

ANKETË E UDHËHEQUR NGA OSBE PËR DHUNËN NDAJ GRAVE NË SHQIPËRI

MIRËQENIA DHE SIGURIA E GRAVE

SHQIPËRI
RAPORTI I REZULTATEVE

This project is funded
by the European Union

Ständige Vertretung
der Bundesrepublik Deutschland bei der OSZE:
Wien

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

EUROPE
INTEGRATION
FOREIGN AFFAIRS
FEDERAL MINISTRY
REPUBLIC OF AUSTRIA

Ministry for Foreign
Affairs of Finland

www.osce.org

ISBN 978-3-903128-42-2

Kjo anketë është kryer në përputhje me kërkesat e standardeve ndërkombëtare të cilësisë për Studimin e Tregut, ISO 20252: 2012, si dhe me Termat dhe Kushtet Ipsos MORI, të cilat mund të gjenden në <http://www.ipsos-mori.com/terms>.

© OSCE 2019

OSBE-ja ka treguar kujdes të nivelit më të lartë në hartimin e materialeve të këtij botimi. Megjithatë, OSBE-ja nuk mban asnjë përgjegjësi për saktësinë dhe plotësinë e informacionit, udhëzimeve dhe këshillave të ofruara dhe as për gabimet e shtypshkrimit. Përmbajtja e këtij botimi, pikëpamjet, opinionet, gjetjet, interpretimet dhe konkluzionet e shprehura këtu u përkasin autorëve dhe atyre që ndihmuan në realizimin e tij dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht politikën apo qëndrimin zyrtar të OSBE-së dhe Shteteve pjesëmarrëse të saj.

Të gjitha fotot e përdorura në këtë botim janë marrë nga arkivat.

ANKETË E UDHËHEQUR NGA OSBE PËR DHUNËN NDAJ GRAVE NË SHQIPËRI

MIRËQENIA DHE SIGURIA E GRAVE

SHQIPËRI
RAPORTI I REZULTATEVE

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Vështrim i përgjithshëm

Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE), organizata më e madhe e sigurisë rajonale në botë, trajton një spektër të gjerë sfidash që lidhen me sigurinë, përfshirë mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe promovimin e barazisë gjinore. Ndër fushat kryesore të veprimtarisë së organizatës janë nxitja e bashkëpunimit rajonal në fushën e sigurisë, si dhe parandalimi i konflikteve, menaxhimi i krizave dhe situatave pas konfliktit. OSBE përbëhet nga 57 shtete pjesëmarrëse me shtrirje në të gjithë Evropën dhe me përfshirjen e Shteteve të Bashkuara, Kanadasë, Azisë qendrore, si dhe Mongolisë. Falë punës së Sekretariatit, tre institucioneve të specializuara dhe 16 operacioneve në terren, OSBE trajton sfida të shumta në fushën e sigurisë duke ndihmuar shtetet pjesëmarrëse të zbatojnë angazhimet e tyre politike të gjithanshme.

OSBE-ja e konsideron dhunën ndaj grave dhe vajzave¹ njëherazi kërcënim për individët dhe, në një kuadër më të gjerë, edhe çështje sigurie. Për rrjedhojë, ajo e sheh parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave si një nga prioritetet e saj. Dhuna ndaj grave dhe vajzave është një shkelje e vazhdueshme e të drejtave të njeriut që kërcënon sigurinë dhe jetën e shumë grave dhe vajzave në mbarë botën. Kjo dhunë jo vetëm ndikon në jetën e tyre, duke i penguar të marrin pjesë plotësisht dhe në mënyrë të barabartë në shoqëri, por prek edhe të afërmit e tyre. Së fundi, dhuna ka një ndikim të fuqishëm dhe afatgjatë në shëndetin dhe mirëqenien e grave, tek fëmijët e tyre, komunitetet dhe shoqërinë në përgjithësi.

Në themel të dhunës ndaj grave dhe vajzave qëndron pabarazia gjinore. OSBE-ja luan një rol kyç me palët e interesit duke punuar për ndërtimin e kapaciteteve të tyre për parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe mbrojtjen e të mbijetuarave.² Nën moton “Ndërgjegjësim për sigurinë”, OSBE-ja nënvizon faktin se gratë dhe vajzat duhet të jenë të sigurt si në mjediset publike, ashtu edhe në shtëpi, në mënyrë që ato të jenë në gjendje të përdorin gjithë potencialin e tyre dhe të japin ndihmesën e tyre në zhvillimin politik, ekonomik dhe shoqëror.

Dhuna ndaj grave dhe vajzave është një dukuri që shoqëron edhe luftërat, çka shërbeu si shtysë që OSBE-ja të ndërmarrë këtë studim cilësor dhe sasior për të hedhur dritë mbi përhapjen e formave të ndryshme të dhunës ndaj grave dhe vajzave, në kushtet si të konfliktit ashtu edhe të paqes, në disa nga shtetet pjesëmarrëse të saj, si Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut, Serbia, Moldavia dhe Ukraina. Studimi u shtri edhe në Kosovë.³

Ky studim, që është edhe anketa e parë përfaqësuese e këtij lloji në Evropën juglindore, ose në Evropën lindore, dhe që ofron të dhëna të krahasueshme për të gjithë rajonin, ngërthen gjithashtu qëndrimet gjinore dhe përvojat e grave që u përkasin pakicave.⁴ Qëllimi i tij është të sigurojë të dhëna të besueshme për hartimin e politikave, strategjive, programeve dhe aktiviteteve sa më gjithëpërfshirëse dhe të bazuara në fakte e shifra për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave. Qëllimi përfundimtar i këtij studimi është të ofrojë të dhëna për proceset vendimmarrëse dhe fushatat ndërgjegjësuese në të gjitha nivelet, duke kontribuar në këtë mënyrë në realizimin e Objektivave për Zhvillim të Qëndrueshëm dhe pakësimin e dhunës ndaj grave në rajonet e përmendur më lart, përmirësimin e shërbimeve për të mbijetuarat e kësaj dhune dhe rritjen e nivelit të sigurisë për gratë.

1 Termat “dhunë ndaj grave” dhe “dhunë ndaj grave dhe vajzave,” të cilat përdoren në vend të njëra-tjetrës në këtë raport, përfshijnë dhunën fizike, seksuale dhe psikologjike nga partnerët intimë dhe individët jo-partnerë, si dhe përndjekjen dhe ngacmimin seksual të grave dhe vajzave.

2 Në këtë raport termat «të mbijetuarat» dhe «viktimë» janë përdorur në vend të njëra-tjetrës.

3 Të gjitha referencat në lidhje me Kosovën, qoftë për territorin, institucionet apo popullsinë, në këtë tekst duhet të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara.

4 Pyetësori i përdorur në këtë studim bazohet dhe është i krahasueshëm me pyetësorin e përdorur nga Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore në 28 shtetet anëtare të BE-së në vitin 2012.

Përmbledhje ekzekutive

Hyrje

Ky raport paraqet gjetjet e studimit cilësor dhe sasior të OSBE-së për dhunën ndaj grave në Shqipëri.

Studimi u realizua në pranverë/verë 2018 dhe përfshiu:

- katërmbëdhjetë intervista me ekspertë kyç, të cilat ofrojnë një pasqyrë të çështjeve që lidhen me dhunën ndaj grave si dhe veprimet e dhunshme që burojnë nga konfliktet;
- analizën e një kampioni përfaqësues prej 1,858 grash të moshës 18-74 vjeç që jetojnë në Shqipëri për të përcaktuar shkallën dhe pasojat e dhunës, nëpërmjet një modeli kampionimi me shumë faza, të shtresëzuar dhe me probabilitet rastësor;
- shtatë fokus grupe të përbëra nga gra në kushte të ndryshme, si në zonat rurale, ashtu edhe në ato urbane, ose nga pakicat e ndryshme (rome), me synim studimin e qëndrimeve të tyre kundrejt dhunës ndaj grave;
- katër intervista të thelluara për të studiuar më në hollësi efektet e dhunës së përjetuar nga gratë.

Gjetjet kryesore

Dhuna është shqetësuese për gratë në Shqipëri. Tetëdhjetë e tetë përqind mendojnë se dhuna ndaj grave është një dukuri e zakonshme dhe 53% e tyre mendojnë se kjo dhunë është *shumë* e zakonshme. Tridhjetë e dy përqind e të intervistuarave kishin njohje vetjake në rrethin e tyre familjar ose miqësor, ndërsa 37% e tyre njihnin dikë në lagje që ishte pre e dhunës. Shumë gra të intervistuarave për pjesën sasiore të këtij hulumtimi thanë se kishin dëgjuar për shërbime që ofrohen në ndihmë të grave të dhunuara; 68% kishin dëgjuar për të paktën një nga organizatat ndihmuese që u përmendën në pyetjet e bëra gjatë intervistës. Megjithatë, shumë pak gra kishin përfituar nga këto shërbime - vetëm 1% e grave të dhunuara fizikisht dhe/ose seksualisht kishin vendosur lidhje me strehëzat apo organizatat në mbështetje të viktimave pas ndonjë incidenti të rëndë.

Njëzet e dy përqind e grave pohuan dhunën fizike dhe/ose seksuale nga partneri apo dikush tjetër që në moshën 15 vjeçare. Ajo që mbizotëronte ishte dhuna e një partneri të mëparshëm: 23% e grave që kishin pasur një partner të mëparshëm që në moshën 15 vjeç kishin qenë viktimë e një ose më shumë formave të dhunës prej tij. Në anën tjetër, 18% e atyre që aktualisht kishin një partner, pohuan se kishin përjetuar dhunë nga partneri intim i tanishëm dhe 11% e grave, në përgjithësi, pohuan se kishin përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale nga një jo partner. Trembëdhjetë përqind e grave raportuan se ishin përndjekur. Tridhjetë e katër përqind thanë se kishin përjetuar ngacmime seksuale që në moshën 15 vjeçare dhe 17% pohuan se ishin ngacmuar seksualisht në 12 muajt që i paraprinin intervistës.⁵ Gratë në punë të paguara kanë më shumë gjasa të pohojnë se kanë pasur ngacmime seksuale përgjatë jetës (40%) si dhe në 12 muajt përpara intervistës (21%).

Ndikimi i dhunës mund të jetë i rëndë dhe afatgjatë. Më shumë se gjysma e të mbijetuarave deklarorin se vazhdonin të përjetonin zemërim dhe indinjatë, kurse më shumë se një të tretat vazhdonin të ndiheshin të frikësuar. Ato përshkruanin efekte **të tilla** psikologjike si ankth (25%) dhe vështirësi për të fjetur (24%) që vazhdonin t'i mundonin pas episodit më serioz **të dhunës**.

5 Gjithashtu shih një studim të kohëve të fundit nga UN Women: Ngacmimi seksual dhe format e tjera të dhunës me bazë gjinore në hapësirat publike urbane në Shqipëri (Tirana: Zyra Kombëtare e UN dhe IDRA Research & Consulting, 2018), përdorur për herë të fundit më 3 shkurt 2019, <http://un.org.al/publications/sexual-harassment-and-other-forms-gender-based-violence-urban-public-spaces-albania>.

Vetëm 3% e grave që kanë përjetuar dhunë nga partneri i tyre i tanishëm kanë raportuar në polici incidentin më të rëndë të dhunës

Dhuna ndaj grave është njëherazi shkak dhe pasojë e pabarazisë gjinore e cila përforcohet nga normat dhe qëndrimet ekzistuese. Gratë e intervistuar në kuadrin e studimit sasiar pohojnë se në Shqipëri zgjedhjet dhe sjelljet e grave ishin të kufizuara, pasi shoqëria pret që ato të vendosin familjen mbi veten e tyre. Dyzet e shtatë përqind e grave të intervistuar mendonin se shumica e shoqeve të tyre janë dakord që “një grua e mirë duhet t’i bindet burrit të saj edhe kur nuk është dakord me të.” Nëntëmbëdhjetë përqind besojnë se pjesa më e madhe e shoqeve të tyre pajtohen me idenë se gruaja e ka për detyrë të kryejë marrëdhënie seksuale me burrin e saj edhe kur nuk ka dëshirë. Por këto mendësi po ndryshojnë.

Në të vërtetë, siç rezultoi nga një numër pohimesh lidhur me qëndrimet e tyre të testuara nga kjo anketë, gratë në moshë më të re, me arsim më të mirë dhe me të ardhura të kënaqshme për momentin, janë dukshëm më pak të prirura të pranojnë konceptet e nënshtrimit të grave ndaj partnerit mashkull. Megjithatë, është e rëndësishme të mbahet parasysh se kjo nuk do të thotë se dhuna në këto grupe nuk ekziston. Për shembull, gratë e moshës 18-39 vjeç kanë më shumë gjasa se sa ato mbi 60 vjeç të pranojnë se kanë përjetuar dhunë nga një jo partner (14% kundrejt 6%), ndërsa gratë me një lloj shkollimi të lartë kanë më shumë gjasa të pranojnë ngacmimet seksuale (60%) krahasuar me gratë që kanë vetëm arsim nëntë vjeçar (18%).

Njëzet e gjashtë përqind e grave, gjithashtu, thanë se kishin qenë pre e dhunës fizike nga një person i rritur që përpara moshës 15 vjeç, duke filluar nga shuplakat deri tek goditjet e rënda, kryesisht nga prindërit, shpesh në më shumë se një rast. Me gjasa kjo ndodh pasi ndëshkimi trupor konsiderohet mënyrë normale për disiplinimin e fëmijëve, nocion ky i rrënjosur thellë në traditë.

Gratë që kanë përjetuar konflikte të armatosura kanë pothuajse dy herë më shumë gjasa t'i jenë nënshtruar dhunës fizike dhe/ose seksuale nga duart e partnerëve të tyre aktualë sesa ato që nuk kanë përjetuar konflikte

Periodha e mungesës së stabilitetit në historinë postkomuniste të Shqipërisë zgjeroi përhapjen e dhunës. Ndonëse të gjitha kishin përjetuar pragun e luftës civile në 1997 dhe 1998, në bazë të anketës rezultoi se një e pesta e grave në Shqipëri ishin ndikuar nga konflikti.⁶ Dyzet e katër përqind e grave thanë se incidenti më i rëndë i dhunës që ato kishin pësuar nga një jo partner përkonte me këtë periudhë, e cila karakterizohej nga pasiguria dhe armatosja në masë e popullsisë. Ky studim, po ashtu, tregon se gratë që u ndikuan nga ngjarjet e viteve 1997-1998, ose konfliktet e tjera në rajon, kanë më shumë gjasa të pohojnë se i janë nënshtruar dhunës së partnerit aktual, p.sh., pothuajse dy herë më shumë gra të ndikuara nga konflikti deklaruan se kanë përjetuar dhunë fizike ose seksuale nga partnerët e tyre të tanishëm në krahasim me ato që nuk u ndikuan nga konflikti (28% kundrejt 15%).

Studimi tregoi se gratë nuk parapëlqejnë t'u drejtohen shërbimeve në rastet kur pësojnë dhunë. Pesëdhjetë e tre përqind e grave të ngacmuara seksualisht nuk kishin folur me askënd për përvojën e tyre; shumica e grave deklaruan se kishin qenë në gjendje ta menaxhonin vetë situatën e tyre. Në rastet kur kishin folur për ngacmimet seksuale që kishin përjetuar, ato rëndom kishin zgjedhur miqtë ose anëtarët e familjes.

Edhe pas incidenteve më serioze të *dhunës fizike dhe/ose seksuale*, 97% e grave që ishin dhunuar nga partneri i tanishëm nuk e kishin raportuar incidentin në polici dhe kjo vlen edhe për 84% të rasteve të dhunës serioze nga partnerët e mëparshëm. Ky fakt mund të shpjegohet me bindjen e 48% të grave se dhuna në familje është “një çështje private” që duhet të mbahet brenda familjes. Sipas statistikave zyrtare të rasteve të raportuara të dhunës në familje për vitin 2017, nga 1,549 raste të raportuara gjithsej, gratë ishin viktimat në 1,109 raste.⁷

Këto qëndrime janë disa nga barrierat që hasin gratë për të kërkuar ndihmën e shërbimeve përkatëse. Disa nga gratë shpreheshin se nuk ia vlen të raportosh, më së shumti sepse dhuna nuk është shumë serioze, por edhe sepse nuk të ndihmon dot njeri. Përveç kësaj, kishte gra që kishin frikë nga ajo që mund të ndodhte po qe se partneri informohej për raportimin. Studimi cilësor tregoi se gratë nuk kishin njohuri të mjaftueshme për shërbimet e specializuara si dhe nuk kishin besim tek institucione të tilla si policia (shih Kapitullin 5).

Megjithatë, duket se normat shoqërore po ndryshojnë në favor të të folurit hapur rreth dhunës dhe ka më shumë gjasa që gratë e reja të mos e konsiderojnë më çështje private dhunën në familje.

6 Gratë konsiderohen të ndikuara nga konflikti kur kanë jetuar në një situatë konflikti të armatosur për një periudhë prej së paku një jave dhe i përgjigjen me “po” të paktën njëres prej pyetjeve të listuara në Kapitullin 4.

7 *Gratë dhe burrat në Shqipëri 2018* (Tiranë: INSTAT, 2018), përdorur për herë të fundit më 3 shkurt 2019, <http://www.instat.gov.al/media/4764/burra-dhe-grate-ne-shqiperi-2018.pdf>.

Gjetjet e anketës dhe studimi cilësor vënë në pah tre përfundime kyçe:

Normat dhe qëndrimet kulturore në Shqipëri favorizojnë nënshtrimin e grave ndaj burrave dhe dhuna seksuale nga partneri intim pranohet në një shkallë të lartë.

Pjesa më e madhe e grave në Shqipëri mendojnë se ato duhet t'u binden burrave, kurse dhuna seksuale në marrëdhëniet intime është një dukuri e përhapur dhe normale. Të tilla mendime nxisin një mjedis që toleron dhunën ndaj grave.

Dhuna ndaj grave nuk raportohet në shkallën e duhur dhe, rrjedhimisht, gratë nuk arrijnë të përfitojnë gjithmonë nga shërbimet dhe mbrojtja e ofruar.

Ndonëse shumica e grave në Shqipëri mendojnë se dhuna ndaj grave është e zakonshme dhe pavarësisht se një në pesë gra pohojnë se kanë qenë objekt i dhunës fizike dhe/ose seksuale, shumica e tyre nuk e raportojnë dhunën në polici apo në institucione/organizata të tjera. Turpi, frika nga dhunuesi, mungesa e besimit të institucionet dhe mungesa e mbështetjes financiare pengojnë raportimin. Mekanizmi kombëtar i referimit është një hap në drejtimin e duhur për kapërcimin e këtyre pengesave, por duhet bërë më shumë për zhvillimin e kapaciteteve të plota të këtij sistemi.

Ekzistojnë boshllëqe në legjislacion dhe në zbatimin e tij si dhe në mbledhjen e të dhënave.

Kohët e fundit janë bërë shumë përmirësime në kuadrin ligjor dhe politikat përkatëse në Shqipëri, zbatimi i të cilave pritet të sjellë ndryshime në gjendjen e të mbijetuarave të dhunës me bazë gjinore. Megjithatë, ende ekzistojnë boshllëqe, si ai i përkufizimit të përdhunimit në Kodin Penal, i cili e kushtëzon konfirmimin e kësaj vepre me përdorimin e forcës apo me kërcënimin për përdorimin e forcës, çka nuk është në përputhje me Konventën e Stambollit. Si ekspertët, edhe të mbijetuarat e dhunës, janë të mendimit se forcimi i ndjekjes penale për autorët është me rëndësi të veçantë.

Rekomandime

Rekomandimet në vijim bazohen në gjetjet e anketës, përfundimet e përvijuara në këtë raport, në studimin cilësor dhe në rezultatet e tryezës së rumbullakët⁸ me aktorët kryesorë të qeverisë dhe shoqërisë civile organizuar për konfirmimin e vlefshmërisë së tyre:

Për qeverinë:

1. Organizimi i fushatave ndërgjegjësuere për dhunën seksuale, veçanërisht në marrëdhëniet me partnerin intim, në bashkëpunim me OSHC-të e grave.
2. Analiza e shkaqeve dhe pasojave për mos-reagimin e institucioneve shtetërore përgjegjëse në përputhje me rregullat dhe legjislacionin. Kjo analizë do të shërbejë për të përgatitur rekomandime specifike për përmirësimin e punës së aktorëve dhe institucioneve përgjegjëse.

Për Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale:

3. Investimi në ngritjen e strehëzave për rastet urgjente dhe qendrave të tjera për trajtimin e përdhunimit, për luftën kundër stigmës dhe rritjen e nivelit të raportimit të dhunës seksuale, si dhe për të ofruar shërbime të përshtatshme shëndetësore dhe psikologjike për të mbijetuarat e dhunës seksuale.
4. Mbështetja e OSHC-ve në përpjekjet e tyre për të nxitur debatet midis brezave me qëllim shkëmbimin e këndvështrimeve dhe thyerjen e kulturës së heshtjes që rrethon dhunën ndaj grave. Në këtë drejtim mund të angazhohen më shumë gra aktiviste, veçanërisht në zonat e largëta dhe ato rurale, për të punuar me gra të tjera që ende e konsiderojnë dhunën si aspekt normal të martesës/ marrëdhënies.
5. Mbatja e takimeve informuese, veçanërisht me gratë e zonave rurale, rreth mjeteve, institucioneve dhe procedurave që ekzistojnë për trajtimin e rasteve të dhunës ndaj grave.

8 Tryeza e rumbullakët u mbajt më 8 nëntor 2018 në Tiranë me pjesëmarrjen e 30 aktorëve kyç.

6. Trajnimi i punonjësve të shëndetësisë për një rol më aktiv të tyre në mekanizmat e referimit, nxitjen e grave për të raportuar rastet e dhunës, në përgjithësi, dhe për të mbështetur të mbijetuarat.
7. Të sigurohet menaxhimi efektiv i sistemit të REVALB-it në bashkëpunim me zyrtarët e bashkisë dhe aktorë të tjerë të rëndësishëm.

Për Ministrinë e Drejtësisë:

8. Të sigurohet akses i duhur në ndihmë ligjore falas për viktimat e dhunës me bazë gjinore.
9. Të trajnohen gjykatës dhe prokurorë mbi çështjet e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, si dhe të trajnohen mbi legjislacione të reja të rëndësishme.
10. Të bashkëpunohet me të gjithë aktorët e angazhuar për të mbledhur të gjitha të dhënat e rëndësishme kombëtare mbi rastet e DHBGJ të ndjekura në gjykatë në një sistem qëndror të dhënash si dhe të vijohet me studime sistematike mbi të dhënat.

Për Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë:

11. Institucionalizimi i një programi për djemtë dhe vajzat në shkollat nëntë vjeçare dhe të mesme, në bashkëpunim me organizatat e shoqërisë civile, për parandalimin e pabarazisë gjinore dhe dhunës ndaj grave që në moshë të hershme.

Për Ministrinë e Punëve të Brendshme:

12. Përdorimi i policimit në komunitet si një mjet parandalues për përmirësimin e komunikimit midis punonjësve të policisë dhe komunitetit, si një mënyrë efektive për rritjen e besimit tek policia dhe nxitjen e sa më shumë grave për raportimin e dhunës me bazë gjinore.
13. Të sigurohet mbledhja e të dhënave mbi krimet me bazë gjinore në bashkëpunim me aktorët përkatës si edhe të garantohet se të dhënat në lidhje me çështjet në gjykatë dhe ato nga sistemi REVALB ndahen me të gjithë aktorët e interesuar.

Për organet e Qeverisjes Vendore dhe mekanizmin lokal të referimit:

14. Forcimi i bashkëpunimit midis institucioneve qendrore dhe organeve të qeverisjes vendore. Shkëmbimi i përvojave më të mira të bashkive në të gjithë vendin për të ndihmuar njësitë e tjera vendore që ende nuk kanë ngritur mekanizma referimi efektive.
15. Ngritja dhe zbatimi i programeve për dhunuesit si pjesë e një reagimi të koordinuar të komunitetit, shoqëruar edhe me një sistem efektiv të drejtësisë penale dhe shërbime për të mbijetuarat, në mënyrë që të sigurohet një qasje e përqendruar tek viktima e cila ka prioritet sigurinë e viktimës.
16. Të sigurohet që sistemi REVALB të funksionojë për të gjitha bashkitë.

Për median

17. Mbështetja e trajnimeve për etikën në çështjet gjinore në mënyrë që media të trajtojë më mirë paragjykimet gjinore ekzistuese që prekin një audiencë të gjerë. Gjithashtu, trajnimi i gazetarëve të rinj për raportimin e drejtë të dhunës me bazë gjinore duke shmangur fajësimin e të mbijetuarave për dhunën e pësuar.

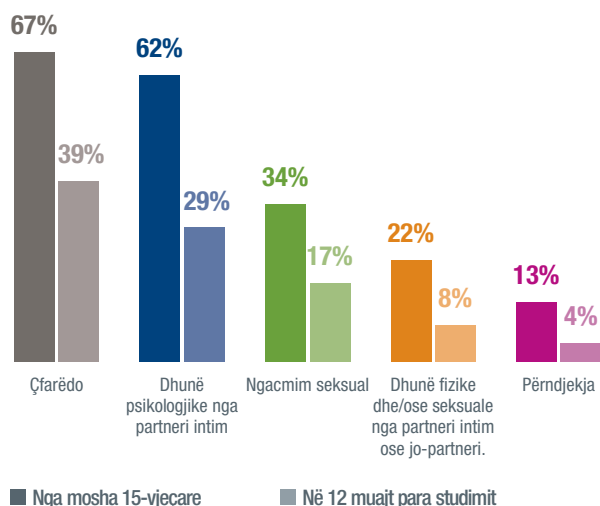

Rezultatet e studimit të OSBE-së - Shqipëria

Një studim sasior është kryer kryer mbi bazën e grave nga moshë 18-74 vjeç të cilat jetojnë në Shqipëri. Një total prej 1 858 intervistash janë realizuar ballë për ballë nga prilli deri në mesin e gushtit 2018. Këto të dhëna janë bazuar në profilin e popullsisë.

PREVALENCA E LARTË E FORMAVE TË NDRYSHME TË DHUNËS NDAJ GRAVE

PREVALENCA E LARTË E FORMAVE TË NDRYSHME TË DHUNËS NDAJ GRAVE

700 000*

gra kanë përjetuar një formë të ngacmimit seksual, përndjekje, dhunë të shkaktuar nga partneri intim, ose dhunë nga jo-partneri (përfshirë dhunën psikologjike, fizike apo seksuale) që nga moshë 15-vjeçare

170 000*

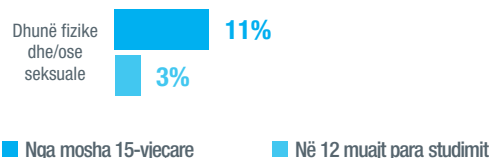
Gra kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri intim

120 000*

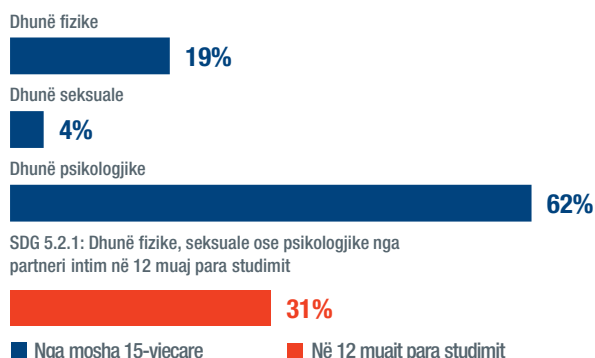
Kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale nga jo-partneri

*Shifra të përafërta

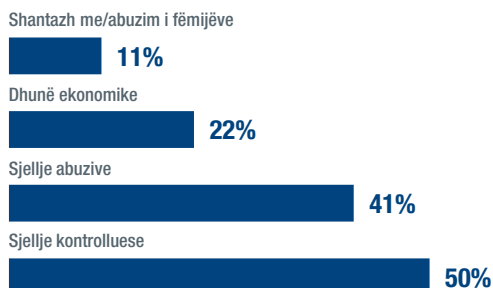
NJË NË DHJETË GRA KA PËRJETUAR DHUNË FIZIKE DHE/OSE SEKSUALE NGA JO-PARTNERI

DHUNË E SHKAKTUAR NGA PARTNERI INTIM

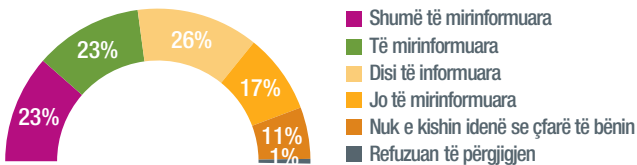
DHUNA PSIKOLOGJIKE NGA PARTNERI INTIM ËSHTË FORMA MË E PËRHAPUR

Baza: Prevalenca e ngacimit seksual, përndjekja dhe dhuna e shkaktuar nga jo-partneri janë bazuar te gratë nga moshë 18-74 vjeç (1 858); Dhuna e shkaktuar nga partneri intim bazohet te gratë që gjithnjë kanë pasur partner (1 660)

NIVEL I ULËT RAPORTIMESH DHE NDERGJEGJËSIMI

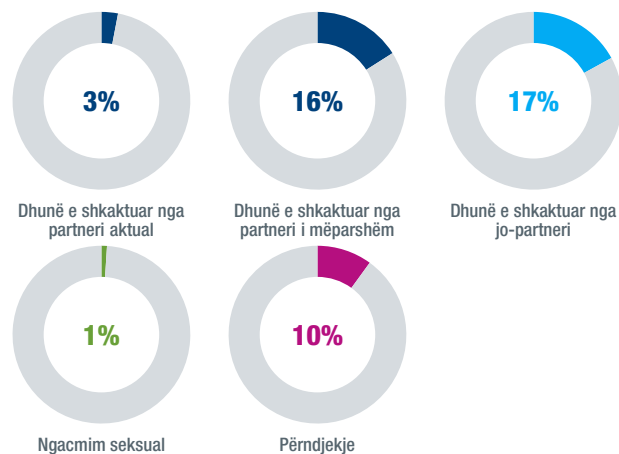
SHUMË GRA NUK NDIHEN TË MIRINFORMUARA MBI ATË SE ÇFARË DUHET TË BËJNË NËSE PËRJETOJNË DHUNË

Baza: Të gjitha gratë nga mosha 18-74 vjeç (1 858)

NIVEL I ULËT RAPORTIMESH NË POLICI

% e atyre që kontaktuan policinë pas incidentit më serioz të dhunës

Baza: Të gjitha gratë nga mosha 18-74 vjeç, të cilat identifikojnë një incident më serioz të çdo forme të dhunës – partneri aktual (200), partneri i mëparshëm (68), jo-partneri (148), ngacmim seksual (419), përndjekje (168)

HESHTJA DHE QËNDRIME QË FAJËSOJNË VIKTIMËN

■ Totalisht dakord /kanë tendencën të jenë dakord ■ Totalisht jo dakord /kanë tendencën të mos jenë dakord

Përgjithësisht, miqtë tuaj do të ishin dakord ose jo me deklaratat e mëposhtme?

Gruaja e ka për detyrë të kryejë marrëdhënie seksuale me burrin edhe nëse ajo nuk ka dëshirë.

Është e rëndësishme që një burrë t'i tregojë gruas se kush komandon

Deri në çfarë mase jeni dakord me deklaratat e mëposhtme?

Dhuna në familje është çështje private dhe si e tillë duhet të zgjidhet brenda familjes

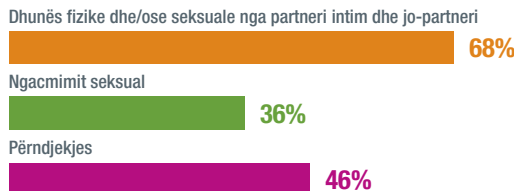

Baza: Të gjitha gratë nga mosha 18-74 vjeç (1 858)

NDIKIMI I INCIDENTEVE MË SERIOZE

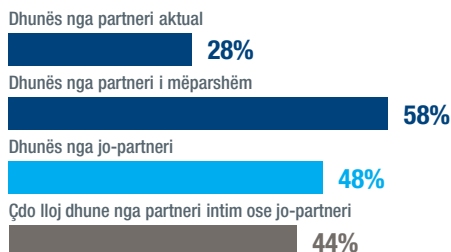
DHUNA SHKAKTON VUAJTJE PSIKOLOGJIKE

% e atyre që kanë përjetuar një ose më shumë pasoja psikologjike si pasojë e:

DHUNA SHKAKTON VUAJTJE FIZIKE

% e atyre që kanë përjetuar një ose më shumë pasoja fizike si pasojë e:

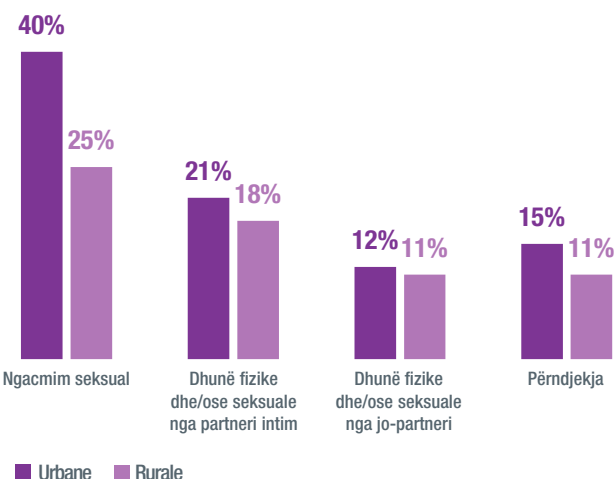
Kjo përkthehet në **78 000 gra*** të cilat pësuan një lëndim fizik, apo pasoja psikologjike duke konsideruar rastet e incidenteve më serioze gjatë jetës së tyre.

*Shifra të përafërta

Baza: Të gjitha gratë nga mosha 18-74 vjeç, që cilësojnë ngacmimin seksual si formën më të rëndë të dhunës (419), përndjekjen (168), partneri aktual (200), partneri i mëparshëm (68), jo-partneri (148), çdo lloj dhune nga partneri intim ose jo-partneri (329)

*Shifrat në lidhje me dhunën psikologjike dhe dëmtimet fizike janë azhurnuar - shifrat në versionet e mëparshme të këtij raporti nuk duhet të merren parasysh

PËRVALENCA E DHUNËS NË ZONAT E BANUARA

■ Urbane ■ Rurale

Baza: Të gjitha gratë nga mosha 18-74 vjeç, që jetojnë në zona urbane (1 006), zona rurale (852); Ato që kanë pasur gjithnjë partner nga mosha 18-74 vjeç, që jetojnë në zonat urbane (891), zonat rurale (769)

Tabela e Përmbajtjes

Vështrim i përgjithshëm	i
Përmbledhje ekzekutive.....	iii
1. Si duhen lexuar të dhënat	1
2. Konteksti ligjor, institucional dhe politik	5
3. Qëndrimet kundrejt roleve gjinore dhe dhunës ndaj grave	13
4. Dhuna ndaj grave në Shqipëri	19
5. Konflikti dhe dhuna	37
6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë	41
7. Përjetimi i dhunës nga grupe të veçanta të grave.....	55
8. Përfundimet dhe rekomandimet kryesore	61
Shtojcat	67

1. Si duhen lexuar të dhënat

Hyrje

Kjo anketë e realizuar nën drejtimin e OSBE-së është studimi i parë për përhapjen e dhunës ndaj grave në Republikën e Shqipërisë bazuar në një kampion përfaqësues të grave në moshë të rritur (1,858 gra të moshës 18-74 vjeç). Karakteristikat kryesore demografike të kampionit të studiuar janë moshja, gjendja e punësimit, të pasurit e një partneri, të pasurit e fëmijëve, banimi në zonat rurale apo urbane si dhe nëse ishin ndikuar nga konflikti apo jo. Studimi ka si objektiv kryesor mbledhjen e provave për përhapjen e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe pasojat e kësaj dhune në shëndetin dhe mirëqenien e grave në funksion të hartimit të politikave përkatëse. Studimi u përqendrua në këto çështje:

- Sa e përhapur është dhuna ndaj grave në Shqipëri?
- Cilat janë format e dhunës që përjetojnë gratë në Shqipëri?
- Kush janë autorët e dhunës ndaj grave?
- Cilat janë pasojat e dhunës në shëndetin dhe mirëqenien e grave?
- A raportohet dhuna e përjetuar nga gratë në polici, struktura apo organizata të tjera? Nëse jo, pse?
- A ndryshon dhuna ndaj grave në varësi të moshës së tyre, arsimit, statusit profesional, të ardhurave, përkatësisë në një grup minoritar apo zonës urbane/rurale ku jetojnë?

Studimi synon, gjithashtu, një kuptim më të mirë të çështjeve të parashtruara më lart, duke marrë në konsideratë konfliktet e armatosura të përjetuara nga gratë, sipas përcaktimeve të përdorura në këtë studim (për më shumë shih Kapitullin 4).

Anketa e udhëhequr nga OSBE-ja u kërkon grave të bëjnë dallimin midis incidenteve të ndodhura që në moshën 15 vjeçare dhe atyre të ndodhura përgjatë 12 muajve që i paraprijnë intervistës. Kjo siguron të dhëna lidhur me gjendjen aktuale të raportimit dhe reagimin e sistemit të ndihmës, të cilat kanë rëndësi të drejtpërdrejtë për politikëbërjen.

Krahasueshmëria e të dhënave të anketës për rajonin me të dhënat e Bashkimit Evropian

Ky studim u bazua në metodologjinë e Agjencisë së BE-së për të Drejtat Themelore (FRA) në anketën e saj të vitit 2012 për dhunën ndaj grave në 28 vendet anëtare të Bashkimit Evropian.⁹ Për rrjedhojë, kjo anketë e udhëhequr nga OSBE-ja është e krahasueshme me anketën e Agjencisë FRA. Instituti Evropian për Barazinë Gjinore (EIGE) i përdor të dhënat e FRA-së në punën e tij të tanishme, ndërsa të dhënat e këtij studimi planifikon t'i përdorë në të ardhmen. Dhe në fund, anketa e OSBE-së përmban edhe pyetje të marra nga Eurobarometri¹⁰ në lidhje me qëndrimet kundrejt dhunës ndaj grave.

9 *Dhuna ndaj grave: anketim në të gjithë Bashkimin Evropian. Rezultatet kryesore* (Mjenë: Agjencia e BE për të Drejtat Themelore, 2015), përdorur për herë të fundit më 26 janar 2019, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

10 "Eurobarometri special 449: Dhuna me bazë gjinore", Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme për Drejtësinë dhe Konsumatorin, nëntor 2016, përdorur për herë të fundit, më 26 janar 2019, https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2115_85_3_449_ENG.

Hezitimi për të folur

Për të kuptuar më mirë përhapjen e dhunës ndaj grave, rëndësi të madhe ka konteksti. OSBE-ja shtoi në pyetësor disa pyetje për normat, qëndrimet dhe sjelljet e grave dhe burrave në lidhje me dhunën dhe përvojat me raportimin e abuzimit. Krahasimi i të dhënave të OSBE-së me të dhënat e BE-së për qëndrimet dhe normat gjinore (Eurobarometri Nr. 449), tregon se aty ku numri i grave që mendojnë se dhuna në familje është një çështje private është më i madh, ato janë më pak të prirura për të raportuar dhunën në krahasim me vendet ku është punuar më gjatë për krijimin e ndërgjegjësimit për dhunën ndaj grave. Studimi cilësor e konfirmon këtë dukuri dhe tregon se tabuja dhe turpi për shkak të dhunës seksuale janë veçanërisht të përhapura.

Studimet e mëparshme

Instituti Kombëtar i Statistikave i Republikës së Shqipërisë (INSTAT) zhvilloi dy anketa kombëtare për përhapjen e dhunës kundër grave në familje në 2007 dhe 2013.¹¹ Meqenëse të dy anketat përdorën një metodologji të ngjashme, edhe rezultatet e tyre ishin të ngjashme.¹² Sipas anketës së vitit 2013, më shumë se gjysma e grave të intervistuar nga moshën 18 deri në 55 vjeç kishin përjetuar dhunë në familje gjatë jetës së tyre. Më e përhapura ishte dhuna psikologjike, me 58% të grave që pohonin përjetimin e kësaj forme të dhunës (gjatë jetës së tyre), pasuar nga dhuna fizike (24%) dhe dhuna seksuale (8%). Anketa tregoi se 25% e grave kishin përjetuar dhunë fizike dhe seksuale gjatë jetës së tyre. Krahasimi i rezultateve me ato të vitit 2007, zbuloi se përqindja e grave që kishin përjetuar dhunë në familje ishte rritur me 3 pikë përqindjeje. Përqendrimi më i madh i dhunës në familje rezultoi ndër gratë e divorcuara ose të ndara, gratë e reja (18-24 vjeç), gratë me nivel arsimor të ulët, gratë e papuna dhe gratë e zonave rurale. Përqindja e grave që e kishin raportuar dhunën ose kishin kërkuar ndihmë ishte shumë e ulët: në vitin 2013, vetëm 8% e grave të dhunuara në të shkuarën dhe 7% e grave që dhunoheshin aktualisht kishin kërkuar ndihmë për dhunën që kishin përjetuar ose përjetonin nga partneri intim. Ndër gratë që kishin kërkuar ndihmë, shumica (90%) ishin kthyer në familjen e origjinës. Në vitin 2013, përqindja e grave që kishin raportuar dhunën në polici ose kishin kërkuar ndihmë mjekësore, ligjore apo sociale kishte pësuar një rritje të lehtë krahasuar me vitin 2008, por vazhdonte të ishte e ulët (15% kishin kërkuar ndihmë mjekësore, 14% kishin kontaktuar policinë dhe më pak se 10% kishin kërkuar forma të tjera ndihme). Sondazhi i vitit 2018 i INSTAT kishte një kampion prej 3,443 familjesh ku gratë e intervistuar i përkisnin grupmoshës 18-74 vjeç. Sondazhi i vitit 2018 tregon se një në dy gra shqiptare kanë përjetuar dhunë gjatë jetës së tyre. Gjashtëdhjetë e pesë përqind e grave të anketuara kanë përjetuar dhunë gjatë lidhjes së tyre me një partner, 47% kanë përjetuar dhunë nga partneri intim në marrëdhënie familjare, 1 në 5 gra kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale dhe 18.2% kanë përjetuar dhunë nga një jo partner. Gjetjet treguan se 46.5% e grave deklaruan se shumica apo pjesa më e madhe e njerëzve besojnë se një grua duhet të tolerojë dhunën për të mbajtur familjen të bashkuar. Hulumtimi i kryer nga OSBE dhe INSTAT plotësojnë njëri-tjetrin dhe ofrojnë më tepër thellësi dhe shpjegim të ndryshimeve që kanë ndodhur me kalimin e viteve.

Udhëzim për interpretimin e të dhënave të anketës

Kur shumatorja e përqindjeve nuk rezulton 100 apo e tejkalon atë, mund të shpjegohet për shkak të rrumbullakosjeve, përjashtimit të përgjigjeve "nuk e di" ose përgjigjeve të shumëfishta nga të anketuarat për pyetje të caktuara. Për të shënuar vlera më të vogla se 0.5% dhe më të mëdha se 0%, autorët e raportit kanë përdorur simbolin e yllit.

Privatësia dhe fshehtësia

Intervistat u zhvilluan ballë për ballë nga intervistuese gra të trajnuara dhe me përvojë. Ato u realizuan me ndihmën e tabletave në kushte privatësie, në përputhje me parimet e dhënies së pëlqimit, pas informimit të duhur të grave. Gratë e intervistuar u informuan se të gjitha të dhënat e grumbulluara do të ishin konfidenciale dhe anonime.

11 Metodologjitë e përdorura në anketat e INSTAT për shkallën e dhunës dhe ato të përdorura nga anketa e udhëhequr nga OSBE-ja janë të ndryshme dhe jo drejtpërdrejt të krahasueshme. Megjithatë, tendencat e përgjithshme të përhapjes së dukurisë janë të ngjashme.

12 Robin N. Haarr dhe Milika Dharmo, "Dhuna në Familje në Shqipëri: Anketim në shkallë vendi bazuar te popullsia", INSTAT, 2009, përdorur për herë të fundit më 3 shkurt 2019, https://mdhamo.files.wordpress.com/2010/01/domestic_violence_robin_final_5_24_09.doc; Robin N. Haarr, *Dhuna në Familje në Shqipëri: Anketimi 2013 në shkallë vendi bazuar te popullsia* (Tiranë: INSTAT dhe Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim) përdorur për herë të fundit më 3 shkurt 2019, <http://www.in.undp.org/content/dam/albania/docs/Second%20Domestic%20Violence%20Survey%202013%20english.pdf>

Format e dhunës të studiuara nga anketa

Gjetjet e paraqitura në këtë raport bazohen te një sërë pyetjesh të përfshira në anketën e OSBE-së lidhur me dhunën ndaj grave nga individët jo-partnerë ose nga partnerët intimë, si dhe rastet e ngacmimit seksual, përndjekjes, dhunës në fëmijëri dhe ndikimit të konfliktit në dhunën me bazë gjinore. Pyetësi është bazuar në përkufizimet që përdor Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftën kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit).

Për të matur përhapjen (e raportuar) të çdo forme të dhunës, gratë u pyetën nëse kishin përjetuar një sërë formash të dhunës në periudha të ndryshme reference, siç përshkruhet me hollësi në Kapitujt 4 dhe 5 të këtij raporti.

- Lidhur me **dhunën fizike** dhe **seksuale**, lista e pyetjeve të bëra mund të gjendet në faqen 24 të Kapitullit 4.
- Lidhur me **dhunën psikologjike**, lista e pyetjeve të bëra mund të gjendet në faqen 31 të Kapitullit 4.
- Sa i takon **ngacmimit seksual**, grave pjesëmarrëse në anketë iu bënë pyetjet në faqen 33 të Kapitullit 4.
- Për **përndjekjen**, grave iu drejtuan pyetjet në faqen 32 të Kapitullit 4.

Në këtë studim, dhuna në fëmijëri i referohet dhunës përpara moshës 15 vjeç. Për përvojat e dhunës në fëmijëri është hartuar një listë pyetjesh që mund të gjenden në faqen 39 të Kapitullit 4. Pyetjet, metodologjia dhe moshja e të intervistuarave në anketën e udhëhequr nga OSBE-ja ishin të ndryshme nga ato të përdorura në anketat për Përvojat e Vështira në Fëmijëri¹³si dhe në Grup-Anketat me Tregues të Shumëfishtë,¹⁴ për rrjedhojë shifrat e përhapjes së dhunës në fëmijëri nuk janë të krahasueshme.

Lidhur me kapitullin që trajton konfliktin dhe dhunën me bazë gjinore (Kapitulli 5), për qëllime të këtij studimi, **konflikti i armatosur** përcaktohet si luftë e armatosur midis dy ose më shumë grupeve të organizuara, sulme kundër komuniteteve ose pasiguri e përgjithshme e shkaktuar nga konflikti, kurse gra të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti konsiderohen ato gra që kanë jetuar në një situatë ku është zhvilluar një konflikt i armatosur për një periudhë prej së paku një jave dhe që i janë përgjigjur “po” të paktën një prej pyetjeve të renditura në faqen 45 të Kapitullit 5.

Partnerë quhen ata individë me të cilët të intervistuarat janë martuar, kanë bashkëjetuar ose kanë qenë të përfshira në një marrëdhënie pa bashkëjetesë. Individët jo-partnerë përfshijnë të gjithë dhunuesit e tjerë përveç partnerëve aktualë ose të mëparshëm të grave.

Incidenti më i rëndë është përcaktuar si incidenti me ndikimin më të madh, fizik apo psikologjik te gratë e intervistuarat.

Përmbledhje e studimit cilësor

Për realizimin e studimit cilësor në Shqipëri punuan pesëmbëdhjetë ekspertë kyç, të cilët ndanë pikëpamjet e tyre mbi gjendjen aktuale të institucioneve qeveritare dhe OJQ-ve që punojnë për parandalimin e dhunës ndaj grave dhe vajzave, për ndihmën që mund të marrin gratë dhe vajzat e dhunuara dhe për rekomandimet që mund të ndikojnë në përmirësimet e nevojshme. Ndër këta ekspertë kishte përfaqësues të organizatave ndërkombëtare dhe të institucioneve qeveritare dhe joqeveritare.

13 Organizata Botërore e Shëndetësisë, Pyetësi Ndërkombëtar për Përjetimet Negative në Fëmijëri (ACE-IQ), përdorur për herë të fundit më 26 mars 2019, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/activities/adverse_childhood_experiences/en/

14 Organizata Botërore e Shëndetësisë, Pyetësi Ndërkombëtar për Përjetimet Negative në Fëmijëri (ACE-IQ), përdorur për herë të fundit më 26 mars 2019, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/activities/adverse_childhood_experiences/en/

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

U organizuan diskutime me shtatë fokus-grupe me gra të moshave të ndryshme, nga zonat urbane dhe rurale të Shqipërisë, përfshirë një fokus-grup me gra nga komuniteti rom. Këto diskutime synonin:

- të qartësonin qëndrimet shoqërore ndaj grave, në përgjithësi, dhe veçanërisht ndaj dhunës kundër grave dhe vajzave dhe qëndrimet e autorëve të kësaj dhune;
- të analizonin ndryshimet në qëndrimet kundrejt dhunës ndaj grave dhe vajzave përgjatë kohës, përfshirë edhe në periudha konflikti;
- të përcaktonin shkallën e njohurive të grave për mundësitë e mbështetjes, vlerësimin e tyre për sistemin e ndihmës dhe pengesat për t'iu drejtuar sistemit në rast nevoje; dhe
- të arrinin në përfundime për përmirësimin e sistemit parandalues dhe sistemit ekzistues të ndihmës për gratë e dhunuara.

U kryen edhe katër intervista të thelluara me të mbijetuarat e dhunës, duke përfshirë gratë me aftësi të kufizuara ose me probleme shëndetësore afatgjata. Qëllimet e këtyre intervistave ishin:

- shqyrtimi i formave të dhunës që gratë kanë përjetuar gjatë jetës së tyre dhe ndikimi i situatës së konfliktit në këtë dhunë;
- identifikimi i pengesave që kanë gratë për të folur rreth përvojave të tyre dhe për të kërkuar mbështetje, si dhe shqyrtimi i shkaqeve pse disa gra arrijnë të flasin për përvojat e tyre dhe të tjera jo;
- vlerësimi i mbështetjes së dhënë, identifikimi i hallkave që mungojnë në sistemin e shërbimeve dhe përcaktimi i nevojave të paplotësuara të grave nga grupe të caktuara minoritare (p.sh., gratë nga pakicat etnike ose gratë me aftësi të kufizuara); dhe
- në rastin e grave që kanë përfituar mbështetje (formale apo jo formale), të kuptuarit se si arritën të përfshihen në sistemin e ndihmës dhe si ka ndikuar kjo mbështetje.

2. Konteksti ligjor, institucional dhe politik

Ky kapitull shqyrton shkurtimisht kontekstin, legjislacin kyç në lidhje me dhunën ndaj grave¹⁵ si dhe parandalimin e dhunës dhe mbrojtjen e grave nga dhuna, grumbullimin e të dhënave dhe ndikimin e konfliktit tek gratë. Ai bazohet në pikëpamjet e 15 ekspertëve kryesorë të cilët janë intervistuar si dhe në një rishikim të literaturës, duke përfshirë Vëzhgimet Përfundimtare të Komisionit të Kombeve të Bashkuara për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW)¹⁶ dhe raportin e vlerësimit bazë për vitin 2017 nga Grupi i Ekspertëve kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO)¹⁷.

Hyrje

Dhuna ndaj grave dhe vajzave (DHnGV) ndikon në jetën e miliona grave dhe vajzave si dhe pengon përparimin drejt një sigurie gjithëpërfshirëse për të gjithë. OSBE-ja, si organizata më e madhe rajonale e sigurisë në botë, pranon se DHnGV jo vetëm që ndikon në sigurinë dhe mbrojtjen personale të grave, por gjithashtu i pengon ato të marrin pjesë në shoqëri apo të përdorin aftësitë dhe njohuritë e tyre maksimalisht.

Vëzhgimi i OSBE-së u fokusua në dhunën me bazë gjinore ndaj grave të kryer nga partnerët, anëtarët e familjes, miqtë, të njohurit, kolegët e tyre, apo edhe nga dhunues të panjohur.

Dhuna ndaj grave është një shkelje e të drejtave dhe lirive themelore të grave dhe një manifestim i marrëdhënieve që historikisht kanë qenë të pabarabarta midis burrave dhe grave¹⁸. Meqenëse pabarazia gjinore është rrënja e dhunës me bazë gjinore, është e rëndësishme të merret parasysh konteksti më i gjerë i statusit të grave në rajonin e OSBE-së për të vlerësuar sigurinë dhe mirëqenien e tyre.

Në Shqipëri, si dhe në shumë vende të tjera në rajon dhe në mbarë botën, këto pabarazi strukturore janë të dukshme në fusha të ndryshme: në pjesëmarrjen politike dhe ekonomike; akses në burime, të ardhura dhe shërbime; pjesëmarrje në ekonomi; standardet e jetesës dhe cilësinë e jetës.

Shqipëria ka bërë hapa të jashtëzakonshëm përpara në rritjen e pjesëmarrjes së grave në degën legjislativë. Para se ligji për barazinë gjinore të miratohet në vitin 2008, numri i grave në parlament ishte vazhdimisht nën 10%. Vijoi më pas miratimi i kuotës 30% të kandidatëve gra në parlament, kështu, përfaqësimi i grave arriti 16%. Maksimalja u shënua në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017, si rezultat i së cilës sot 29% e deputetëve janë gra¹⁹. Në nivel lokal, vendosja e një kuote prej 50% për kandidatët e këshillit bashkiak ka çuar në një rritje të konsiderueshme të përqindjes së grave në këto këshilla, që aktualisht është 37%, ndërkohë që 15% e kryetarëve aktualë të bashkive të vendit janë gra. Sa i përket qasjes në arsim, përqindja e vajzave që ndjekin arsimin e mesëm në krahasim me djemtë vazhdon të jetë e ulët. E kundërta ndodh me shifrat që i referohen arsimit të lartë, ku 67.9% e studentëve janë vajza dhe gra krahasuar me 44.6% djem dhe burra²⁰. Ka një mospërputhje të madhe mes numrit të lartë të grave me arsim të lartë dhe numrit të grave që aktualisht janë pjesë e tregut të punës. Rreth 50.3% e grave, krahasuar me 64.3% të burrave, ishin të punësuar në 2017, një përmirësim i lehtë krahasuar me vitet e mëparshme. Arsyeja krye-

15 Trafikimi i qenieve njerëzore dhe, më konkretisht, trafikimi i grave dhe vajzave për qëllime të shfrytëzimit seksual është një formë e dhunës me bazë gjinore ndaj grave. Është një çështje serioze e të drejtave të njeriut dhe një çështje sigurie. Ky studim nuk përfshiu pyetje mbi këtë lloj dhune, pasi hulumtimi i trafikimit të qenieve njerëzore përfshin një rrezik shumë të lartë për viktimat e saj dhe sondazhi për familjet nuk është metoda e përshtatshme kërkimore. Sondazhi i FRA mbi të cilin është bazuar sondazhi i OSBE-së nuk ka hetuar as trafikimin e grave dhe vajzave.

16 "Vërejtjet përmblyëse në raportin e katërt periodik të Shqipërisë", të Drejtat e Njeriut të Kombeve të Bashkuara, Zyra e Komisionerit të Lartë, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW), 2016, qasur më 3 shkurt 2019, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/ALB/CO/4&Gjuha=en

17 Raporti i Vlerësimit i GREVIO-s mbi masat legjislativë dhe masa të tjera që i japin efekt dispozitive të Konventës së Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit): Shqipëria (Strasburg: Këshilli i Evropës, 2017) shkurt

18 Deklarata e Kombeve të Bashkuara mbi Eliminimin e Dhunës ndaj Grave, 1994

19 INSTAT, Burra dhe Gra nw Shqipëri 2018, p97

20 Ibid, f. 52

sore e pasivitetit të grave në tregun e punës është fakti se ato duhet të përmbushin detyrimet shtëpiake (31.6% e grave aktualisht nuk janë aktive në tregun e punës). I madh është kontrasti me burrat, pasi vetëm 2.1% e burrave janë të papunë për shkak të përgjegjësisë shtëpiake²¹.

Pabarazitë strukturore në tregun e punës gjithashtu manifestohen në hendekun gjinor të pagave, i cili shënoi një rritje nga 6.3% në 2016 në 10.5% në vitin 2017²², me sektorin prodhues që karakterizohet nga hendeku më i madh (22%)²³. Përveç kësaj, ndërsa 23% e grave ishin të punësuar në biznese familjare pa pagesë, në vitin 2017, me një status të tillë punësimi rezultoi në 12% e burrave.

Dhuna ndaj grave mund të kuptohet dhe trajtohet plotësisht brenda këtij konteksti, duke qenë se instrumentet që mund të jenë në gjendje ta eliminojnë atë janë të kufizuar ose të përforcuar nga veprime në fushat e tjera të jetës në të cilat gratë nuk janë të barabarta.

2.1: Kuadri ligjor kombëtar dhe zbatimi

Në dekadat që nga rënia e regjimit komunist, Shqipëria ka ratifikuar konventat kryesore ndërkombëtare për të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore si dhe ka ndërmarrë hapa thelbësorë në nivel ligjor dhe politik për të adresuar barazinë gjinore në shoqëri. Kjo përfshin:

- Konventa e OKB-së për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (1994) dhe Protokollin e saj Opsional (2003),
- Deklarata e Pekinit dhe Platforma për Veprim (1995) dhe Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm.
- Në vitin 2013, Shqipëria ratifikoi Konventën e vitit 2011 të Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit).
- Në 2015, Shqipëria miratoi Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të OKB-së (OZHQ), të cilat synojnë të trajtojnë sfidat globale, si varfëria, pabarazia dhe ndryshimet klimatike, si dhe të përmirësojnë qasjen në shëndetësi dhe arsim dhe të ndërtojnë institucione dhe partneritete të forta. OZHQ për barazinë gjinore, përfshin një numër objektivash specifike, duke përfshirë 5.2: "Eliminimin e të gjitha formave të dhunës kundër grave dhe vajzave në sferat publike dhe private, duke përfshirë trafikimin, shfrytëzimin seksual apo lloje të tjera shfrytëzimi"

Megjithatë, nuk është ende pjesë e Konventës së OKB-së mbi "Pëlqimi për Martesë, Moshë Minimale për Martesë dhe Regjistrimin e Martesave (1962).

Legjislacioni i Shqipërisë mbulon barazinë gjinore, dhunën në familje, ngacmimin seksual, sulmet seksuale dhe fizike, përdhunimin brenda martesës, raportimin e detyrueshëm dhe grumbullimin e të dhënave të ndara sipas gjinisë:

- Ligji i vitit 2006 mbi masat kundër dhunës në marrëdhëniet familjare²⁴ synon parandalimin dhe zvogëlimin e dhunës në familje dhe garantimin e mbrojtjes për të mbijetuarit. Në vitin 2018, pas një vale rastesh të dhunës ndaj grave, ligji u ndryshua për të përfshirë mbrojtjen për viktimat që nuk ndanin banesën me dhunuesin, lëshimin e urdhrave të mbrojtjes paraprake dhe përfshirjen e fëmijëve në urdhrat e mbrojtjes.

21 Ibid, f. 69

22 Ibid, f. 64

23 Ibid, f. 75

24 Një përkthim në anglisht i ligjit shqiptar 966918 dhjetor 2006 (me ndryshimet e mëvonshme në vitin 2008 dhe 2010) "Për masat kundër dhunës në marrëdhëniet familjare është në dispozicion në faqen e internetit të Legjislacionit të OSBE-së në: <<http://www.osce.org/albania/> 30436? download = true>.

- Neni 130a i Kodit Penal²⁵ (2012, i ndryshuar në vitin 2013) e kriminalizon dhunën në familje. Kodi Penal konsideron vepra penale edhe përndjekjen (neni 121a), ngacmimin seksual (neni 108a) dhe përdhunimin, duke përfshirë përdhunimin brenda martesës (neni 102). Megjithatë, përkufizimi i përdhunimit bazohet në provën e përdorimit të forcës ose të një kërcënimi për përdorim të forcës dhe jo në mungesën e pëlqimit.
- Ligji i vitit 2008 për Barazinë Gjinore në Shoqëri përfshin dispozita kundër ngacmimit seksual dhe ngacmimit të bazuar në gjini, veçanërisht në marrëdhëniet e punës dhe ligji i vitit 2010 për Mbrojtjen nga Diskriminimi përfshin dispozita kundër diskriminimit gjinor.

Raporti i Komitetit të CEDAW 2016 “Përgëzoi Shqipërinë për përpjekjet në trajtimin e dhunës me bazë gjinore dhe ratifikimin e Konventës së Stambollit”. Ai vuri në dukje kriminalizimin e dhunës në familje dhe përdhunimin martesor, faktin se ndihma juridike u bë më e aksesueshme, që të mbijetuarve të dhunës iu siguroa ndihma ekonomike sipas një urdhri mbrojtjeje dhe se shumica e provave të nevojshme në rastet e ngacmimit seksual ishte reduktuar. Përveç kësaj, Komiteti vuri në dukje me shqetësim se: “Dhuna në baza gjinore mbetet ende një çështje e rëndësishme në vend: ajo nuk raportohet sa duhet, mekanizmat e dëmshpërblimit nuk njihen mirë dhe ekzistonte akoma ideja se raportimi do të sillte turp në familje apo dhe frika nga një hakmarrje e mundshme e dhunuesit²⁶”.

Shumica e ekspertëve të intervistuar për këtë studim ranë dakord me faktin se vërtetë korniza ligjore është gjithëpërfshirëse, por problemet në lidhje me zbatimin e kësaj të fundit mbeten, veçanërisht në aspektin e efektivitetit të urdhrave të mbrojtjes. Një studim dyvjeçar i monitorimit të gjykatës së rrethit në Tiranë tregoi se 74% e grave nuk kalojnë nëpër procesin e marrjes së një urdhri mbrojtjeje²⁷.

Sic vihet re edhe në raportin e GREVIO-s për Shqipërinë për vitin 2017, ekzistojnë mangësi ligjore dhe interpretime të ndryshme të ligjeve në praktikë. Kjo e bën më të vështirë për të mbijetuarit që të kenë akses në drejtësi dhe në shërbime të përshtatshme. Një nga këto sfida përse i përket zbatimit është “promovimi i një interpretimi të ngushtë të veprës penale të dhunës në familje ose nëpërmjet vendosjes së pajtimit të detyrueshëm në momentin kur aplikohet për lëshim të urdhrave [të menjëhershëm] të mbrojtjes”. Dobësi të tjera, sidomos në aspektin e mekanizmave referues kombëtarë, kanë të bëjnë me mungesën e zbatimit të duhur të urdhrave mbrojtës dhe urdhrave të menjëhershëm të mbrojtjes, përgjigjeve jo të përshtatshme nga sistemi i drejtësisë dhe njohurive të pamjaftueshme nga profesionistët e kujdesit shëndetësor dhe ekspertët mjeko-ligjorë në lidhje me detyrat dhe përgjegjësitë e tyre në raport me viktimat e dhunës²⁸. I njëjti raport vuri në dukje me shqetësim se “opinionin publik në Shqipëri nuk ka një ... koncept të qartë të [dimensionit gjinor] të dhunës ndaj grave dhe ... [që] ka një prirje për të nxitur faljen nën pretendimin e vlerave tradicionale të familjes”.

25 Një përkthim jozyrtar anglisht i Kodit Penal të Shqipërisë është në dispozicion në faqen e internetit të Euralius në: <http://www.euralius.eu/index.php/en/library/albanian-legislation/send/10-criminal-law/56-criminal-sq-en>. Neni 130 / a i Kodit Penal.

26 Ibid.

27 Respektimi i të Drejtave të Viktimave / Mbijetuarve të Dhunës në Familje në Procesin Gjyqësor (Tirana: Qendra për të Drejtat e Njeriut në Demokraci, 2017). Online: <http://www.hrdc.al/index.php/en/news/56-monitoring-of-tirana-district-court-protection-orders>

28 Raporti i vlerësimit të GREVIO-së (Bazë).

Në tërësi, ekspertët e intervistuar shprehën mendimin se kuadri ligjor në Shqipëri është përmirësuar në vitet e fundit. Për shembull, ligjet janë ndryshuar për të përfshirë krimet e përdhunimit martesor, dhunën në familje dhe ngacmimin seksual si dhe kanë hartuar masa mbrojtëse për gratë që bashkëjetonin me abuzuesit e tyre; megjithatë, është e nevojshme të garantohet financimi i plotë i shërbimeve dhe zbatimi i këtyre ligjeve. Gjithashtu u vu re që ndryshimet ligjore të përmendura më lart lënë ende disa boshllëqe dhe nuk përputhen plotësisht me Konventën e Stambollit. Një nga këto boshllëqe është dhe ai mbi përndjekjen, pasi ekspertët vunë në dukje se shumica e shërbimeve mbështetëse dhe mbrojtjes ishin të aksesueshme vetëm nga gratë që jetonin nën të njëjtën çati me dhunuesin. Hendeku i dytë është dhuna psikologjike, e cila shihet më së shumti si rezultat i dhunës fizike dhe seksuale, por nuk përcaktohet si një lloj dhune më vete (edhe pse mund të ndiqet penalisht sipas Kodit Penal).

2.2: Mekanizmat institucionalë dhe bashkëpunimi

Janë hartuar një numër strategjish që adresojnë mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe parandalimin e diskriminimit, duke përfshirë Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore dhe Planin e Veprimit 2016-2020²⁹, e cila ka për qëllim sigurimin e fuqizimit të barabartë të grave dhe burrave, zvogëlimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe forcimin e rolit të bashkërendimit dhe monitorimit të mekanizmit kombëtar të barazisë gjinore. Në vitin 2018, Shqipëria ka miratuar Planin Kombëtar të Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 të Këshillit të Sigurisë së OKB për Gratë, Paqen dhe Sigurinë. Plani i veprimit përfshin masa për përmirësimin e politikave që kanë të bëjnë me mbrojtjen e viktimave të dhunës në baza gjinore (DHBGJ)³⁰. Shqipëria ka miratuar gjithashtu strategji dhe plane veprimi për të mbështetur integrimin e perspektivave gjinore në politikat që lidhen me diskriminimin ndaj pakicave dhe grupeve të tjera të grave dhe vajzave të pafavorizuara³¹. Në vitin 2017, parlamenti shqiptar nxorri një rezolutë që dënonte dhunën kundër grave dhe bëri thirrje për përmirësimin e mekanizmave ligjorë për parandalimin e tyre³². Në të njëjtën kohë, parlamenti krijoi një Komision të Përherëshëm për Barazinë Gjinore dhe Parandalimin e Dhunës ndaj Grave. Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale është organi kryesor përgjegjës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje. Këshilli Kombëtar i Barazisë Gjinore i Ministrisë së Shëndetësisë ofron këshilla dhe monitoron angazhimet e qeverisë, veçanërisht në aspektin e Konventës së Stambollit. Mekanizmi kombëtar i referimit të Shqipërisë (MKR)³³ ofron një qasje të integruar të shërbimeve për të mbijetuarat e dhunës dhe siguron mbrojtje dhe mbështetje për to në nivel lokal. Zëvendëskryeministri është koordinatori kombëtar për barazinë gjinore dhe është i autorizuar të forcojë MKR. Një vlerësim³⁴ i vitit 2015 arriti në përfundimin se, ndërsa MKR-ja në përgjithësi ka bërë një performancë të mirë sa i përket përgjegjësisë të veta, funksionaliteti varion për arsye të ndryshme. Gjetjet e vlerësimit të vitit 2015 treguan se ka mungesë të udhëheqjes politike nga ana e kryetarëve të bashkive për të drejtuar si duhet sistemin; mungesë të disa anëtarëve të mandatuar të MKR-së që kanë dështuar dhe nuk kanë vepruar në përputhje me detyrimet e tyre ligjore për menaxhimin efektiv të rasteve; pamjaftueshmëri në burime njerëzore dhe financiare për të ofruar shërbime gjithëpërfshirëse për të mbijetuarit e dhunës në familje. Gjithashtu cilësohet se qarkullimi i shpeshtë i stafit pranë institucioneve përfaqësuese të MKR është problematik.

29 Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore dhe Plani i Veprimit 2016-2020 (Tiranë: Qeveria e Shqipërisë, 2016), i aksesueshëm që më 3 shkurt 2019, <http://awenetwork.org/wp-content/uploads/2017/01/SKGJB-EN-web.pdf>.

30 Plani i Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 të Këshillit të Sigurisë së Kombeve të Bashkuara për Gratë, Paqen dhe Sigurinë, 2018-2020, i aksesueshëm më 10 mars 2019, [https://www.peacewomen.org/sites/default/files/Albania%20Action%20Plan%20on%20Resolution%201325_ENG%20-%20CMD%20524-11.09.2019%20\(1\)%20\(2\).pdf](https://www.peacewomen.org/sites/default/files/Albania%20Action%20Plan%20on%20Resolution%201325_ENG%20-%20CMD%20524-11.09.2019%20(1)%20(2).pdf)

31 Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara, "Komisioni për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave Shqyrton Reportin e Shqipërisë", njoftimi për shtyp, 8 korrik 2016, i aksesueshëm më 3 shkurt 2019, <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=20263&LangID=E>.

32 Rezoluta "Për denoncimin e dhunës kundër grave dhe vajzave dhe rritjen e efikasitetit të mekanizmave ligjorë për parandalimin e saj" Qeveria e Shqipërisë, 4 dhjetor 2016, i aksesueshëm më 3 shkurt 2019, <http://www.qbz.gov.al/Botime/Akteindividuale/Janar%202017/Fletoren%20212/REZOLUTE,%20date%204.12.2017.pdf>.

33 Marrëveshja e bashkëpunimit bazuar në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 334, datë 17.02.2011 në Mekanizmin e Bashkërendimit të Punës për Referimin e Rasteve të Dhunës në Marrëdhëniet Familjare dhe Mënyrën e Procedurës së tij, përshkruan detyrat, përgjegjësitë dhe mekanizmat sipas të cilave të gjitha autoritetet pjesëmarrëse duhet të bashkëpunojnë. Lidhja: <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/94182/110439/F-428843712/ALB-94182.pdf>

34 Elida Metaj, "Raporti Përfundimtar: Analiza e Funksionimit të Përgjigjes së Bashkërenduar të Komunitetit ndaj Dhunës në Familje në Nivelin Lokal në Shqipëri", 3 qershor 2015, i aksesueshëm që më 3 shkurt 2019, <http://www.al.undp.org/content/diga/albania/docs/misc/Final%20CCR%20Report%20June%202015%20engl.pdf>.

Raporti kombëtar 2014-2015 i paraqitur për GREVIO³⁵ vuri në dukje se: “Ka përvoja të mira të bashkëpunimit efektiv ndërinstitucional në mekanizma të tillë. Megjithatë, këto mekanizma nuk shfaqin të njëjtin nivel efektiviteti në të gjitha bashkitë ku janë ngritur. Aty ku ka ndërhyrje me përkrahje të jashtme, për shembull përmes agjencive ndërkombëtare, projektet e zbatuara në bashkëpunim me OJF-të apo ndërhyrje të tjera kanë rezultuar më efektive³⁶”.

Zyra e Avokatit të Popullit, vuri në dukje se vetëm një numër i vogël njerëzish nga grupet e cënueshme përfituan nga marrëveshja me Komisionin Shtetëror për Ndhimë Juridike. Ligji i ri i Shqipërisë për Ndhimë Ligjore Falas³⁷ i cili hyri në fuqi në qershor 2018, përfitoi nga kontributi i dhënë nga organizatat e shoqërisë civile (OSHC).

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi tregoi se zbatimi i legjisllacionit mbi dhunën ndaj grave nuk konsiderohet si një formë diskriminimi nga autoritetet, veçanërisht policia e shtetit.

2.3: Disponueshmëria e të dhënave administrative dhe të tjera

Të dhënat statistikore administrative të ndara sipas gjinisë, moshës, përkatësisë etnike, aftësisë së kufizuar, vendndodhjes gjeografike dhe prejardhjes socio-ekonomike janë të nevojshme për një vlerësim të saktë të situatës së grave, pabarazive gjinore, shkallës dhe natyrës së dhunës kundër grave. Pa të dhëna, është e pamundur të merren masa korrigjuese të bazuara në prova.

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, në bashkëpunim me Programin e Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, ka mbledhur të dhëna për çdo rast të raportuar të dhunës në familje që nga viti 2014. Të ruajtura në një sistem online të quajtur REVALB, këto të dhëna mund të përdoren për të vlerësuar përgjigjen e autoriteteve kundrejt rasteve të dhunës ndaj grave. Sistemi është i sigurt dhe garanton fshehtësi: kodet përdoren për të identifikuar më shumë viktimat se emrat e tyre.

Ekspertët e intervistuar për këtë studim kanë raportuar se të dhënat për dhunën ndaj grave dhe vajzave të ofruara nga institucionet shtetërore kanë prirje të jenë kontradiktore. Ekzistojnë dallime gjeografike të konsiderueshme në rastet e raportuara të dhunës në familje, ku gratë në qytetet më të mëdha raportojnë krimin më shpesh sesa ato në zonat rurale. Për shkak të mungesës së kohës, trajnimit ose motivimit, koordinatorët lokalë nuk i regjistrojnë gjithmonë rastet e dhunës. Ekspertët e intervistuar sugjeruan se ndihet nevoja për një sistem të koordinuar mirë që aktorët përkatës, si koordinatorët lokalë të MKR, policia lokale, gjykatat vendore dhe sistemi i kujdesit shëndetësor, mund të përdorin për të gjeneruar të dhëna dhe statistika zyrtare. Sistemi ekzistues REVALB kërkon staf të trajnuar për të pasur akses në të dhëna. Koordinatorët lokalë për dhunën në familje janë trajnuar si të përdorin sistemin, por zbatimi nuk është në nivelin e duhur, qoftë për faktin se ka pasur shumë lëvizje të stafit, apo se koordinatorët lokalë gjithashtu duhet të ndajnë kohën me detyra të tjera, gjë që e bën të vështirë për ta për ta përdorimin e sistemit në mënyrë sistematike.

Në përgjithësi, të dhënat për dhunën ndaj grave të ofruara nga institucionet shtetërore janë në dispozicion të publikut. Në përputhje me Ligjin për të Drejtën e Informimit³⁸, çdokush mund të ketë qasje në informata publike për çfarëdolloj arsyeje. Përveç kësaj, Ligji për Statistikat Zyrtare³⁹ kërkon që të shpërndahen statistikat zyrtare edhe pse të dhënat konfidenciale nuk mund të ndahen.

Që nga viti 2013, Instituti i Statistikave (INSTAT) ka publikuar një raport vjetor statistikor me titull “Gratë dhe burrat në Shqipëri”, i cili paraqet të dhëna dhe informacione të ndara sipas gjinisë dhe informacione në lidhje me çështjet gjinore me qëllim të monitorimit të “politikave

35 Grupi i Ekspertëve për Veprim kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO) është organi i pavarur i ekspertëve përgjegjës për monitorimin e zbatimit të Konventës së Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit).

36 Grupi i Ekspertëve mbi Veprimin kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO), Raport i paraqitur nga Shqipëria në pajtim me nenin 68, paragrafi 1 të Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Raporti Bazë), p. 19. Online: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dd216>

37 Avokati i Popullit, “Raporti mbi Zbatimin e Konventës CEDAW në Shqipëri”, i paraqitur Komitetit të Kombeve të Bashkuara për Eliminimin e Diskriminimit kundër Grave, Tiranë, 2015, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/ALB/INT_CEDAW_IFN_ALB_21837_E.pdf.

38 Ligji nr. 119/2014 “Për të drejtën e informimit”, nenet 3 (1) dhe 3 (3).

39 Ligji nr. 9180, datë 5 shkurt 2004 (me ndryshimet e mëvonshme) “Për statistikat zyrtare”.

ndërkulturore në kontekstin e arritjes së barazisë gjinore”⁴⁰. Një pjesë e raportit i kushtohet të dhënave gjyqësore, të cilat përfshijnë informacione mbi dhunën me bazë gjinore të ofruar nga Policia e Shtetit, siç janë informacioni mbi përhapjen e dhunës, gjininë e dhunuesit dhe viktimës, marrëdhëniet midis dhunuesit dhe viktimës si dhe llojin e dhunës së ushtruar.

2.4 Parandalimi, mbrojtja dhe mbështetja

Aktivitetet parandaluese mund të ndihmojnë në rritjen e ndërgjegjësimit, zhvillimin e mirëkuptimit dhe adresimin efektiv të dhunës ndaj grave. Një sërë veprimtarish të karakterit parandalues po ndërmerren në Shqipëri:

1. Zhvillimi i sistemit të drejtësisë penale për t'i mbajtur dhunuesit përgjegjës

Për shembull, dhuna në familje është bërë vepër penale, ndëshkimet për dhunuesit janë bërë më të rënda, përdhunimi martesor është bërë një vepër e veçantë penale, kryerja e një veprë penale kundër një viktime që i nënshtrohet urdhrat të mbrojtjes është një rrethanë rënduese dhe ngacmimi seksual është kriminalizuar.

Komiteti CEDAW vuri në dukje se numri i procedurave penale që përfshijnë këto lloje të veprave penale u rritën pas bërjes së mundur të këtyre ndryshimeve⁴¹.

2. Sigurimi i ndihmës së duhur ligjore, sociale, mjekësore si dhe psikologjike për të mbijetuarat

Deri më tani, 39 nga 61 bashkitë kanë ngritur mekanizma kombëtar të referimit, me qeverinë që planifikon të krijojë një MKR në çdo bashki të vendit deri në vitin 2020. Qeveria gjithashtu së fundmi ka ngritur Qendrën e parë Kombëtare të Krizave për viktimat e dhunës seksuale.

Funksionimi i MKR është kritikuar kohët e fundit dhe Komiteti i CEDAW ka theksuar gjithashtu se shërbimet mbështetëse jepen në mënyrë të pabarabartë në pjesë të ndryshme të vendit.

3. Realizimi i fushatave mbi dhunën ndaj grave dhe stereotipet gjinore

Ministritë shqiptare, në bashkëpunim me OJQ-të dhe organizatat ndërkombëtare, kanë organizuar disa fushata parandaluese. Për shembull, slogani i fushatës kombëtare të vitit 2017 ishte “Fund dhunës ndaj grave dhe vajzave. Raportoje! “Shembuj të tjerë përfshijnë” Ai për Të », #Mos Hesht (Mos e mbaj gojën mbyllur),” Burrat dhe djemtë, pjesë e zgjidhjes. Tregoni se jeni kundër dhunës⁴²! Si dhe “Bashkohuni për t'i dhënë fund dhunës kundër grave.”⁴³ Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale⁴⁴ zbuloi se këto fushata rritën ndërgjegjësimin për dhunën ndaj grave, pasi numri i rasteve të raportuara u rrit në vazhden e këtyre fushatave.

4. Kundërshtimi i qëndrimeve mbi rolet gjinore

Forma më e rëndësishme e parandalimit është të sfidohen qëndrimet në lidhje me rolet gjinore që theksojnë pabarazitë midis grave dhe burrave. Një shumëllojshmëri trajnimesh janë realizuar nga profesionistë që merren me dhunën ndaj grave. Trajnimi fillestar në Shkollën e Magjistraturës dhe Akademinë e Policisë së Shtetit është i detyrueshëm për policinë, gjyqtarët dhe prokurorët, si dhe personelin në profesione të tjera të lidhura me to. Trajnimi në shërbim është gjithashtu i detyrueshëm për këto grupe dhe për punonjësit socialë, psikologë, këshilltarë, psikoterapistët, staf i strehëzave dhe koordinatorë lokalë.

40 Gratë dhe burrat në Shqipëri 2017 (Tirana: INSTAT, 2017), Hyrja më 3 shkurt 2019, <http://www.instat.gov.al/en/publications/books/2017/women-and-man-in-albania-2017/>

41 “Vërejtjet përmbajtëse në raportin e katërt periodik të Shqipërisë”, të Drejtat e Njeriut të Kombeve të Bashkuara, Zyra e Komisionerit të Lartë, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW), 2016, I aksesueshëm që më 3 shkurt 2019, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=CEDAW/C/ALB/CO/4&Gjuha=en

42 Grupi i Ekspertëve mbi Veprimin kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO), Raport i paraqitur nga Shqipëria në pajtim me nenin 68, paragrafi 1 të Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Raporti Bazë), f. 19. Online: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dd216>

43 Bashkohuni për t'i dhënë fund fushatës së dhunës kundër femrave”, Gratë e OKB-së, i aksesueshëm që më 3 shkurt 2019, <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/take-action/unite>.

44 Grupi i Ekspertëve mbi Veprimin kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO), Raport i paraqitur nga Shqipëria në pajtim me nenin 68, paragrafi 1 të Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Raporti Bazë), p. 19. Online: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dd216>

Ekspertët e intervistuar për këtë studim raportuan se u përgatit një manual për mënyrën e reagimit ndaj dhunës në familje për oficerët e policisë trajnimit mbi çështje të tilla si ka ndihmuar prokurorët dhe gjyqtarët të kapërcejnë paragjykimet e tyre kulturore.

Ekspertët e intervistuar thanë se kishin ndjerë keqardhje për faktin se nuk ishin kryer vlerësime sistematike për programet e trajnimit për të vlerësuar ndikimin e tyre, një problem vërtetë i madh si pasojë e qarkullimit të vazhdueshëm të stafit në institucionet publike: çdo qeveri e re thuhet se sjell staf të ri, të cilët nuk kanë marrë asnjë trajnim në lidhje me dhunën dhe për pasojë nuk dinë se si të merren me dhunën ndaj grave. Një ekspert akademik i intervistuar për këtë studim raportoi se punonjësit e kujdesit shëndetësor dhe psikologët marrin trajnime shumë më pak se profesionistët e tjerë. Stafi mjekësor ka nevojë për trajnim më të specializuar për trajtimin e rasteve të dhunës, siç dëshmohet nga fakti se ata jo gjithmonë i raportojnë rastet e dhunës ndaj grave.

Gratë që i kanë mbijetuar dhunës dhe ato nën kërcënim të dhunës gjithashtu kanë nevojë për mbrojtje dhe shërbime bazë. Në Shqipëri ekzistojnë nëntë strehëza grash, katër të dedikuara për të mbijetuarit e trafikimit të qenieve njerëzore dhe pesë për të mbijetuarit e dhunës në familje. Dy janë shtetërore dhe shtatë menaxhohen nga OJQ-të e grave. Ato përballen me një mungesë të burimeve financiare dhe gjenden vetëm në qytete të mëdha.

Raporti i GREVIO-s i vitit 2017 mbi Shqipërinë, përgëzoi autoritetet për lidhjen e një marrëveshjeje me Qendrën e Këshillimit për Gratë dhe Vajzat, një OJQ, për të nisur një linjë të vetme kombëtare telefonike (116 117) që funksionon falas në çdo në 2016. kohë⁴⁵. Megjithatë, GREVIO u kërkoi gjithashtu autoriteteve të mundësojnë qëndrueshmërinë financiare të linjës telefonike kombëtare SOS. Në vitet e fundit, janë krijuar gjithashtu edhe linja të tilla lokale, megjithëse shumica nuk janë në dispozicion 24/7 dhe nuk janë pa pagesë.

2.5: Pasojat e krizës politike të vitit 1997 për gratë

Kriza politike e vitit 1997 e cila pasoi me rënien e skemave piramidale, në të cilat qe investuar një pjesë e mirë e pasurisë së Shqipërisë, çoi në shkatërrimin e sundimit të ligjit dhe në një periudhë dhune dhe destabiliteti. Familjet u ndanë, pasi shumë burra dolën jashtë vendit për punë. Krimi i organizuar ishte i përhapur dhe të dy palët, si qytetarët ashtu dhe grupet kriminale ishin të armatosur. Institucionet ishin të dobëta dhe korrupsioni u bë mëse i përhapur, duke lënë pak hapësirë për drejtësi. Situata e paqëndrueshme ekonomike dhe politike siguroi bazat për ri-shfaqjen e qëndrimeve dhe vlerave tradicionale në lidhje me rolin e gruas në shoqëri, e cila kontribuoi në dhunën ndaj grave. Lëvizja "Amnesty International" vlerësoi në 2006 se armët që mbetën në qarkullim në atë kohë ndihmuan në rritjen e numrit të krimeve të kryera me armë duke përfshirë edhe rastet e dhunës ndaj grave⁴⁶. Trafikimi i qenieve njerëzore vazhdoi të përhapej si një formë e zakonshme e dhunës ndaj gruas: një studim i vitit 2006 zbuloi se rreth 10,000 gra të reja nga Shqipëria u detyruan të bëheshin prostituta në Itali dhe Greqi⁴⁷, shpesh nga partnerët e tyre, të cilët kishin premtuar se do të martoheshin me to dhe kështu kishin marrë leje nga familjet e tyre për t'i nxjerrë ato nga vendi. Dhe nëse këto gra arrinin t'u shpëtonin abuzuesit të tyre dhe të ktheheshin në shtëpi, ato mund të vriteshin nga të afërmit e tyre meshkuj për të mbrojtur ose rivendosur ndërin familjar⁴⁸. Ky kontekst historik i dhunës krijon hapësira për vlerat mashkullore që ende mbështesin dhunën ndaj grave në Shqipëri, siç raportohet nga Komiteti i CEDAW-së 2016.

45 Raporti i vlerësimit të GREVIO-së (Bazë), f. 40, pika 107.

46 Amnesty International, Shqipëri: Dhuna kundër grave në familje: "Nuk është turpi i saj", 30 mars 2006, EUR 11/002/2006, gjendet në: <https://www.refworld.org/docid/445616ae2>.

47 Mary P. Van Hook, Eglantina Gjermeni dhe Edlira Haxhiymeri, "Trafikimi seksual i grave: proporcione tragjike dhe zgjidhjet e tentuara në Shqipëri", Punë Sociale Ndërkombëtare 49, Nr. 1 (2006): doi: 10.1177 / 0020872806057086.

48 Gloria La Cava dhe Rafaella Nanett, "Shqipëria: Plotësimi i Hendekut të Vulnerabilitetit", Dokumenti Teknik i Bankës Botërore nr. 460, shkurt 2000, i aksesueshem që më 3 shkurt 2019, <http://documents.worldbank.org/curated/en/587091468742830114/pdf/multi-page.pdf>.

47%

Pothuajse gjysma e grave në Shqipëri, të grupmoshës 18-74 vjeç, besojnë se miqtë e tyre pajtohen me idenë se “një grua e mirë i bindet burrit të saj edhe nëse ajo nuk pajtohet me të”.

19%

Pothuajse një në pesë gra nga mosha 18-74 vjeç besojnë se miqtë e tyre pajtohen me idenë se “Është detyrim për gruan që të kryejë marrëdhënie seksuale me bashkëshortin e saj edhe nëse ajo nuk ka dëshirë”

48%

Pothuajse gjysma e grave pajtohen me idenë se dhuna në familje është çështje private dhe duhet të trajtohet brenda familjes.

88%

Pothuajse nëntë në dhjetë gra të grupmoshës 18-74 vjeç mendojnë së në përgjithësi dhuna ndaj grave e shkaktuar nga partneri, të njohur apo të huaj, është shumë e zakonshme ose mjaft e zakonshme.

3. Qëndrimet kundrejt roleve gjinore dhe dhunës ndaj grave

Hulumtimi i kryer për këtë raport tregon se normat dhe qëndrimet në Shqipëri përforcojnë pabarazitë gjinore, duke krijuar role dhe pritshmëri të përcaktuara qartë për burrat dhe gratë në sferat publike dhe private.

Gratë që morën pjesë në studimin cilësor për këtë raport thanë se roli i cili i vishej grave në Shqipëri ishte ai i të qenët besnike, e bindur, e qetë, e kujdesshme, bujare dhe e fortë dhe prej tyre pretendohet që e gjithë koha dhe energjia e tyre të investohet tek të qenët nënë, grua, vajzë dhe kumatë e mirë. Ato që punojnë jashtë shtëpisë priten që të përpiqen shumë për të qenë kolege të mira përveç kryerjes së të gjitha detyrimeve të shtëpisë dhe familjes.

Gratë që morën pjesë në studimin cilësor thanë se ndiheshin të kufizuara për sa i përket asaj që mund të thonin apo vepronin si në privatësi ashtu edhe në publik. Në familjen e tyre, ato nuk mund të jenë të parat që nisin ndonjë debat familjar dhe ndërveprimet e tyre shoqërore janë të kufizuara, duke qenë se nga ato pritet që t'ia kushtojnë gjithë kohën familjes së tyre. Në të kundërt, burrat shiheshin si ata që kishin shumë më tepër liri për të kaluar kohë me miqtë, duke pirë alkool apo duke luajtur me lojërat e fatit.

“Burrave u lejohet të bëjnë gjithçka. Ato mund të shkojnë ku të duan, mund edhe thjesht të rrinë nëpër lokale bastesh, të pinë alkool e duhan.”

Grua nga mosha 36-55, urbane

Gratë të cilat morën pjesë në studimin cilësor për këtë raport thanë që kishin përjetuar kufizime të mëdha në zgjedhjet në lidhje me jetën e tyre, si për shembull planifikimi familjar, që ishte në dorë të bashkëshortit apo familjes së tyre.

Në komunitetin Rom, gratë thanë se të gjitha vendimet në lidhje me martesat ishin bërë nga familjet e tyre, duke përfshirë personin me të cilin ato do të martoheshin dhe kur duhet të bënin fëmijë. Disa gra ishin martuar që në moshë të hershme dhe gjithashtu ishte familja e tyre ajo që u tha se kur ato duhej të përfundonin arsimimin.

“Bindju gjithmonë urdhërave të burrit tënd, bëj atë që burri të thotë, qëndro brenda në shtëpi dhe kjo është ajo që prindërit tuaj ju thonë: ‘Për çfarë të duhet shkolla ty? Do të martohesh, dhe ti mjafton të jesh e mirë për burrin dhe fëmijët e tu. Nuk të duhet shkolla për të bërë këtë gjë. Mos do të bëhesh gjë deputete e parlamentit ti?’”

Grua nga mosha 19-40, Rome

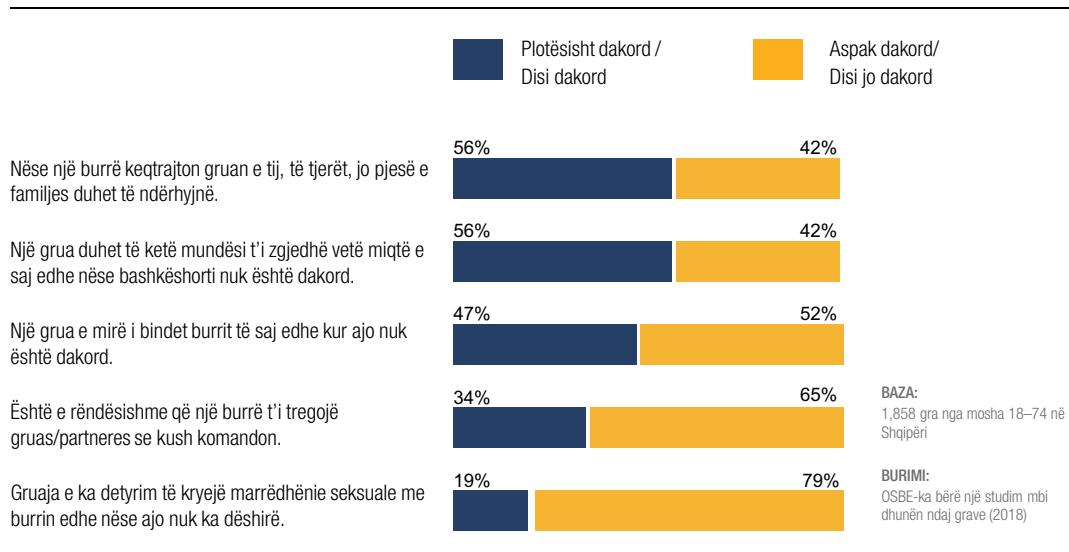
“Ne gratë rome martohemi në një moshë shumë të hershme. Për shembull, unë u martova kur isha 12 vjeç dhe nuk dua që vajza ime të bëjë të njëjtën gjë. Dua që vajza ime të shkojë në universitet. Dua që ajo të jetë dikush në jetë.”

Grua nga mosha 19-40, Rome

Të dhënat sasiore tregojnë se pikëpamjet ndahen në varësi të asaj që njerëzit kuptojnë me sjellje të pranueshme për burrat dhe gratë në shtëpi. Pesëdhjetë e gjashtë përqind e grave të anketuara mendojnë se miqtë e tyre do të pajtoheshin, për shembull, me idenë që një grua “duhet të jetë në gjendje të zgjedhë vetë miqtë e saj edhe nëse bashkëshorti i saj nuk i pranon” (Figura 3.1). Po kështu, vetëm 52% mendojnë se miqtë e tyre nuk do të pajtoheshin me idenë se “një grua e mirë duhet t’i bindet burrit të saj edhe nëse nuk pajtohet me të”.

Figura 3.1: Perceptimet e normave sociale dhe sjelljeve të pranueshme

Njerëzit kanë ide të ndryshme për familjet dhe se çfarë quhet sjellje e pranueshme për burrat dhe gratë në shtëpi. Ju lutem më tregoni nëse miqtë tuaj do të pajtohen në përgjithësi apo jo me deklaratat e mëposhtme.

Qëndrimet janë më të qarta në lidhje me idenë se është detyrim për gruan që të kryejë marrëdhënie seksuale me burrin e saj edhe nëse ajo nuk ka dëshirë, 79% nuk pajtohen me miqtë e tyre që do të kishin një pikëpamje të tillë. Kjo do të thotë se 19% thonë se miqtë e tyre do të ishin dakord. Tridhjetë e katër përqind pajtohen që një mik i tyre do të mendonte se është e rëndësishme që një burrë t'i tregojë gruas së tij se kush komandon në një marrëdhënie, ndërsa 65% nuk pajtohen me këtë ide.

Këndvështrimet në lidhje me ndërhyrjen e personave të jashtëm kur një burrë keqtrajton gruan e tij, janë të njëjta në grupe të ndryshme demografike. Vetëm studentët (68%) kanë më shumë gjasa të jenë dakord, krahasuar me mesataren (56%).

Modelet sipas moshës, arsimit dhe vendndodhjes bëhen veçanërisht të dukshme në pikëpamjet shoqërore që sfidojnë këto qëndrime dhe stereotipe. Gratë nga moshë 18-29 vjeç me arsim të lartë, në punë me pagesë, apo që janë studente, që nuk kanë fëmijë në familje, të cilat janë të kënaqura ose ia dalin me të ardhurat e tyre aktuale, të cilat vijnë nga rajoni qendror ose zona urbane dhe që i kanë zgjedhur vetë bashkëshortët kanë më shumë gjasa të hamendësojnë se miqtë dhe familja e tyre nuk do të pajtoheshin me qëndrimin se “gratë duhet të jenë të nënshtruara ndaj një partneri mashkull”.

Për krahasim, gratë mbi 60 vjeç me arsim fillor, gratë që përmbushin përgjegjësitë e detyrat e një shtëpie, gratë me fëmijë në familje, ato që e kanë shumë të vështirë t’ia dalin me të ardhurat e tyre të tanishme, ato nga zonat rurale, prindërit e të cilave vendosin se me kë ato do martohen ose gratë nga pakicat etnike kanë më shumë gjasa të pranojnë ide të tilla si “një grua e mirë i bindet burrit të saj edhe nëse ajo nuk është dakord”.

3. Qëndrimet kundrejt roleve gjinore dhe dhunës ndaj grave

Të anketuarave ju dhanë një sërë skenaresh dhe u pyetën nëse kryerja e marrëdhënieve seksuale pa dëshirë, do mund të tolerohej kur ndodh brenda martese, nëse si gruaja ashtu edhe abuzuesi janë të pirë ose në rastin kur gruaja është veshur në mënyrë provokuese. Pjesa më e madhe e grave nuk mendojnë që kryerja e marrëdhënieve seksuale pa dëshirë mund të justifikohet. Më shumë se tre të pestat janë kundër pohimit se kryerja e marrëdhënieve seksuale pa dëshirë mund të jetë e justifikueshme në ndonjë nga skenarët e mësipërm. Gjithsesi, ky këndvështrim nuk është unanimit. Për shembull, një në pesë gra mendon se kryerja e marrëdhënieve seksuale pa dëshirë mund të justifikohet në rastin kur gruaja nuk e thotë qartë që jo, ose nuk kundërshton fuqishëm (22%), kur në mënyrë të vullnetshme shkon në shtëpi me dikë (20%) apo kur ajo ka flirtuar më herët me dikë (20%). Shtatë përqind e grave mendojnë që kryerja e marrëdhënieve seksuale pa dëshirë është e justifikueshme brenda një martese apo midis dy partnerëve që jetojnë së bashku.

Gratë të cilat janë mbi 60 vjeç, ato që nuk kanë pasur një partner të mëparshëm, ato që janë ndikuar nga konflikti, ato me cikël të ulët arsimor, ato që e kanë mjaft të vështirë t'ja dalin me të ardhurat e tyre, ato, prindërit e të cilave kanë vendosur se me kë ato do të martohen apo ato që janë nga veriu apo nga jugu i vendit kanë më shumë gjasa të mos jenë dakord me deklaratatë të tilla.

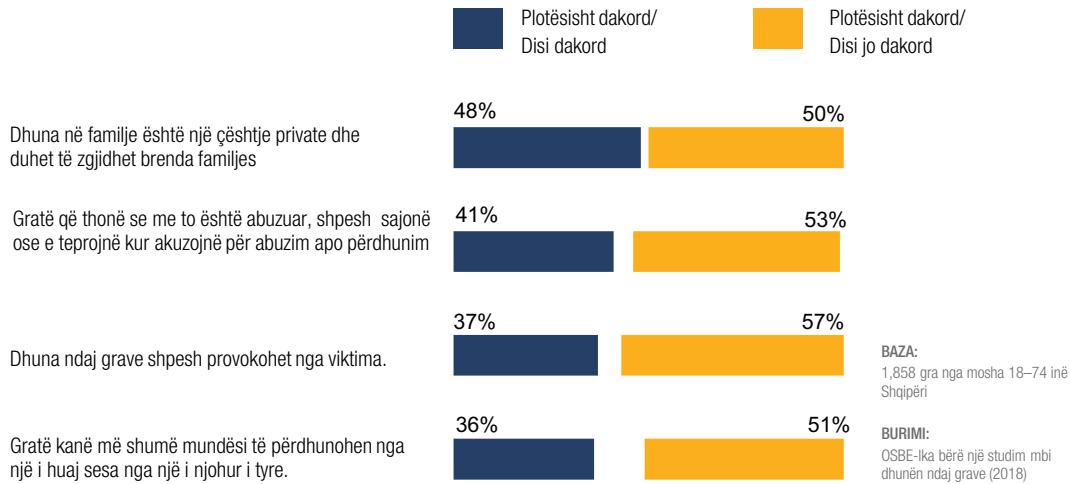
Në lidhje me skenarin specifik të kryerjes së marrëdhënieve seksuale pa dëshirë në një marrëdhënie, gra nga grupmosha 40-49 vjeç dhe gra të moshës 60 vjeç e sipër, gra që nuk kanë pasur kurrë një partner, gra me fëmijë në shtëpinë e tyre, gra nga zonat rurale ose ato nga minoritetet etnike kanë shumë gjasa të mendojnë se kryerja e marrëdhënieve seksuale pa dëshirë është e justifikueshme. Grupet e grave që kanë më pak gjasa që të bien dakord me këtë deklaratë janë ato nga grupmosha 18-29 vjeç, ato që minimalisht kanë arsim të lartë, studentet nga Shqipëria e mesme dhe ato që e kanë vendosur vetë se më kë do të martohen.

Mëgjithatë qëndrimet mbi dhunën nuk janë fort të qarta. Sikundër tregohet edhe në figurën 3.2, pothuajse gjysma e grave besojnë që dhuna në familje është një çështje private dhe si e tillë duhet të zgjidhet brenda familjes (48% me 33% që e mbështesin fort këtë tezë). Gratë që e konsiderojnë veten e tyre minoritare kanë veçanërisht prirjen për ta mbështetur këtë ide (70%). Sipas Barometrit Special 449 të Komisionit Evropian mbi dhunën me bazë gjinore⁴⁹, vetëm 14% e grave, mesatarisht, thanë të njëjtën gjë në BE. Shifrat e BE-së për këtë çështje variojnë nga 2% në Suedi deri në 31% në Rumani, duke treguar se në vendet me një traditë më të gjatë të rritjes së ndërgjegjësimit për barazinë gjinore shumë pak gra hamendësojnë që miqtë e tyre do të bien dakord me idenë se dhuna në familje duhet trajtuar si çështje private.

49 "Barometri Special Euro 449: Dhuna në baza gjinore", Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme për Drejtësinë dhe Konsumatorët, nëntor 2016, qasur më 3 shkurt 2019 https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2115_85_3_449_ENG.

Figura 3.2 Nënvizimi i qëndrimeve mbi dhunën ndaj grave

Më thoni ju lutem se deri në çfarë mase ju jeni dakord ose jo me deklaratat e mëposhtme.

Rreth katër në dhjetë të anketuara besojnë se gratë që thonë se janë keqtrajtuar shpesh sajone ose ekzagjerojnë kur akuzojnë se janë dhunuar (41%, krahasuar me 19% të grave në BE, me një shifër nga 7% në Suedi deri në 43% në Maltë⁵⁰) dhe se dhuna ndaj grave shpesh provokohet nga viktima (37%, krahasuar me 15% të grave në BE, duke filluar nga 6% në Holandë në 58% në Letoni⁵¹). Këto pikëpamje u diskutuan publikisht në Shqipëri në lidhje me një sulm fizik të dyshuar. Diskutimet rreth vërtetësisë së kërkesave, të cilat përfshinin akuzat se pretendimet u bënë për përfitime monetare, iu dha mbulim i gjerë në media⁵². Këto pikëpamje janë sërish më të përhapura në mesin e grave mbi 60 vjeç, gratë të cilat janë ndikuar nga një konflikt, gratë me arsim fillor, gratë që kanë fëmijë në familje ose gratë që e kanë shumë të vështirë për t'ia dalë me të ardhurat e tyre aktuale. Ngjashëm me pyetje të tjera, gratë e moshës 18-29 vjeç, ato me të paktën një arsim të lartë, dhe studentet kanë më pak gjasa të besojnë ide të tilla.

Studimi sasior zbuloi se gratë në shumicën e rasteve mendojnë se dhuna ndaj grave është gjerësisht e pranishme në Shqipëri, me 88% duke thënë se është e zakonshme dhe 53% e tyre që thonë se është shumë e zakonshme (Figura 2.3). Ky proporcion është më i lartë se në BE, ku 78% e grave mendojnë se dhuna ndaj grave është e zakonshme (duke filluar nga 54% në Republikën Çeke deri në 93% në Portugal), sipas Agjencisë të Vrojtimet të Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore të realizuar në vitin 2012⁵³.

50 Ibid

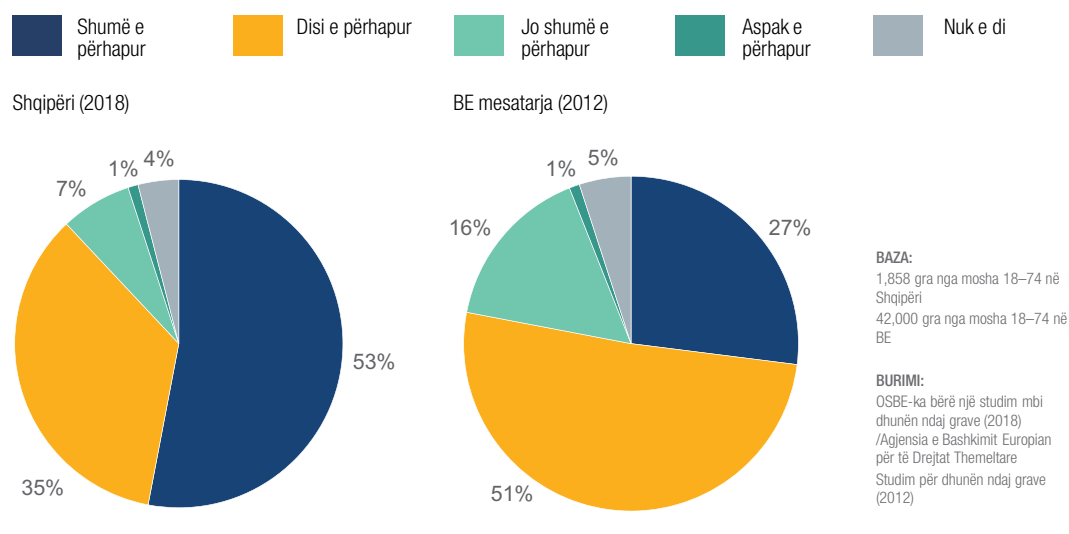
51 Ibid

52 Artikulli i gazetës në Gazetën Shqiptare, qasur më 29 mars 2019 <http://ëëë.gsh.al/2018/10/03/fol-psikologjen-xhisiela-trauma-e-madhe-pas-intervistave/>

53 Dhuna ndaj grave: një sondazh i gjerë në BE. Rezultatet kryesore (Vienë: Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, 2015), qasur më 3 shkurt 2019, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-ëide-survey-main-rezultatet-e-raport>.

Figura 3.3 Perceptimet e përhapjes së dhunës kundër grave

Sa e zakonshme mendoni se është dhuna ndaj grave e shkaktuar nga partnerët, të njohurit apo të huajt në vendin tuaj?

Tridhjetë e dy përqind e grave njohin personalisht një person nga familjet apo miqtë e tyre të cilat kanë qenë subjekt i dhunës (dhe 37% njohin dikë në lagjen e tyre që ka përdhunuar dhunë).

Të dy shifrat janë më të larta në mesin e grave që kanë pasur partner të mëparshëm, gratë me të paktën arsim të lartë dhe gratë që janë në punë me pagesë ose ato që janë duke ndjekur studimet.

Në studimin cilësor, gratë mendonin se dhuna psikologjike, fizike dhe ajo ekonomike ishin të gjitha përvoja të zakonshme për gratë në Shqipëri. Dhuna psikologjike konsiderohej si forma më e zakonshme e dhunës. Në fakt, ajo është konsideruar aq e zakonshme dhe e pranuar nga shoqëria saqë nuk konsiderohej aspak dhunë, por ishte standardi i trajtimit të grave në Shqipëri. Dhuna psikologjike përfshin abuzime verbale, sjellje kontrolluese, kufizim lirie, poshtërim dhe kërcënime.

Dhuna seksuale brenda një marrëdhënieje gjithashtu konsiderohej si diçka e zakonshme, por jo aq sa të diskutohej. Gratë besonin se ideja që një grua duhet t'i nënshtrohet burrit të saj dhe se përdhunimi martesor nuk ekziston, ishte fakt i pranuar gjerësisht.

“Njerëzit nuk e shohin atë si dhunë seksuale për sa kohë që bëhet nga burri juaj... Përveç kësaj, gratë priten të kënaqin burrat e tyre seksualisht.”

Grua, nga mosha 18-35 vjeç, urbane

Gratë që morën pjesë në studimin cilësor shprehën mendimin se dhuna fizike ishte më pak e zakonshme dhe më pak e pranueshme nga shoqëria në krahasim me llojet e tjera të dhunës por jo e pazakontë në Shqipëri. Ato thanë se një dhunë e tillë mbahet brenda familjes, që do të thotë se fqinjët e tyre dhe shoqëria në përgjithësi mund të mos jenë në dijeni të natyrës dhe shtrirjes së problemit.

“Unë mendoj se ekziston edhe dhunë fizike, por shpesh ajo kalon pa u vënë re, sepse gratë nuk flasin për këtë, sepse kanë frikë nga burrat e tyre. Në anën tjetër, burrat e tyre u thonë: “Mos i trego askujt, sepse do të vras”.

Grua, nga mosha 18-35 vjeç, rurale

Një në tetë gra nga grupmosha 18-74 vjeç thanë se kanë përjetuar dhunë fizike apo seksuale nga jo partneri që në moshën 15 vjeçare.

Pothuajse një në pesë gra nga mosha 18-40 të cilat kanë pasur një partner thonë se kanë përjetuar dhunë fizike ose seksuale nga partneri i tyre intim që në moshën 15 vjeçare.

Dhuna psikologjike e ushtruar nga një partner ka prekur tre në pesë gra të cilat kanë pasur një partner gjatë gjithë jetës së tyre.

Një e treta e grave nga mosha 18-74 vjeç treguan se kanë qenë pre e ngacmimit seksual që në moshën 15 vjeçare.

4. Dhuna ndaj Grave në Shqipëri

4.1 Dhuna fizike dhe seksuale e ushtruar nga partneri intim

Gjashtëdhjetë e tre përqind e grave që kanë ose kanë pasur partnerë thonë se kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga partneri intim. Për pjesën më të madhe, kjo dhunë ka qenë psikologjike, por 19% e grave deklarojnë se kanë përjetuar dhunë fizike⁵⁴ dhe 4% thonë se kanë përjetuar dhunë seksuale⁵⁵. Përhapja e dhunës fizike nga partnerit intim është e ngjashme me atë të BE-së, ku një mesatare prej 20% e grave (duke filluar nga 11% në Austri në 31% në Letoni) kanë treguar se kanë përjetuar dhunë fizike, ndërsa mesatarja e dhunës seksuale shkon në 7% (duke filluar nga 3% në Kroaci në 11% në Danimarkë).⁵⁶

Gratë në Shqipëri, të moshës 18-29 vjeç, kanë më shumë gjasa të tregojnë çdo lloj dhune të ushtruar nga partneri intim (72%) në krahasim me ato të moshës 30-39 vjeç (68%), ndërsa gratë mbi 60 vjeç kanë më pak gjasa ta bëjnë këtë gjë (55%). Gratë me arsim fillor kanë më shumë gjasa të tregojnë dhunën fizike të shkaktuar nga një partner aktual (22% kundrejt 17% në përgjithësi).

Gratë që pajtohen se dhuna në familje është një çështje private kanë më shumë gjasa të tregojnë se kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga partneri intim se sa ato që nuk pajtohen me këtë ide (23% kundrejt 16%). Për më tepër, gratë që besojnë se miqtë e tyre pajtohen me idenë se është detyrë e gruas që të kryejë marrëdhënie seksuale me bashkëshortin e saj ka më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga partnerët intim (25%) në krahasim me ato që nuk besojnë se miqtë e tyre do të pajtoheshin me këtë deklaratë (18%).

Dallimet në normat e përhapjes së dhunës në vende të ndryshme

Është e rëndësishme të theksohet se vendet me tradita më të gjata të politikave të barazisë gjinore dhe fushatave për rritjen e ndërgjegjësimit (si për shembull vendet nordike dhe Evropa perëndimore) gjithashtu kanë shkallë më të lartë të grave që raportojnë përvojat e dhunës.

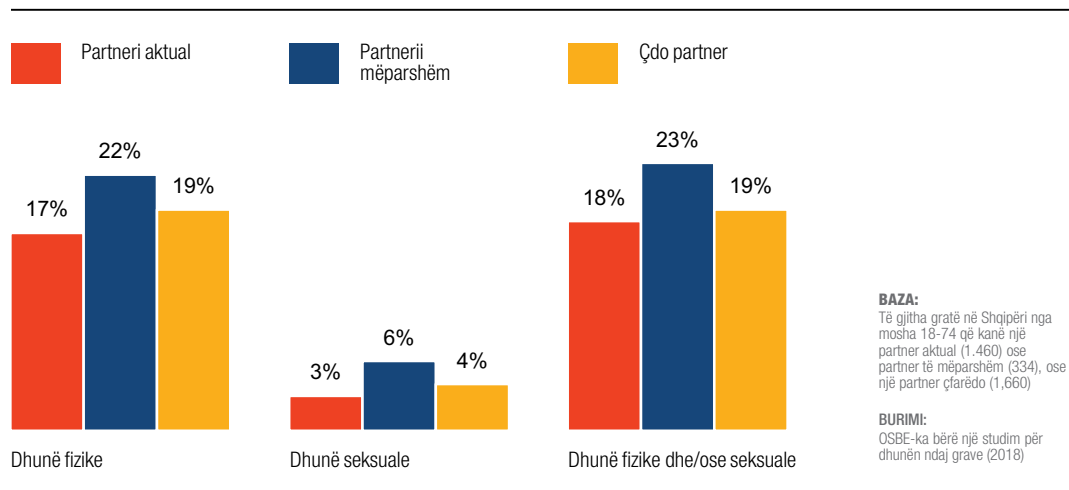
Për shembull, sipas anketës së FRA në të gjithë BE-në, tre vendet ku gratë më së shumti thonë se kanë përjetuar dhunë fizike dhe / ose seksuale nga një partner apo jo partner që nga moshja 15 vjeç janë Danimarka (52%), Finlanda (47%) dhe Suedia (36%). Përqindja e përhapjes së dhunës është më e ulët në Kroaci (21%), Austri (20%) dhe Poloni (19%).

54 Në lidhje me **dhunën fizike**, grave pjesë e studimit iu drejtuan këto pyetje: ka ndodhur ndonjëherë që dikush/ partneri aktual ose i mëparshëm t'ju ketë: 1. Shtyrë apo përplasur? 2. Ketë qëlluar në shpullë? 3. Gjuajtur me një objekt të fortë? 4. Ju ka kapur me forcë apo ju ka shkulur flokët/ 5. Ju ka gjuajtur me grusht, ju ka rrahur me një objekt të fortë apo ju ka shkelmuar? 6. Ju ka djegur? 7. Është përprekur t'ju fusë duart në fytyrë apo t'ju mbysur? 8. Ju ka prerë, gjuajtur me thikë apo ju ka qëlluar me armë? 9. Jua ka përplasur kokën ndaj një diçkaje të fortë? Në këtë raport, përhapja e dhunës fizike bazohet në të anketuarit që raportojnë se kanë përjetuar së paku një nga këto forma të dhunës në të paktën një rast. Përhapja e dhunës fizike prek atë të ushtruar nga partnerët aktual, partnerët e mëparshëm, çdo partner intim (të tanishëm ose të mëparshëm) dhe jo-partnerë. Periudha e referencës për dhunën jo partnere ishte që nga moshja 15 / 12 muaj para anketimit dhe për dhunën e ushtruar nga partneri ishte nëse kjo kishte ndodhur ndonjëherë gjatë marrëdhënies së tyre ose 12 muaj para sondazhit.

55 Lidhur me **dhunën seksuale**, gratë u pyetën: Që kur keni qenë 15 vjeç dhe në 12 muajt e fundit, sa shpesh dikush ju ka: 1) detyruar të keni marrëdhënie seksuale duke ju mbajtur poshtë ose duke ju dëmtuar në një farë mënyre? 2) Përveç kësaj, sa shpesh ka tentuar dikush që t'ju detyrojë të keni marrëdhënie seksuale duke ju mbajtur me forcë ose duke ju dëmtuar në një farë mënyre? 3) Përveç kësaj, sa shpesh ju ka detyruar dikush që të merrni pjesë në çfarëdo formë të aktivitetit seksual kur nuk keni dashur apo nuk keni qenë në gjendje të refuzoni? 4) Apo a keni pranuar aktivitetin seksual sepse keni pasur frikë nga ajo që mund të ndodhë nëse refuzoni? Përhapja e dhunës seksuale bazohet në të anketuarit që kanë raportuar të kenë përjetuar së paku një nga këto forma të dhunës në të paktën një rast. Përhapja e dhunës seksuale prek atë të ushtruar nga partnerët e tanishëm, partnerët e mëparshëm, çdo partner intim (ose aktual ose të mëparshëm) dhe jo-partnerë. Periudhat e referencës janë si më sipër.

56 Dhuna ndaj grave: një studim i gjerë i BE-së. Rezultatet kryesore

Figura 4.1 Përhapja e dhunës fizike dhe / ose seksuale të partnerit intim

Gratë në studimin cilësor shprehën besimin se dhuna seksuale brenda marrëdhënieve intime është shumë e zakonshme, por nuk diskutohet. Ishte gjerësisht i pranuar fakti se një grua duhet t'i nënshtrohet burrit të saj dhe se përdhunimi martesor nuk ekziston. Kishte një perceptim se disa burra i detyronin gratë të abortonin fetusin femër për shkak të preferencës shoqërore për fëmijët meshkuj.

Gratë e intervistuar thanë se dhuna fizike ndaj grave ishte forma më pak e pranuar e dhunës brenda marrëdhënieve intime, pasi ndikimet e mundshme të saj u konsideruan më serioze në krahasim me ato të llojeve të tjera të dhunës.

Gjuajtja me shpullë ishte forma më e përhapur e shkaktuar nga partnerët aktualë dhe ata të mëparshëm (Tabela 4.1). Për krahasim, forma më e përhapur e dhunës fizike në BE është shtyrja apo përplasje. Përhapja e shuplakës është shumë më e lartë në Shqipëri sesa në BE në raport me partnerët e tanishëm (16% në krahasim me 4% në BE) dhe partnerët e mëparshëm (21% në krahasim me 15%).

19% e grave që kanë ose kanë pasur ndonjëherë një partner intim, thonë se kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale të shkaktuar nga partneri

Tabela 4.1: Format e dhunës të shkaktuara nga partneri intim

Sa shpesh partneri juaj aktual/ ai i mëparshëm ju ka bërë ndonjë nga të mëposhtmet?

	Partneri aktual % ka ndodhur ndonjëherë	Partner i mëparshëm % ka ndodhur ndonjëherë
Ju ka qëlluar me shpullë?	16	21
Ju ka shtyrë ose ju ka përplasur fort?	6	13
Ju ka kapur me forcë apo ju ka shkukur flokët?	4	10
Ju ka gjuajtur me grusht, me ndonjë objekt të fortë apo ju ka shkëlmuar?	2	7
Ju ka përplasur kokën pas diçkaje?	2	7
Ju ka gjuajtur me një objekt të fortë?	1	5
Është përpjekur t'ju marrë frymën apo t'ju mbysë?	1	4
Ju ka prerë, qëlluar me thikë apo qëlluar me armë?	0.3	2
Ju ka djegur?	0.1	1

BAZA: Të gjitha gratë nga mosha 18-74me partner aktual (1,460) ose me partner të mëparshëm (334) në Shqipëri
 BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

Ndër gratë që aktualisht kanë një partner, 3% tregojnë se kanë përjetuar dhunë seksuale, ndërsa përhapja e dhunës seksuale nga një partner i mëparshëm është 6%. Detyrimi për kryerjen e marrëdhënieve seksuale është forma më e zakonshme e dhunës seksuale që gratë raportojnë të kenë përjetuar. (Tabela 4.2).

Tabela 4.2: Format e dhunës seksuale nga partneri

Sa shpesh partneri juaj aktual/i mëparshëm ju ka bërë ndonjë nga të mëposhtmet?

	Partneri aktual % ka ndodhur ndonjëherë	Partneri i mëparshëm % ka ndodhur ndonjëherë
Ju ka detyruar të kryeni marrëdhënie seksuale duke ju mbajtur me forcë ose duke ju lënduar në ndonjë mënyrë?	2	5
Keni pranuar të kryeni marrëdhënie seksuale sepse kishit frikë se çfarë mund të ndodhte në rast se ju do të refuzonit?	2	4
Përveç kësaj, është përpjekur t'ju detyrojë të kryeni marrëdhënie seksuale duke ju mbajtur me forcë ose duke ju lënduar në ndonjë mënyrë?	1	4
Përveç kësaj, ju ka detyruar të merrni pjesë në ndonjë formë të aktivitetit seksual kur ju nuk keni dashur apo kur nuk kishit mundësi të refuzonit?	1	2

BAZA: Të gjitha gratë nga mosha 18-74me partner aktual (1,460) ose me partner të mëparshëm (334) në Shqipëri
 BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

Gratë e intervistuar në studimin cilësor përshkruan dhunën seksuale në marrëdhënie intime, duke përfshirë përdhunimin martesor si dhe shkaktimin e shtatëzënive të padëshiruara. Disa gra thanë se nuk kishin lirinë për të vendosur nëse dhe kur donin të kishin fëmijë. Disa thanë se ishin detyruar të kryenin marrëdhënie seksuale me partnerin kundër vullnetit të tyre, madje thanë se edhe janë mbajtur me zor. Shihet si normë në Shqipëri për gratë që t'u nënshtrohen burrave të tyre dhe të bëjnë seks me ta edhe nëse ato nuk duan. Gratë e intervistuar shprehën besimin se nëse ato do ta ndanin këtë shqetësim me ndonjë anëtar tjetër të familjes së tyre, atyre do t'u thuhej se kjo është detyra e tyre.

Karakteristika të dhunës së shkatuar nga partneri intim⁵⁷

Të dhënat tregojnë se dhuna në marrëdhënie mund të ndodhë gjatë një periudhe të gjatë kohore. Nga ato gra që thanë se incidentin e parë të dhunës fizike dhe / ose seksuale të shkatuar nga partneri i tyre aktual e kishin përjetuar pesë ose më shumë vjet më parë, 26% përjetuan incidentin më të fundit 12 muaj para zhvillimit të sondazhit dhe 6% thanë se incidenti më i fundit ka ndodhur midis një dhe katër viteve përpara sondazhit. Për 29% të mbijetuarave të dhunës së shkatuar nga partneri aktual që thanë se episodin e tyre të parë të dhunës e kishin përjetuar një deri në pesë vite përpara sondazhit, ngjarja më e fundit ndodhi në 12 muajt para sondazhit.

Nga gratë që kanë përjetuar dhunë fizike dhe / ose seksuale të shkatuar nga partneri i tyre aktual, 87% jetonin me partnerin e tyre në kohën e episodit të parë (ose kanë qenë nën kërcënimin e saj), krahasuar me 82% në BE. Kur është fjala për dhunën e shkatuar nga partnerë të mëparshëm, 63% e grave jetonin me partnerin e tyre në kohën e episodit të parë të dhunës (ose kanë qenë nën kërcënimin e saj krahasuar me 65% në BE).

Ndër gratë që ishin shtatëzëna gjatë marrëdhënies me partnerin e tyre dhe që përjetuan dhunë (ose kërcënimin e saj) gjatë marrëdhënies së tyre, 23% pohojnë të kenë përjetuar dhunë fizike ose seksuale (ose kanë qenë nën kërcënimin e saj) nga partneri i tyre aktual gjatë shtatzanisë së tyre, krahasuar me mesataren e BE-së 20%, ndërsa 34% thonë të njëjtën gjë në lidhje me partnerin e mëparshëm, krahasuar me mesataren prej 42% në BE.

Modeli i dhunës është gjerësisht i ngjashëm edhe nëse ai kryhet nga një partner aktual ose i mëparshëm (Tabela 4.3). Mënyra më e zakonshme e dhunës e përshkruar në lidhje me incidentet më serioze të treguara nga gratë është ajo e të qëlluarit në shpullë, formë e cila është përmendur nga pothuajse tre të pestat e grave, dy herë më shumë se mesatarja e BE-së. Gratë që i nënshtrohen dhunës së shkatuar nga partnerët e mëparshëm kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar shumicën e llojeve të dhunës rreth se cilave ato u pyetën, sidomos shtyrje dhe përplasje, të qëlluarit me grusht apo rrahjen me një objekt të fortë ose të përplasurit të kokës kundër diçkaje.

57 Përderisa normat e raportimit / përhapja e dhunës fizike dhe seksuale të diskutuara më lart nuk përfshijnë kërcënime të dhunës së tillë, pyetje të tjera që lidhen me kohën kur ka ndodhur një dhunë e tillë dhe detajet e incidenteve më serioze përfshijnë kërcënime të dhunës.

Tablea 4.3 Ngjarja më serioze e dhunës fizike/seksuale shkaktuar nga partneri intim
Do doja që të mendonit për incidentin më serioz të shkaktuar nga partneri aktual/i mëparshëm. Cilat nga këto të mëposhtmet ju kanë ndodhur në atë kohë? Kur themi “më serioz” i referohemi atij episodi që ka pasur më tepër ndikim te ju.

	Partneri aktual%	Partneri i mëparshëm%
Ju ka qëlluar me shpullë	57	57
Ju ka kërcënuar se do t'ju lëndojë fizikisht	15	26
Ju ka shtyrë ose ju ka përplasur fort	14	32
Ju ka kapur me forcë apo ju ka shkukur flokët	13	22
Ju ka gjuajtur me një objekt të fortë	5	16
Keni pranuar të kryeni marrëdhënie seksuale sepse keni pasur frikë	4	3
Është përpjekur t'ju marrë frymën apo t'ju mbysë	4	10
Ju ka gjuajtur me grusht, me ndonjë objekt të fortë apo ju ka shkelmuar	3	18
Ju ka detyruar të kryeni marrëdhënie seksuale duke ju mbajtur me forcë ose duke ju lënduar në ndonjë mënyrë	3	12
Përveç kësaj, ju ka detyruar të merrni pjesë në ndonjë formë të aktivitetit seksual kur ju nuk keni dashur apo kur nuk kishit mundësi të refuzonit	2	5
Ju ka përplasur kokën pas diçkaje	2	15
Është përpjekur t'ju detyrojë të kryeni marrëdhënie seksuale duke ju mbajtur me forcë ose duke ju lënduar në ndonjë mënyrë	1	11
Ju ka prerë, qëlluar me thikë apo qëlluar me armë	1	5
Ju ka kërcënuar me akte të dhunshme seksuale si (përdhunimi, shtatëzani e padëshiruar, etj) në një mënyrë që vërtetë ju trembte	1	1
Ju ka djegur	0	2

BAZA: Të gjitha gratë në Shqipëri nga moshën 18–74 të cilat kanë përjetuar dhunë nga partneri aktual (265) ose nga partneri i mëparshëm (81)

BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

Rreth tre në dhjetë gra thonë se fëmijët që jetojnë me to kanë qenë të vetëdijshëm për dhunën e ushtruar nga partnerët aktualë (27%) ose partnerët e mëparshëm (31%). Gratë vetëm me arsim fillor, gratë që e kanë shumë të vështirë ta përballojnë vetë jetesën, gratë që jetojnë në pjesën veriore të vendit dhe gratë që janë të ndikuara nga konflikti, kanë më shumë gjasa të tregojnë se fëmijët e tyre kanë qenë dëshmitarë të dhunës së shkaktuar nga partneri i tyre aktual.

Gratë në hulumtimin cilësor që kishin përjetuar dhunë, situatën e përshkruan duke thënë se ishin goditur dhe rrahur rregullisht nga burrat e tyre, kishte dhe nga ato që thanë se qenë rrahur derisa humbnin vetëdijen në disa raste. Pak gra në këto situata pohuan se partnerët e tyre i kishin lejuar të punonin, por dhe ato që thanë se partneri i tyre i lejonte të punonin, pohuan se ky i fundit i merrte të gjitha të ardhurat që ajo siguronte.

Rast studmor – Historia e E-së

- Në moshën 12 vjeçare E ishte në shkollë, por historitë për vajza që rrëmbeheshin në atë zonë e kishin trembur mamanë e saj, dhe u detyrua të braktiste shkollën.
- Në moshën 17 vjeçare, E-së i bëri presion familja të martohej me një burrë që nuk e njihnte, i cili jetonte në një qytet tjetër. Ajo u zhvendos në një shtëpi me bashkëshortin e saj si edhe vëllezërit dhe prindërit e tij.
- Që në fillim të martesës së tyre, E ishte pre e dhunës fizike nga bashkëshorti: ai e rrihte, e shkelmonte dhe qëllonte me shpullë. Ajo ishte gjithashtu pre e dhunës seksuale, dhe nëse nuk donte të bënte seks me bashkëshortin atëherë ai i ankohej të ëmës së tij, e cila e detyronte E-në të plotësonte dëshirat e tij.
- E ishte gjithashtu pre e abuzimit verbal dhe psikologjik ushtruar nga vjehrra, që shpesh shkelte edhe privatësinë e saj.
- Prindërit e E-së e kuptuan se diçka nuk shkonte dhe e morën sërish në shtëpinë e tyre, dhe E u divorcua nga bashkëshorti
- Për shkak të presionit të nënës së saj E u martua sërish. Bashkëshorti i dytë gjithashtu e abozonte atë. Pas një dënimi me burg për një tjetër krim ai e ndaloi abuzimin ndaj saj.

Dhuna fizike dhe seksuale 12 muaj para anketimit

Shtatë përqind e grave deklarojnë se kanë përjetuar dhunë fizike nga partneri aktual ose i mëparshëm në 12 muajt para sondazhit dhe 1% tregojnë se kanë përjetuar dhunë seksuale gjatë kësaj periudhe.

Format më të përhapura të dhunës fizike ose seksuale që gratë raportojnë se kanë përjetuar në 12 muajt para sondazhit nga partnerët e tyre aktual janë të qëlluarit me shpullë, goditja (6%), shtyrja ose përplasja (3%) dhe kapja me forcë ose shkulja e flokëve (2%). Të qëlluarit me shpullë (2%) ose shtyrja ose përplasja (2%) janë gjithashtu format më të përhapura të dhunës së shkaktuar nga partnerët e mëparshëm në 12 muajt para sondazhit.

4.1.1: Dhuna psikologjike e shkaktuar nga partneri intim

Studimi cilësor tregoi se dhuna psikologjike, fizike dhe ekonomike ishin të gjitha përvoja të zakonshme për gratë. Dhuna psikologjike, që përfshin abuzimin verbal, sjelljen kontrolluese, kufizimin e lirisë, poshtërimin dhe kërcënimet, konsiderohej si forma më e zakonshme e dhunës në marrëdhënie pavarësisht se ku ka jetuar çifti, moshën ose nivelin e tyre arsimor. Në fakt, ajo ishte bërë aq e zakonshme dhe e pranuar nga shoqëria sa që as nuk konsiderohej dhunë, por një standard që tregon si trajtohen gratë në Shqipëri.

Gratë që morën pjesë në studimin cilësor shprehën besimin se dhuna psikologjike ishte një përvojë e zakonshme për gratë në Shqipëri dhe se ajo fillonte në një moshë të re. Gratë thanë se vajzat e reja shpesh i nënshtrohen kësaj lloji dhune nga baballarët dhe vëllezërit e tyre gjatë fëmijërisë dhe më pas i nënshtrohen partnerëve të tyre në momentin që martohej.

Dhuna psikologjike e ushtruar nga partnerët intim (DHPI) konsiderohet forma më e zakonshme e dhunës në Shqipëri, aq e zakonshme sa as nuk bënte më përshtypje, përveç rasteve kur situata ishte vërtetë e rëndë. Gratë në studimin cilësor mundën të jepnin edhe shembuj të shumë të dhunës psikologjike që kishin përjetuar, dëshmuar apo dëgjuar.

“Vjen burri në shtëpi. ‘Çfarë ke bërë sot? Pse e bërë këtë? Pse nuk e bërë atë? Unë të thash të bëje këtë!’ Ajo përpiqet të justifikojë atë që bëri. Ai zemërohet dhe fillon ta fyejë. Pastaj fillon një debat i nxehtë, ku ai humbet qetësinë. Gruaja nuk mund të bëjë asgjë, por të tërhiqet, të justifikojë veten ose të dridhet. Katër ose pesë orë kalojnë pa folur me njëri-tjetrin. Ai thotë se dëshiron të hajë. Ajo thotë, ‘Merre bëje vetë.’ E gjithë kjo situatë dëmton fëmijët. Vjen dita tjetër, përsëri ata grinden për diçka tjetër. Pra, burrat nuk janë tolerantë. Dreka nuk është gati në orën 13:00, por nuk është fundi i botës. Ai duhet të presë gjysmë ore. Kjo situatë nuk të çon askund”.

Grua nga mosha 36-50 vjeç, urbane

Për disa gra, dhuna psikologjike u bë aq e ashpër sa ato nuk kishin më kontroll mbi jetën e tyre. Disa nga gratë që kishin përjetuar këtë lloj dhune thanë se ishin ndaluar të kishin ndonjë kontakt me miqtë apo familjen, nuk u lejohej të punonin dhe nuk mund të largoeshin nga shtëpia. Gratë me këto përvoja përshkruan ndikimin afatgjatë që kjo dhunë kishte në shëndetin e tyre mendor dhe ndjenjën e vetëvlerësimit. Ato që kishin përjetuar dhunë fizike gjithashtu thanë se ndikimi i dhunës psikologjike ishte më serioz dhe kishte efekt më të gjatë se çdo keqtrajtim tjetër fizik që kishin përjetuar.

“Nëse nuk ju lejohej të bëni diçka dhe nëse shërbeni vetëm si një top futbollit në këmbët e një burri, me njerëz që ju përdorin, duke ju urdhëruar, ky është lloji më i keq i dhunës. Pse e them këtë? E them këtë sepse kjo ju privon nga identiteti juaj. Ju nuk keni respekt për veten tuaj. Ju nuk mund të merrni ndonjë vendim për veten tuaj. Pra, jeta juaj është në duart e dikujt tjetër, ndërsa jeta e bashkëshortit tuaj nuk është me të vërtetë në duart tuaja”.

Mbijetuese e dhunës

Në të vërtetë, gjetjet e sudimit tregojnë se më shumë se tre në pesë gra që kanë pasur ndonjëherë një partner, kanë hasur dhunë psikologjike të shkaktuar nga partneri aktual ose i mëparshëm (62% në krahasim me mesataren e BE-së prej 43%). Tetëmbëdhjetë përqind e grave që kanë qenë në një marrëdhënie thonë se kanë përjetuar dhunë psikologjike të shkaktuar nga partneri intim 12 muaj para studimit⁵⁸.

Format e ndryshme të dhunës psikologjike u ndanë në katër kategori të gjera si më poshtë⁵⁹:

Më shumë se tre në pesë gra që kanë pasur ndonjëherë një partner deklarojnë se kanë hasur dhunë psikologjike nga ana e partnerëve të tyre të tanishëm ose të mëparshëm

58 Shih aneksin 3, SDG 5.2.1 për detaje mbi mënyrën se si përlogaritet prevalenca 12 mujore e dhunës psikologjike.

59 Format e dhunës psikologjike gjenden me shkrimin italik nuk u pyetën për studimin e FRA.

Dhuna ekonomike, përfshin ndalimin e marrjes së vendimeve për financat familjare dhe blerjen në mënyrë të pavarur dhe ndalimin e punës jashtë shtëpisë.

Kontrollimi i sjelljeve, që përfshin situata ku partneri i gruas përpigjet të mos lejojë atë që të takojë miqtë e saj, kufizon përdorimin e faqeve të mediave sociale (si Facebook, Twitter, etj.), përpigjet të kufizojë kontaktin me familjen e saj të lindjes ose të afërmit, këmbëngul duke dashur të dijë se ku është në një mënyrë që shkon përtej shqetësimit të përgjithshëm, zemërohet nëse ajo flet me një burrë tjetër, dyshon se ajo ka qenë e pabesë, *ndalon përdorimin e kontrceptivit ose ndryshe kufizon vendimet për planifikimin familjar, pengon që ajo të përfundojë shkollën ose të fillojë një kurs të ri, dëshiron të vendosë ai se çfarë rrobash mund të veshë ajo ose pret që ajo t'i kërkojë leje për t'u kontrolluar tek një mjek.*

Sjelljet abuzive, të cilat përfshijnë situata ku partneri i gruas *e ndalon atë që të largohet nga shtëpia ose e ndalon atë të largohet nga shtëpia pa u shoqëruar nga një i afërm*, heq çelësat e saj të makinës ose e mbyll atë brenda, e ul ose e poshtëron para njerëzve të tjerë ose privatisht, e frikëson ose e ndrydh atë me qëllim (p.sh., duke bërë titur apo shkatërruar gjëra), e bën atë të shohë materiale pornografike kundër dëshirës së saj, kërcënon të lëndojë ose të vrasë dikë që kujdeset për të (përveç fëmijëve të saj), e kërcënon atë me akte të dhunshme seksuale si (përdhunimi, shtatëzani e detyruar, etj.) *e lëndon ose e kërcënon kur ajo viziton, merr ose sjell përsëri fëmijët e saj (vetëm partner i mëparshëm).*

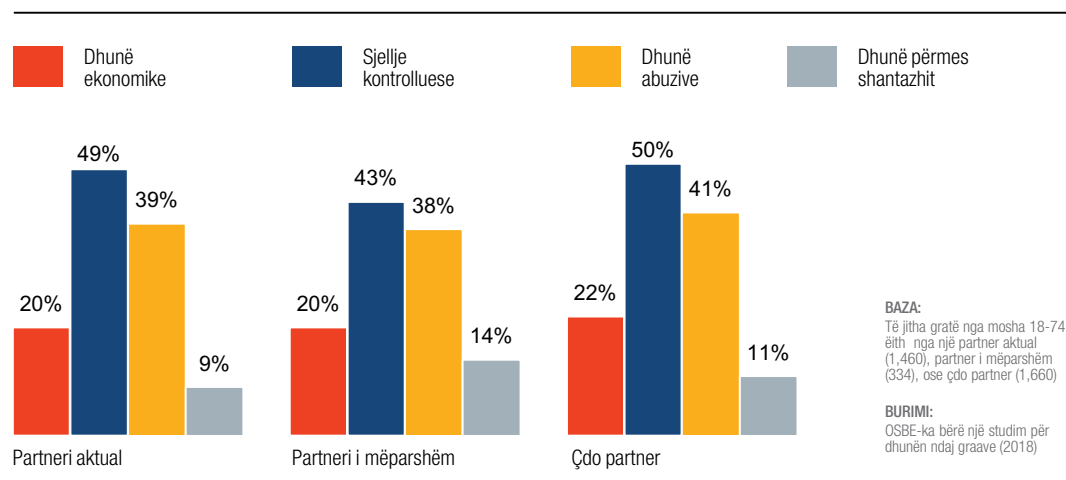
Shantazhon një grua me fëmijët e saj ose se do të abuzojë me fëmijët e saj, kjo përfshin kërcënimin se do t'i largojë fëmijët, duke e kërcënuar se do t'i lëndojë fëmijët, duke i dëmtuar fëmijët ose duke e kërcënuar në lidhje me kujdestarinë e fëmijëve të saj (vetëm partnerët e mëparshëm).

Gratë që janë në një marrëdhënie janë pyetur nëse këto gjëra kanë ndodhur ndonjëherë, shpesh ose gjatë gjithë kohës ose nuk kanë ndodhur kurrë, ndërsa gratë që kishin qenë në marrëdhënie të mëparshme u pyetën nëse ndonjë nga partnerët e tyre të mëparshëm kishte bërë ndonjëherë ndonjë nga këto gjëra kundrejt tyre⁶⁰.

Në përgjithësi, 50% e grave që kanë pasur ndonjëherë një partner kanë përjetuar sjellje kontrolluese dhe 41% sjellje abuzive. Një në pesë (22%) thonë se kanë përjetuar dhunë ekonomike, ndërsa 11% e grave me partnerë me të cilët kanë fëmijë thonë se janë shantazhuar përmes fëmijëve të tyre ose se do të abuzonin me fëmijët e tyre.

60 Në lidhje me kërcënimin me dhunë fizike ose seksuale, gratë u pyetën sa herë partneri tyre aktual ose ai i mëparshëm e kishin bërë këtë gjë dhe nëse po, sa herë e kishin bërë atë në 12 muajt para sondazhit.

Figura 4.2: Përhapja e formave të ndryshme të dhunës psikologjike e shkaktuar nga partneri intim

Të tre format e dhunës psikologjike që përmenden më së shpeshti në lidhje me partnerët aktual është fakti se këta të fundit duan të dinë me një insistim përtej normales se ku po shkon gruaja (31% kundrejt 8% në BE), duke e shtypur ose poshtëruar privatisht (29% kundrejt 11% në BE) dhe rasti kur partneri zemërohet shumë nëse gruaja flet me një burrë tjetër (27% kundrejt 9% në BE). Këto janë gjithashtu format më të zakonshme të dhunës të treguara në lidhje me një partner të mëparshëm, së bashku me dyshimin se gruaja është e pabesë. Ndërkohë që të tre format e dhunës psikologjike nga partnerët aktualë janë gjithashtu format më të zakonshme që mbizotërojnë në BE, përhapja është tre deri në katër herë më e lartë në Shqipëri.

4.2: Përndjekja

Trembëdhjetë përqind e grave janë përndjekur⁶¹ në një moment të caktuar që kur kanë qenë 15 vjeç. Kjo është më e ulët se mesatarja e BE-së prej 18%, e cila varion nga 8% në Rumani në 33% në Suedi, edhe pse është në përputhje me përhapjen në Kroaci prej 13%. Katër përqind e grave e kishin përjetuar këtë në 12 muajt para studimit. Format më të zakonshme të kërcënimeve janë thirrje fyese, kërcënuese ose telefonata të heshtura (7%, krahasuar me mesataren e BE-së prej 11%) dhe përndjekja e qëllimshme (5%, krahasuar me 8% në BE). Midis atyre që janë përndjekur, gratë nga moshë 18-39 vjeç kanë më shumë gjasa se gratë më të vjetra në moshë të tregojnë se kanë marrë email dhe mesazhe të shkruara dhe këto i kanë kategorizuar si incidentin më të rëndë që kanë përjetuar.

Autorët e përndjekjeve kanë më shumë gjasa të jenë të panjohur për gruan (69%), por 11% e grave që e kanë përjetuar përndjekjen, pohojnë se është shkaktuar nga partneri aktual ose i mëparshëm dhe 19% pohojnë se ka ndodhur nga dikush që gruaja e njihnte (por që nuk u identifikuan më tej) nëse ai ishte apo jo dhunuesi.

Në 49% të rasteve më serioze, përndjekja përfundon pas disa ditësh, dhe në 74% të rasteve ajo përfundon në më pak se tre muaj. Gjithsesi, ndonjëherë, ajo ka vazhduar për një kohë të gjatë. Në 14% të rasteve, për shembull, ajo zgjat mbi dy vjet dhe në 8% mbi pesë vjet krahasuar me mesataren e BE-së, ku përndjekja zgjat mbi dy vjet në 10% dhe mbi 5 vjet në 11% të rasteve.

Përvoja më serioze në përgjithësi e ka bërë gruan të ndihet e zemëruar apo e mërztur (42% dhe 38%), por në 35% të rasteve, ajo gjithashtu e ka bërë atë të ndihet e frikësuar. Vuajtja ishte emocioni më i zakonshëm midis 18-29 vjeçarëve (46%), pasuar nga frika (42%).

61 Në lidhje me përndjekjen, grave që ishin pjesë e sondazhit ju bënë këto pyetje: Që kur keni qenë 15 vjeç deri tani/ në 12 muajt para sondazhit, ka ndodhur që i njëjti person, në mënyrë të përsëritur t'ju ketë bërë këto gjëra: 1. Ju ka dërguar email, mesazhe me tekst, ose mesazhe direkte që ishin të natyrës frikësuese apo kërcënuese? 2. Ju ka dërguar letra që ishin të natyrës frikësuese apo kërcënuese? 3. Ju ka bërë telefonata kërcënuese? 4. Ka postuar komente negative rreth jush në internet? 5. Ka ndarë foto apo video tuajat intime në internet apo nëpërmjet celularit? 6. Ju ka qëndruar e pritur jashtë shtëpisë, punës, shkollës pa asnjë arsye të vërtetë? 7. Ju ka ndjekur qëllimisht vërdallë? 8. Qëllimisht ka hyrë dhe dëmtuar pronën tuaj? Përhapja e përndjekjes është bazuar tek të anketuarit që kanë raportuar të kenë përjetuar një ose më shumë forma të përndjekjes së mësipërme.

Pasojat psikologjike afatgjata përfshijnë ankthin (22%) dhe vështirësitë në gjumë (22%). Gratë nga moshën 18-29 vjeç kishin më shumë gjasa se mesatarja të ndiheshin të pambrojtura (24% në krahasim me 14% në përgjithësi).

Pas incidentit më të rëndë, pothuajse gjysma e grave ishin folur për këtë me miqtë ose të afërmit (48%, krahasuar me 77% në BE). Në rreth një të katërtën e rasteve, gruaja është përballur me dhunuesin (24% kundrejt 43% në BE), ndërsa në 15% të rasteve ajo e ka kërcënuar këtë të fundit me lajmërim të policisë apo marrjen e ndonjë mase ligjore. Policia u informua për rreth 13% të rasteve të incidenteve më të rënda (krahasuar me 26% në BE, duke filluar nga 8% në Greqi në 40% në Austri). Ato që kanë fëmijë kanë më shumë gjasa të kenë raportuar përndjekjen (16% në krahasim me 2%). Arsyeja kryesore për mos raportimin e incidentit më serioz në polici ishte se viktimat vendosën të merrej vetë me të apo të përfshinte miqtë / familjen (49%) ose ato mendonin se çështja nuk ishte mjaftueshëm serioze sa për t'u raportuar (35%).

4.3: Ngacmimi seksual

Tridhjetë e katër përqind e grave tregojnë se kanë përjetuar të paktën një formë të ngacmimit seksual⁶² (siç renditet në Tabelën 4.4) që kur ato ishin 15 vjeç.

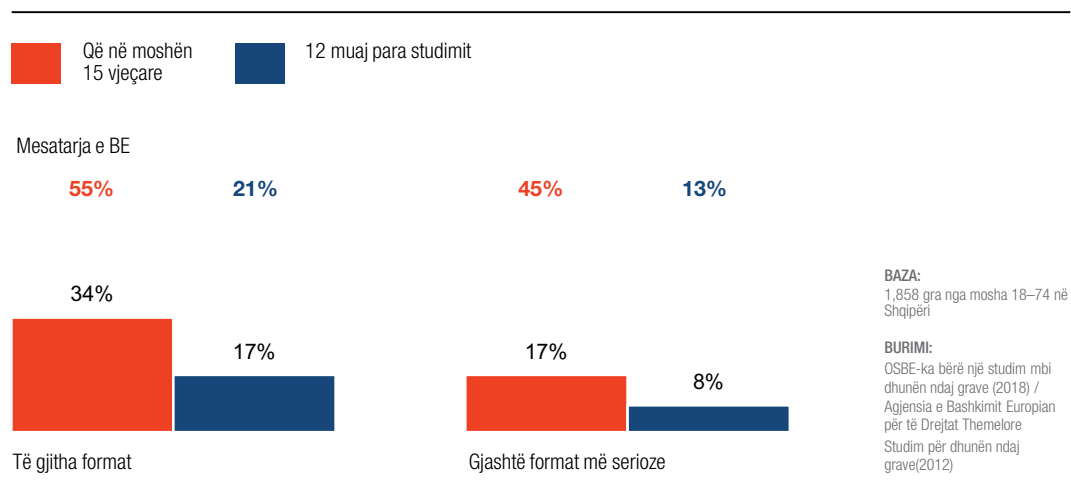
Shtatëmbëdhjetë përqind e grave thonë se kanë përjetuar ngacmim seksual në 12 muajt para sondazhit. Dhe 17% deklarojnë se kanë përjetuar ngacmime seksuale më serioze, duke përfshirë 8% në 12 muajt para sondazhit⁶³.

Një e treta e grave kanë përjetuar ngacmim seksual që nga moshën 15 vjeç

62 Në lidhje me ngacmimin seksual, grave pjesë e sondazhit ju bënë këto pyetje: Që kur keni qenë 15 vjeç deri tani/ në 12 muajt para sondazhit keni përjetuar ndonjërin nga këto: 1) "prekje, puthje, përqaqime të padëshiruara"? 2) komentet seksuale apo shaka që ju kanë ofenduar? 3) Ftesa të papërshtatshme për të dalë? 4) pyetje të tepërta në lidhje me jetën tuaj private që ju kanë ofenduar? 5) Komente të tepërta në lidhje me pamjen tuaj që ju kanë ofenduar? 6) Vështrime apo ngulitje e syve në mënyrë të papërshtatshme që ju ka frikë suar? 7) dikush që dërgon ose ju tregon fotografi, foto ose dhurata seksualisht eksplicite që ju ofenduan? 8) dikush që është ekspozuar qëllimisht para jush, 9) dikush ju ka bërë të shikoni material pornografik kundër dëshirës tuaj, 10. Emaile apo sms me përmbajtje seksuale të padëshiruara që ju kanë ofenduar? 11) Gjëra të tepërta që ju kanë ofenduar në faqet e rrjeteve sociale si Facebook ose në dhomat e bisedave në internet? Në lidhje me çdo formë të ngacmimit seksual, gratë mundën të tregonin nëse ato e kishin përjetuar atë kurrë, një herë, dy deri pesë herë, gjashtë herë ose më shumë. Përhapja e ngacmimeve seksuale bazohet në të anketuarat të cilat kanë raportuar se kanë përjetuar një nga mënyrat e listuara më sipër, të paktën një herë. Gjashtë forma të ngacmimit seksual u përzgjedhën përse i përket ashpërsisë së tyre, dhe ato përmenden në këtë raport si "format më të rënda" të ngacmimeve seksuale.

63 Format më serioze të ngacmimeve seksuale raportohen të kenë qenë "prekje, puthje, përqaqime të padëshiruara", "komentet seksualisht sugjестive apo shaka që ju kanë ofenduar", "dikush që dërgon ose ju tregon fotografi me përmbajtje të qartë seksuale, foto ose dhurata që ju kanë ofenduar", "dikush që është ekspozuar qëllimisht para jush," dikush ju ka bërë të shikoni material pornografik kundër dëshirës tuaj" dhe emaile apo sms me përmbajtje seksuale të padëshiruara që ju kanë ofenduar". Përhapja e formave më të rënda të ngacmimit seksual bazohet në të anketuarat të cilat raportojnë se kanë përjetuar së paku një nga këto gjashtë forma të ngacmimit seksual në të paktën një rast.

Figura 4.3: Përhapja e ngacmimit seksual

Përqindja mesatare e grave në BE që deklaruan se kishin përjetuar ngacmime seksuale është 55%, duke filluar nga 24% në Bullgari në 81% në Suedi. Shifra për Shqipërinë është më e ulët se mesatarja e BE dhe gjithashtu më e ulët se ajo e Kroacisë (41%). Vendet me tradita më të gjata të politikave të barazisë gjinore dhe fushata ndërgjegjësimi (vendet nordike dhe Evropa perëndimore) gjithashtu kanë shkallë më të lartë të grave që ndajnë përvojat e tyre të ngacmimeve seksuale.

Gratë më të reja tregojnë më shpesh se ato kanë përjetuar ngacmime seksuale: 54% e 18-29 vjeçareve kanë pasur një ose më shumë përvoja të tilla që nga moshë 15 vjeç krahasuar me 27% të 40-49 vjeçareve, 25% të 50-59 vjeçareve dhe 18% e atyre mbi 60 vjeç.

Gratë në hulumtimin cilësor thanë se ato mendonin se ishte mjaft e zakonshme që gratë të përjetonin ngacmime seksuale në vende publike ose në vendin e punës. Ato thanë se ngacmimi seksual jashtë marrëdhënieve intime shihej si i papranueshëm nga shoqëria, por për të cilën flitej rrallë.

Ngacmimi seksual mbulon një gamë të gjerë të përvojave. Forma më e zakonshme e tre-guar nga gratë që nga moshë 15 vjeçare është kërcënimi përmes vështrimeve apo ngulitjes së syve, e cila është përmendur nga 21% e grave, e ndjekur nga pyetjet të bezdisshme për jetën e tyre private (13%) (Tabela 4.4). Në BE, vështrimi apo ngulitja e syve është lloji më i zakonshëm (30%), i ndjekur nga afër nga prekja, puthja, përçafimi i padëshiruar (29% mesatarisht në BE në krahasim me 7% në Shqipëri).

Tabela 4.4: Përhapja e formave të ndryshme të ngacmimit seksual

Ndonjëherë mund të keni takuar njerëz që ndaj jush janë sjellë në një mënyrë që ju ka bërë të ndiheni të padëshiruar dhe të fyer. Sa herë, që kur keni qenë 15 vjeç, deri tani, keni përjetuar ndonjë nga këto?

	Kurrë %	Njëherë %	2-5 herë %	6+ herë %
Një prekje, përqaqim, puthje e padëshiruar	92	3	3	1
Një mënyrë e papërshtatme e të ngulurit të syrit apo keqdashje që ju ka bërë të ndiheni e frikësuar	78	4	9	9
Komente apo shaka me përmbajtje seksuale që ju kanë bërë të ndiheni e ofenduar	90	2	5	2
Dikush që t'ju ketë dërguar apo treguar piktura, foto me përmbajtje të qartë seksuale dhe ju kanë bërë të ndiheni e ofenduar.	97	1	1	1
Ftesa të pa përshtatshme për të dalë në një takim	90	3	5	2
Pyetje të tepërta mbi jetën tuaj personale që ju kanë bërë të ndiheni e ofenduar.	87	3	6	3
Komente të tepërta mbi pamjen tuaj fizike që ju kanë bërë të ndiheni e ofenduar.	90	3	4	3
Emajle me përmbajtje të padëshirueshme seksuale që ju ka bërë të ndiheni e ofenduar.	88	2	2	1
Veprime të pa përshtatshme që ju kanë fyer në faqet e mediave sociale si, Facebook, ose në faqe ku mund të bisedohet në internet	81	2	2	1
Dikush që në mënyrë të turpshme të jetë ekspozuar para jush	96	2	1	0.4
Dikush që t'ju ketë bërë të vështroni apo të shihni materiale pornografike kudër dëshirës tuaj	97	0.2	0.1	0

BAZA: 1,858 gra nga 18-74 në Shqipëri

BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

Gratë që kanë përjetuar ngacmime seksuale më së shpeshti thonë se kjo është kryer nga dikush që ato nuk e njihnin (73%, në krahasim me mesataren e BE-së prej 68%) Megjithatë, 30% e grave në Shqipëri (të ngjashme me mesataren e BE-së prej 31% përmendin një mik, të njohur ose ndonjë fqinj, ndërsa 39% e grave (35% në BE) përmendin dikë tjetër që e njohin por që nuk specifikojnë më shumë⁶⁴.

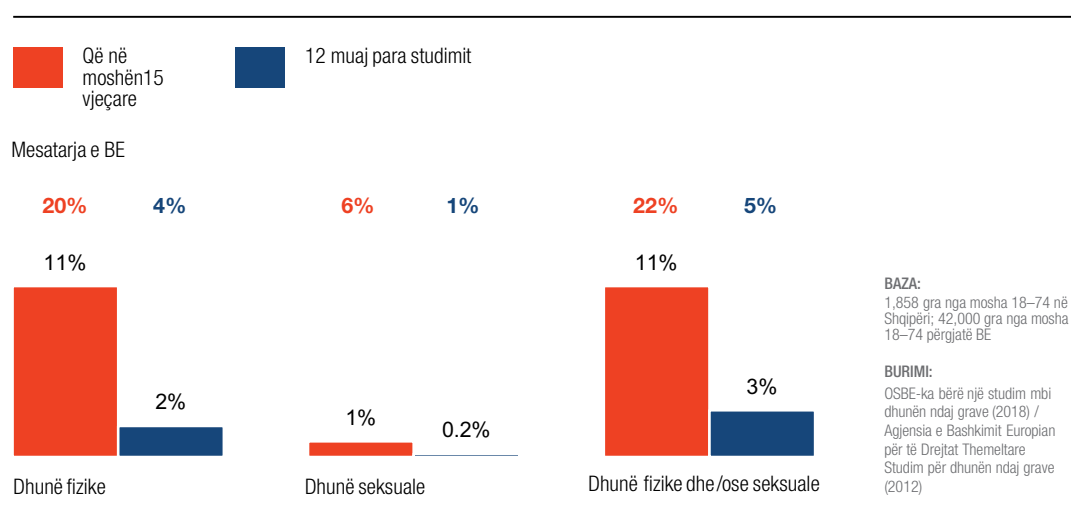
Ndërsa autorët e ngacmimeve seksuale priren të jenë burra (burrat janë të përfshirë në 91% të rasteve), nuk është gjithmonë ky rasti. Për shembull, kur kryhet nga familja e një gruaje ose familja e partnerit të saj, ka më shumë gjasa të jetë një grua sesa një burrë, ndërsa në dy të tretat e rasteve janë kryer nga një mik ose i njohur, dhunuesja ishte një grua (27% thonë se ishte një grua, 35% thanë se ishin përfshirë të dy, si burri dhe gruaja dhe 38% që përfshinte vetëm një burrë). Në një të pestën e rasteve të incidenteve më të rënda, ishte përfshirë më shumë se një person (20%).

64 Kategoritë ishin "partneri aktual", "partneri i mëparshëm", "shefi / mbikëqyrësi", "kolegu / bashkëpunëtori", "klient / blerës / pacient", "mësues / trajner", "shok-student", "doktor/ punëtor shëndetësor", "kushëri/anëtar i familjes (përveç partnerit)", "kushëri i partnerit / anëtar i familjes së partnerit", "dikush me të cilin do dilni në takim/ dikush që sapo keni takuar".

4.4: Dhuna fizike dhe seksuale e shkaktuar nga jo partneri

Sipas rezultateve të anketimit në përgjithësi, 11% e grave deklarojnë se kanë përjetuar një ose më shumë forma të dhunës fizike të shkaktuar nga një jo partner që kur ishin 15 vjeç (2% në 12 muajt para sondazhit) ndërsa 1% thonë se i janë nënshtruar formave të dhunës seksuale (0.2% në 12 muajt para sondazhit) (Figura 4.4). Në përgjithësi, 11% tregojnë se kanë përjetuar dhunë fizike dhe / ose seksuale të shkaktuar nga një jo partner që nga moshën 15 vjeçare. Këto rezultate janë më të ulëta se mesatarja e BE-së ku 20% e grave kanë përjetuar dhunë fizike të shkaktuar nga partneri (duke filluar nga 10% në Austri, Greqi, Poloni dhe Portugali deri në 36% në Danimarkë). Gjashtë përqind e grave në BE kanë përjetuar dhunë seksuale të shkaktuar nga një jo partner, duke filluar nga 1% në Greqi dhe Portugali në 12% në Suedi. Dhuna e shkaktuar nga jo partneri më shpesh raportohet nga 30-39 vjeçarët (15%) dhe më pak nga gratë mbi 60 vjeç (6%). Gratë që pajtohen se dhuna në familje është një çështje private kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga jo partneri se sa ato që nuk pajtohen me këtë ide (14% kundrejt 9%).

Figura 4.4 Përhapja e dhunës fizike/seksuale e shkaktuar nga jo-partneri

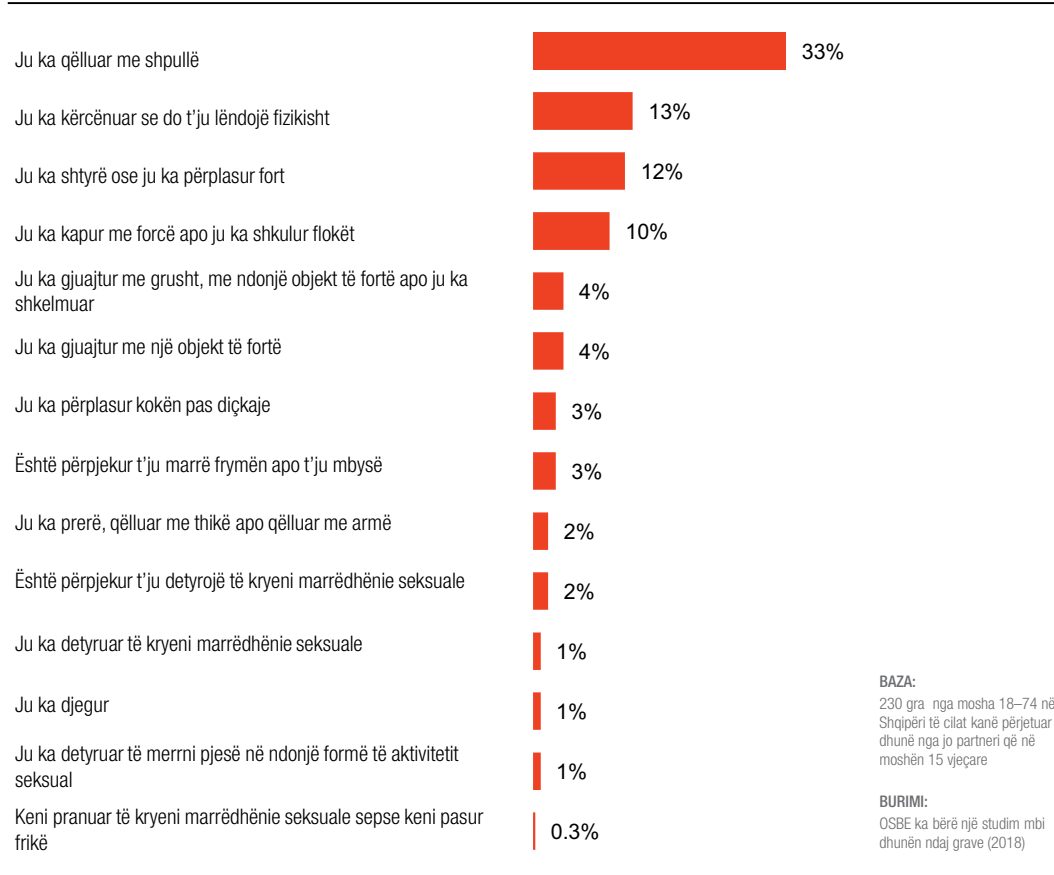

Gratë thonë se forma më e përhapur e dhunës fizike që ato kanë përjetuar që në moshën 15 vjeçare dhe që është shkaktuar nga jo partneri është ajo e të qëlluarit me shpullë, e cila përmendet nga 8% e grave, njësoj si mesatarja e BE-së. Dy përqind e grave e përjetuan këtë në 12 muajt para studimit. Midis 0.3% dhe 0.5% e grave thonë se kanë përjetuar çdo formë të dhunës seksuale rreth së cilës janë pyetur.

Incidentet më serioze (që do të thotë, incidenti që ka patur më shumë impakt tek gruaja, duke përfshirë edhe kërcënimet e dhunës) që janë shkaktuar nga jo-partnerët (Figura 4.5) përfshijnë të qëlluarit me shpullë, e cila përmendet nga 33% e grave dhe duke u kërcënuar me dhunë fizike ose duke u shtyrë ose përplasur, secila nga këto forma janë cituar nga rreth një në tetë gra që kanë përjetuar ndonjëherë ndonjë formë dhune të shkaktuar nga një jo-partner.

Figura 4.5: Incidenti më serioz që i ka ndodhur grave nga jo partneri

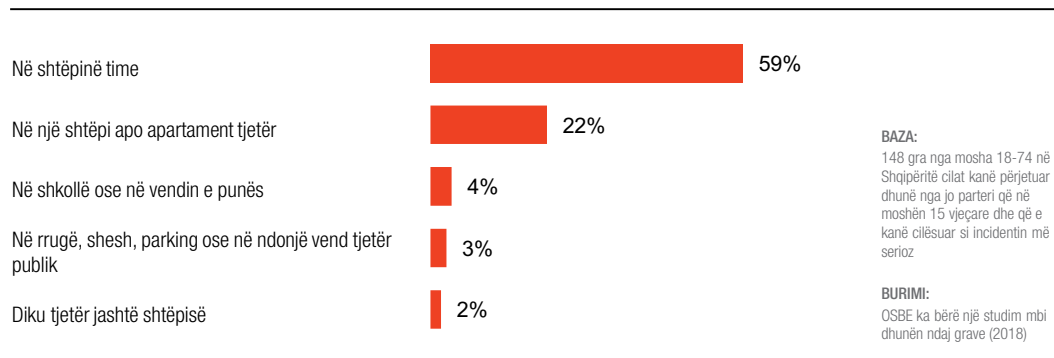
Do doja që të mendonit për incidentin më serioz që është shkaktuar nga jo partneri. Cilat nga gjërat në këtë skedë ju ndodhi atëherë? Kur themi “më serioz” i referohemi atij incidenti që ka patur impaktin më të madh tek ju.

Pesëdhjetë e nëntë përqind e incidenteve më serioze kanë ndodhur në shtëpinë e gruas (gjë që flet për më shumë se dyfishin e mesatares së BE-së prej 27%) dhe 22% e incidenteve të tilla kanë ndodhur në një shtëpi private ose në një apartament (Figura 3.10).

Figura 4.6: Vendndodhja e incidentit më serioz të shkaktuar nga jo partneri

Nëse mendoni për incidentin më serioz të dhunës nga një jo partner, mund të tregoni ku ka ndodhur ai?

4.4.1: Dhunuesit

Shumica e dhunës fizike të shkaktuar nga jo-partneri në Shqipëri kryhet nga një person i njohur për gruan, veçanërisht nga një anëtar i familjes ose kushëri (duke mos përfshirë partnerët, 62%), të afërmit e partnerit të tyre (9%), një mik, ose dikush tjetër që ata e njihnin, por që nuk e specifikuan më shumë nga kategoritë e paraqitura (43%)⁶⁵. Ndërsa të afërmit ishin gjithashtu të përmendur si ndër dhunuesit më të shpeshtë në BE, ato përmenden më rrallë (me 31% në BE krahasuar me 7% në Shqipëri), ndërsa dikë të cilin viktimat nuk e njeh është përmendur më shumë në BE (31%) sesa në Shqipëri (5%).

Burrat, jo partner, janë identifikuar si autorë të dhunës fizike nga 65% e atyre grave që kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga jo partneri, ku 40% e të mbijetuarave përmenden vetëm burrat dhe 25% që thonë se të dy gjinitë janë përfshirë. Gratë janë identifikuar në 53% të rasteve (me rreth 28% ku përmenden vetëm gratë). Pjesa tjetër (7%) nuk e njeh gjininë e dhunuesit ose nuk preferon ta thotë.

Në tre nga katër prej incidenteve më serioze, dhunuesit kanë vepruar vetëm. Një e katërta e incidenteve më serioze janë kryer nga dikush që ka qenë i dehur (22%) ose nën ndikimin e drogës (2%).

Gratë pjesëmarrëse në studimin cilësor thanë se dhunuesit jo partnerë janë kryesisht nga familja e lindjes së viktimës (zakonisht gjatë fëmijërisë, por jo domosdoshmërisht) ose familjes së bashkëshortit të saj, gjë që reflektohet në rezultatet e studimit.

Dhunuesit brenda familjes së lindjes përfshijnë nënën, babanë, prindërit, vëllezërit e motrat, hallat dhe xhaxhallarët. Dhunuesit brenda familjes së burrit janë kryesisht prindërit, pasi çifti zakonisht jeton me ta, por këtu mund të përfshihet edhe e gjithë familja.

Gratë pjesëmarrëse në studimin cilësor shprehën besimin se lloji kryesor i dhunës i kryer nga anëtarët e familjes është dhuna psikologjike, kryesisht abuzimi verbal dhe sjellja kontrolluese. Ato përshkruan se si që në moshë të re, anëtarët e familjes së tyre, duke përfshirë xhaxhallarët dhe kushërinjtë, nuk i lejonin ato që të takonin miqtë e tyre ose të largoheshin nga shtëpia. Ato gjithashtu u shprehën se zgjedhjet në lidhje me jetën e tyre nuk qenë marrë nga vetë ato, psh: ishin detyruar ta linin shkollën që në moshë të vogël, apo ishin detyruar të martoheshin me dikë, kundër vullnetit të tyre.

Në momentin që martohen, gratë priren të jetojnë me familjen e bashkëshortit të tyre. Për disa, kjo do të thotë se, përveç dhunës së shkaktuar nga partneri intim, ato iu nënshtruan edhe dhunës psikologjike (dhe në disa raste fizike) të ushtruar nga vjehrra, zakonisht nga vjehrra e tyre. Kjo përfshinte abuzime verbale, sjellje shumë kontrolluese dhe kërcënime. Në një rast, vjehrra e njëres grua, kishte hedhur në drejtim të saj sende të forta si dhe e kërcënoi se do ta vriste. Kishte natyrë tejmase kontrolluese dhe ofendonte gruan verbalisht.

“Episodi im i parë i dhunës fizike ishte një javë pasi u martova, sepse nuk e kisha djegur si duhej drurin në kopësht. Arsyeja kryesore që ishte dhe shkaku i sjelljes abuzive të burrit tim ishte se ai i prishte lekët duke luajtur bixhoz apo bilardo me shokët e vet. Ai ishte xheloz dhe besonte se vrazhdësia krijonte idenë e autoritetit dhe burrërisë tek një njeri. Edhe vjehrra ime abuzonte me mua psikologjikisht edhe verbalisht ndërkohë që unë jetoja me bashkëshortin tim. Ajo ndizte sherret mes meje dhe burrit tim, më kërcënonte me thikë, dhe më gjuante me objekte të forta si dhe ushtronte dhunë verbale”.

Grua, e mbijetuar e dhunës, e moshës 60+

65 “Shefi / mbikëqyrësi”, “kolegu / bashkëpunëtori”, “klient / klient / pacient”, “mësues / trajner /”, “shok-student” doktor/punëtor shëndetësor”, “kushëri/anëtar i familjes (përveç partnerit)”, “kushëri i partnerit / anëtar i familjes së partnerit”, “dikush me të cilin do dilni në takim/ dikush që sapo keni takuar”.

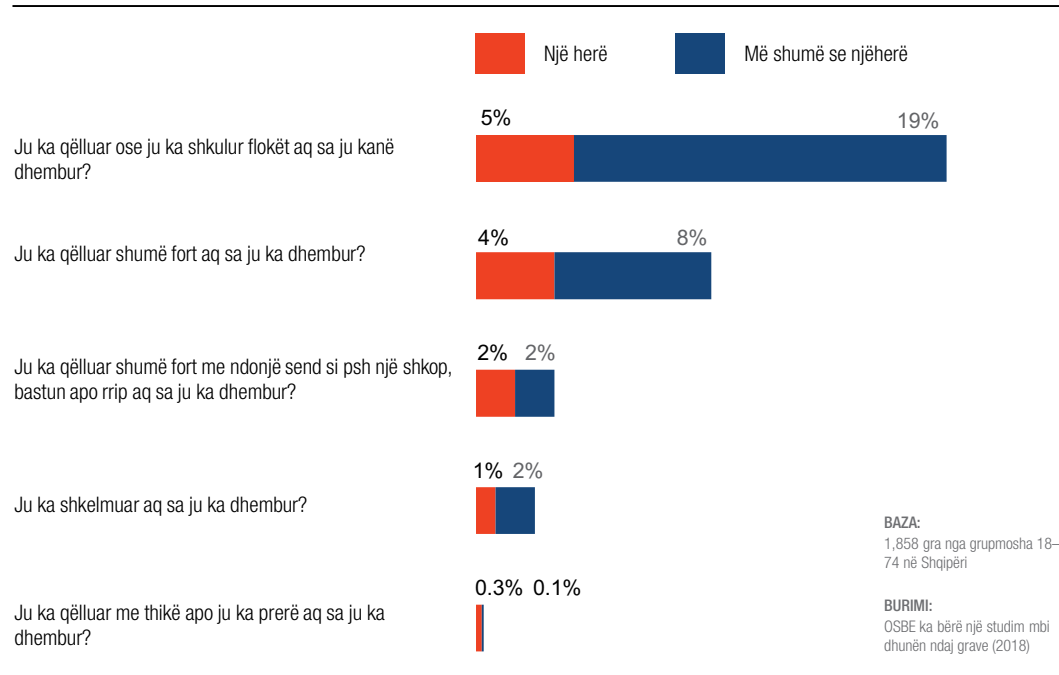
4.5: Përvoja e dhunës gjatë fëmijërisë

Njëzet e gjashtë përqind e grave thonë se kanë përjetuar një formë të dhunës fizike të shkaktuar nga një i rritur që para se ato të mbushnin 15 vjeç⁶⁶, gjë që është e ngjashme me mesataren në BE (27%). Më së shpeshti, ato qëlloheshin në shpullë ose u shkuleshin flokët aq sa u dhimbte (përjetuar nga 24% e të anketuarave, përqindje gjithashtu e ngjashme me mesataren e BE-së prej 22%). Rreth një në tetë (12%) ishin goditur aq fort sa u ka dhembur (Figura 4.7). Prindërit ishin autorët kryesorë të kësaj dhune, si nënat ashtu dhe baballarët në mënyrë të barabartë janë njësoj përgjegjës.

Një dhunë e tillë nuk ka të ngjarë të ketë ndodhur vetëm një herë. Përveç prerjes apo të qëlluarit me thikë, të gjitha format e tjera të dhunës fizike në fëmijëri janë përjetuar më shumë se një herë nga të paktën gjysma e atyre që kishin përjetuar çdo lloj dhune.

Figura 4.7: Përvoja e dhunës para moshës 15 vjeçare

Para se të mbushnit 15 vjeç, sa shpesh ndonjë i rritur, ju ka bërë ndonjë nga të mëposhtmet...

66 Dhuna në fëmijëri i referohet dhunës së ushtruar para moshës 15 vjeçare. Kur flasim për dhunën fizike para moshës 15 vjeçare, grave iu drejtuan këto pyetje: Para se të mbushnit 15 vjeç, sa shpesh një i rritur 18 e sipër ju ka bërë ndonjë nga këto: 1. Ju ka gjuajtur në shpullë apo ju ka shkukur flokët aq sa ju ka dhembur? 2. Ju ka goditur fort aq sa ju ka dhembur? 3. Ju ka gjuajtur në shqelm aq sa ju ka dhembur? 4. Ju ka qëlluar fort me ndonjë objekt si shkopi, bastun apo rrip? 5. Ju ka prerë apo goditur me diçka? Kur flasim për dhunën seksuale para moshës 15 vjeçare, grave iu drejtuan këto pyetje: Para se të mbushnit 15 vjeç, sa shpesh një i rritur 18 e sipër ju ka bërë ndonjë nga këto edhe kur ju nuk keni dashur: 1. Ju kanë treguar organet gjenitale? 2. Ju kanë detyruar të pozoni lakuriq para dikujt apo onë ndonjë foto, video, ose webkamer? 3. Ju ka prekur organet tuaja gjenitale ose gjoksin kundër dëshirës tuaj? 4. Ju ka detyruar të kryeni marrëdhënie seksuale? Kur flasim për dhunën psikologjike para moshës 15 vjeçare, grave iu drejtuan këto pyetje: Para se të mbushnit 15 vjeç, sa shpesh një i rritur 18 e sipër ju ka bërë ndonjë nga këto: 1. Ju kanë thënë se nuk ju duan? 2. Ju kanë thënë se kanë dashur të mos kishit lindur kurrë? 3. Ju kanë kërcënuar se do t'ju braktisin ose do t'ju nxirrin jashtë nga shtëpia? Para se të mbushnit 15 vjeç, sa shpesh një i rritur 18 e sipër ju ka bërë ndonjë nga këto: Ju ka kërcënuar se do t'ju lëndonte shumë keq fizikisht sa edhe do t'ju vriste? Përhapja e dhunës së fëmijërisë bazohet në të anketuarit të cilët kanë raportuar se kanë përjetuar së paku një nga pikat e lartpërmendura të dhunës fizike, seksuale, psikologjike ose ndonjëherë nga të tria.

Përhapja e dhunës psikologjike në fëmijëri ishte shumë më e ulët (4%). Dhuna seksuale në këtë moshë është edhe më pak e zakonshme, me më pak se 1% të grave që deklarojnë të kenë pasur përvoja. Kjo është shumë më e ulët se mesatarja e BE-së prej 12%, duke filluar nga 1% në Rumani deri në 20% në Francë dhe Holandë. Kroacia kishte një normë prej 2% dhe Bullgaria 3%. Përsëri, vendet ku gratë mendojnë se dhuna në familje është një çështje private dhe ku ekziston një kulturë e heshtjes prirën të kenë përqindje më të ulët të grave që nuk tregojnë se ato kanë pasur përvoja të tilla, krahasuar kjo me vendet me një traditë më të gjatë në rritjen e ndërgjegjësimit për dhunën ndaj grave.

Dhuna gjatë fëmijërisë përjetohet më shpesh nga nxënësit (36%), gratë që përmbushin përgjegjësitë e shtëpisë (41%) dhe gratë që e kanë të vështirë ose shumë të vështirë t'ja dalin me të ardhurat e tyre aktuale (32% dhe 34% respektivisht).

Gratë që kanë përjetuar një formë të dhunës në fëmijëri kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë fizike dhe / ose seksuale si nga partneri aktual ashtu edhe nga jo partneri: 24% e grave që përjetuan dhunë në fëmijëri thonë se kanë përjetuar dhunë fizike dhe / ose seksuale nga jo partneri, krahasuar me 7% të atyre që nuk kanë përjetuar dhunë në fëmijëri. Për dhunën fizike dhe / ose seksuale të shkaktuar nga partneri intim, shifrat përkatëse janë 35% dhe 14%.

Më shumë se një e katërta e grave thonë se kanë përjetuar dhunë fizike nga ana e një të rrituri para moshës 15 vjeç. Nga këto, 35% përjetuan dhunë fizike nga partneri intim më vonë gjatë jetës së tyre

Pothuajse një e pesta e grave mund të cilësohen si të ndikuara nga konflikti në Shqipëri⁶⁷

5. Konflikti dhe Dhuna

5.1: Eksperienca në lidhje me krizën e vitit 1997

Konflikti i armatosur për qëllimet e këtij studimi është cilësuar si luftë e armatosur midis dy ose më shumë grupeve të organizuara, sulmet ndaj komuniteteve ose pasiguria e përgjithshme e shkaktuar nga konflikti.

Njëzet e një përqind e grave shqiptare thonë se kanë jetuar në një situatë ku ka pasur një konflikt aktiv të armatosur për një periudhë prej së paku një jave. Për shumicën dërrmuese (20.5%), përvoja e tyre personale e konfliktit lidhet me rënien e skemave piramidale dhe luftën civile që pasoi në 1997 dhe 1998 (0.2% treguan se kishin përjetuar konflikte të tjera). Gratë nga veriu dhe gratë nga zonat urbane kanë më shumë gjasa të kenë përjetuar një periudhë konflikti të armatosur siç është cilësuar në këtë studim sesa ato nga rajoni qendror dhe zonat rurale.

Nëse i referohemi atyre që kanë jetuar gjatë kësaj periudhe krize, 91% pohojnë të kenë dëgjuar të shtëna me armë zjarri në zonën rreth tyre dhe 56% jetonin aty ku personeli i armatosur (grupet e rregullta ushtarake apo grupet e tjera të armatosura) ishin të vendosur për të paktën një javë. Pesëdhjetë e një përqind e panë nga afër luftën në vendin ku jetonin. Njëzet përqind e grave pohuan se pronat e tyre qenë shkatërruar ose dëmtuar rëndë, 12% të tyre i ishin rrëmbyer pronat nga grupet e armatosura, 48% e tyre nuk kishin mundur të gjenin një punë ndërsa 8% kishin ikur nga shtëpia, të cilat më vonë mundën të ktheheshin në shtëpi.

Në përgjithësi, 19% e grave mund të konsiderohen drejtpërdrejt të ndikuara nga konflikti, që do të thotë se ato kanë përjetuar një periudhë konflikti ose krize dhe kanë përjetuar të paktën një nga eksperiencat e lidhura me konfliktin e diskutuar më sipër.

Ato që u përcaktuan si të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti, u pyetën edhe për pasojat e tjera që të jetuarit në kohë konflikti sillte, nga mungesa e shërbimeve publike deri te humbja e anëtarëve të familjes dhe përvojat e dhunës.

Shtatëdhjetë e tre përqind kanë përjetuar të paktën një nga përvojat e renditura në Tabelën 5.1. Dyzet e nëntë përqind ishin pa shërbime shëndetësore apo pa zbatim të ligjit për një periudhë të gjatë kohe. Siç u diskutua në kapitullin 5, kur ato u pyetën se përse nuk e kishin raportuar incidentin më të rëndë të dhunës të shkaktuar nga jo partneri në polici, 7% thanë se nuk kishin mundur ta bënin këtë për shkak të konflikteve / krizave të armatosura. Një në dhjetë gra thanë se gratë në zonën e tyre i ishin nënshtruar praktikave thellësisht poshtëruese nga pjesëtarët e grupeve të armatosura dhe 6% kanë pasur një anëtar të afërm të familjes ose partnerin të lënduar ose të vrarë për shkak të luftimeve.

67 Përkufizimi i "ndikuar nga konflikti" nënkupton që personi ka jetuar aty ku ka pasur një konflikt të armatosur aktiv prej të paktën një jave dhe nëse personi i përgjigjet me "po" të paktën njëherë nga pyetjet e mëposhtme: "A keni dëgjuar të shtëna me armë, bomba apo mina në zonën ku ju banonit në kohën e konfliktit?" "Keni jetuar të paktën për një javë në të njëjtin vend ku personeli i armatosur (grupe ushtarake ose grupe të armatosura) të shumtë në numër?" "Keni qënë dëshmitare e luftimeve në zonën ku ju banonit në kohën e konfliktit?" "Prona juaj (psh. shtëpia, makina, gjëja e gjallë) apo e ndonjë të afërmi tuaj është shkatërruar apo dëmtuar rëndë? Prona juaj (psh. shtëpia, makina, gjëja e gjallë) apo e ndonjë të afërmi tuaj është marrë me dhunë nga grupet e armatosura?" "A ishte e pamundur të gjenit punë në zonën ku ju banonit për shkak të konfliktit (zyrat / fabrikat ishin mbyllur apo shkatërruar, a ishte shumë e rrezikshme)?" "A mori pjesë në konflikt një pjesëtar i afërm i familjes suaj apo bashkëshorti /apo luftuan si anëtarë të një grupi të armatosur?" "A keni luajtur një rol aktiv në luftimet gjatë konfliktit?" "A u vranë civilë në zonën ku jetoni, për shkak të konfliktit?" "A jeni sulmuar fizikisht ose lënduar për shkak të konfliktit?" "A keni ikur nga shtëpia juaj gjatë konfliktit (konflikteve) që keni përjetuar?"

Tabela 5.1: Eksperiencat e grave të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti

Ju lutem më thoni nëse keni përjetuar ose jo ndonjë nga të mëposhtmet gjatë konflikteve të armatosura.

	Po %
Shërbimet shëndetësore (përfshirë këtu shërbimet shëndetësore për gratë) që ju më herët i përdornit që ose nuk ofroheshin më ose ishin të pa aksesueshme për një periudhë të gjatë kohe.	52
Nuk kishte asnjë forcë (policia apo ndonjë organizatë tjetër që të ruante rendin dhe qetësinë) të pranishme në zonën tuaj për një kohë të gjatë.	49
Grupe të armatosura që me qëllim përdornin kërcënimet, fjalët apo akte të dhunshme ndaj grave për të terrorizuar popullsinë në zonën ku ju banonit	12
Anëtarë të grupeve të armatosura ngacmonin gratë e zonës ku ju banonit	12
Anëtarë të grupeve të armatosura kishin praktika tejmase poshtëruese ndaj grave të zonës ku ju banonit, si për shembull, detyronin gratë të dilnin zhveshur në publik, duke gjymtuar trupat e tyre, i kontrollonin për substanca të ndryshme në brendësi të pjesëve të tyre intime pa asnjë arsye, etj.)	10
Rrethanat i detyronin gratë që të ofronin favore seksuale në shkëmbim të të mirave bazë apo për të garantuar sigurinë e familjes së tyre në zonën ku ju banonit.	8
Burrat e familjes suaj (bashkëshortë, baballarë, vëllezër) ishin larg shtëpisë dhe familjes, (sepse duhet të linin vendin, të luftonin gjatë konfliktit, u arrestuan, humbën)	7
Grave në familjen tuaj ju desh të shkonin në vende potencialisht të rrezikshme (psh. Në vijën e parë të luftimeve/ në kufi/ose afër eksplozive si psh minat) kur shkonin në punë ose të merrnin gjërat bazë që i duheshin për shtëpinë (dru për zjarr, ushqime, ujë të pijshëm, karburant etj.)	7
Ndonjë i afërm i familjes suaj, bashkëshorti ose bashkëshortja u lënduan, vdiqën si pasojë e luftimeve apo dhunës?	6

BAZA: 386 gra nga moshë 18–74 në Shqipëri të cilat janë prekur nga konflikti me armë
BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

5.2: Konflikti ose kriza dhe dhuna ndaj grave

Ekzistonte një farë perceptimi tek gratë pjesëmarrëse në studimin cilësor që dhuna ndaj grave ishte gjithmonë e zakonshme në Shqipëri, por që u përkeqësua gjatë tranzicionit të regjimit dhe krizës politike dhe ekonomike të vitit 1997. Gratë mendonin se gjatë periudhës së komunizmit njerëzit kishin më shumë frikë nga shteti dhe se kjo nënkuptonte se kishte më pak krim, përfshirë dhunën ndaj grave, ndaj normat ishin më të ulëta. Ato thanë se, gjatë periudhës së tranzicionit, kishte paqëndrueshmëri në rend dhe ligj dhe se kjo ndikoi që njerëzit të vetë armatoseshin dhe t'i përdornin këto armë zjarri ndaj grave. Është vënë re se këto ndryshime kanë çuar në një rritje të dhunës së shkaktuar nga partneri intim, si dhe në çështje më të gjera si trafikimi dhe prostitucioni i detyruar i grave dhe vajzave.

Gratë e ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti u pyetën nëse ndonjë nga përvojat e tyre të dhunës kishte qenë lidhur me një konflikt / krizë të armatosur. Ndër ato që tregojnë se përjetojnë dhunë fizike dhe / ose seksuale të shkaktuar nga jo partneri, 26% thonë se ky ishte rasti, duke u rritur në 44%⁶⁸ kur u pyetën për incidentin më serioz të dhunës fizike dhe / ose seksuale që ato kishin përjetuar.

68 Këtu duhet të zbatohet kujdes për shkak të bazës së ulët (42)

Një model i ngjashëm është parë edhe me dhunën e shkaktuar nga partneri aktual, me 46%⁶⁹ të grave që lidhin çdo përvojë me një konflikt / krizë të armatosur, e cila vjen në rritje me 66%⁷⁰ kur bëhet fjalë për incidentin më të rëndë të dhunës fizike / seksuale. Në lidhje me përndjekjen, shifrat janë përkatësisht 33% dhe 36%. Shifra është shumë më e ulët kur vjen puna te ngacmimi seksual, 4% e grave e lidhin incidentin më të rëndë me një konflikt / krizë të armatosur. E njëjta përqindje e grave (4%) pohojnë se përvojat e tyre të fëmijërisë në lidhje me dhunën kanë ndodhur në periudhën e një konflikti / krize të armatosur.

Krahas përmasave të konsiderueshme të grave të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti që lidhin përvojat e tyre të dhunës me konfliktin / krizën, shtrirja e disa llojeve të dhunës është më e lartë midis atyre që janë cilësuar si të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti.

- Njëzet e shtatë përqind e grave të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti deklarojnë se kanë përjetuar dhunë fizike në një moment të caktuar nga partneri aktual krahasuar me 14% të grave që nuk janë ndikuar nga konflikti. Sa i përket dhunës në 12 muajt para studimit, shifrat janë përkatësisht 16% dhe 5%.
- Shtatë përqind e grave të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti thonë se kanë përjetuar dhunë seksuale në një moment të caktuar nga partneri aktual, kundrejt 1% të grave që nuk janë ndikuar nga konflikti. I njëjti model shihet gjatë 12 muajve para studimit (5% kundrejt 1%).
- Tridhjetë përqind e grave të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti thonë se kanë përjetuar dhunë fizike nga partneri i mëparshëm krahasuar me 19% të atyre që nuk kanë qenë të ndikuara nga konflikti. Shifrat janë përkatësisht 8% dhe 2% në 12 muajt para studimit.
- Gratë e ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti kanë tri herë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë psikologjike në fëmijëri (9% kundrejt 3%).

Gratë e ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti dhe që kanë përjetuar dhunë qoftë nga partneri apo nga jo partneri kanë më shumë gjasa të tregojnë se incidenti më serioz ka ndikuar psikologjik mbi to: 80% pohojnë se kanë përjetuar një ose më shumë ndikime psikologjikut, në krahasim me 63% të atyre që nuk janë prekur nga konflikti. Në veçanti, gratë e ndikuara nga konflikti kanë dy herë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar depresion (34% kundrejt 16% të atyre që nuk janë të ndikuara nga konflikti), humbje të vetëbesimit (28% kundrejt 15%), vështirësi në marrëdhënie (26% kundrejt 14%), dhe ato kanë më shumë gjasa të pohojnë se kanë hasur vështirësi në gjumë (34% kundrejt 19%).

Lëndimet fizike si pasojë e incidentit më të rëndë të shkaktuar nga partneri ose jo partneri ishin gjithashtu më të zakonshme kryesisht midis grave drejtpërdrejt të ndikuara nga konflikti; 44% thonë se nuk kanë pasur ndonjë dëmtim, ndërsa 57% e atyre që nuk janë të ndikuara nga konflikti thonë të njëjtën gjë.

Ndër gratë që kanë jetuar një periudhë konflikti të armatosur dhe që sot vuajnë nga një sëmundje apo paaftësi, 4% konsiderojnë konfliktin shkak të gjendjes së tyre.

Përqindja e grave në përgjithësi që thonë se janë sulmuar ose kërcënuar me armë zjarri është shumë e ulët dhe të dhënat duhet të trajtohen me kujdesin e duhur. Më pak se 1% e grave janë sulmuar dhe vetëm nën 1% janë kërcënuar. Kjo përfshiu 25% të të anketuarave, shumica e të cilave e përjetuan këtë ngjarje më shumë se një vit përpara studimit. Ndër ato që kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga partneri ose jo partneri, 3% thonë se ato janë sulmuar ose kërcënuar me armë zjarri (gjithsej 14 të anketuara).

Gratë që morën pjesë në studimet cilësore thanë se gjatë periudhës së tranzicionit dhe krizës ekonomike dhe politike të vitit 1997, një numër i madh i njerëzve morën armë zjarri duke nënkuptuar që u rrit numri i grave që shpesh vriteshin nga partnerët e tyre edhe për konflikte të vogla midis çiftit.

69 Këtu duhet të zbatohet kujdes për shkak të bazës së ulët (55)

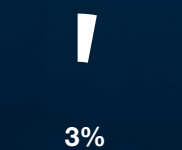
70 Këtu duhet të zbatohet kujdes për shkak të bazës së ulët (50 dhe 42)

Më shumë se gjashtë në dhjetë të mbijetuara të dhunës fizike dhe/ose seksuale të shkaktuar nga partneri ose jo partneri thonë se kanë vuajtur nga të paktën një prej një sërë reagimesh psikologjike si pasojë e incidentit më serioz. Incidenti më serioz është cilësuar incidenti që pati ndikimin më të madh si fizikisht ashtu edhe psikologjikisht tek gratë e anketuara.

Më shumë se katër në dhjetë gra që identifikuan incidentin më të rëndë të dhunës fizike dhe/ose seksuale të shkaktuar nga partneri intim ose jo partneri, pësuan një ose më shumë lëndime fizike si rezultat i incidentit.

Vetëm 3% e grave të cilat kanë përjetuar dhunë të shkaktuar nga partneri aktual kanë kontaktuar policinë pas ndodhjes së incidentit më serioz.

6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë

Ky kapitull ofron një pasqyrë të ndikimit që dhuna ka pasur në mirëqenien e grave, si dhe informacionin nëse ato kanë raportuar përvojat e tyre të dikush, dhe nëse e kanë bërë, sa të kënaqura kanë mbetur me përgjigjen. Gjatë intervistave, gratë u pyetën mbi ndikimin që incidenti më serioz i dhunës fizike ose seksuale apo të dyja kishin pasur tek ato. Incidenti më serioz u cilësua ai që kishte pasur më shumë ndikim të gruaja, psikologjikisht apo fizikisht.

6.1: Reagimet psikologjike dhe lëndimet fizike

Pothuajse të gjitha gratë që kanë ndarë përvojat e tyre mbi dhunën fizike ose seksuale kanë përjetuar të paktën një nga ndjesitë e paraqitura në Tabelën 6.1. Gratë që kishin përjetuar dhunë të shkaktuar nga partnerët aktualë, kishin më shumë gjasa të kishin ndjerë zemërim dhe mërzë pas ndodhjes së incidentit më serioz. Këto janë gjithashtu reagimet emocionale më shpesh të përmendura kur bëhet fjalë për incidentin më të rëndë të dhunës të shkaktuar nga partneri i mëparshëm, tronditje dhe frikë, secila e përmendur nga rreth gjysma e të anketuarave. Frika, mërzia dhe zemërimi përmenden nga katër në dhjetë të anketuara në lidhje me incidentin më të rëndë të dhunës të shkaktuar nga jo partneri. Këto tre përgjigje janë më të zakonshmet edhe në BE.

Tabela 6.1 Reagime emocionale si pasojë e dhunës fizike dhe/ose seksuale (incidenti më serioz)

Duke menduar për incidentin më serioz, a keni pasur ndonjë nga këto ndjesitë në vijim si rezultat?

	Partneri aktual	Partneri i mëparshëm	Jo partner
	%	%	%
Mërzi	56	64	40
Zemërim	53	62	42
Shokim	22	55	26
Turpërim	20	25	16
Agresivitet	20	33	14
Frikë	20	45	44
Siklet	18	33	13
Faj	11	13	8
Asnjë nga të mësipërmet	4	3	11

BAZA:
Gra në Shqipëri nga grupmosha 18–74 vjeç të cilat kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale që në moshën 15 vjeçare dhe që cilësuan si ngjarjen më të rëndë atë të shkaktuar nga partneri aktual (200), partneri i mëparshëm (68) ose nga jo partneri (148)

BURIMI:
OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

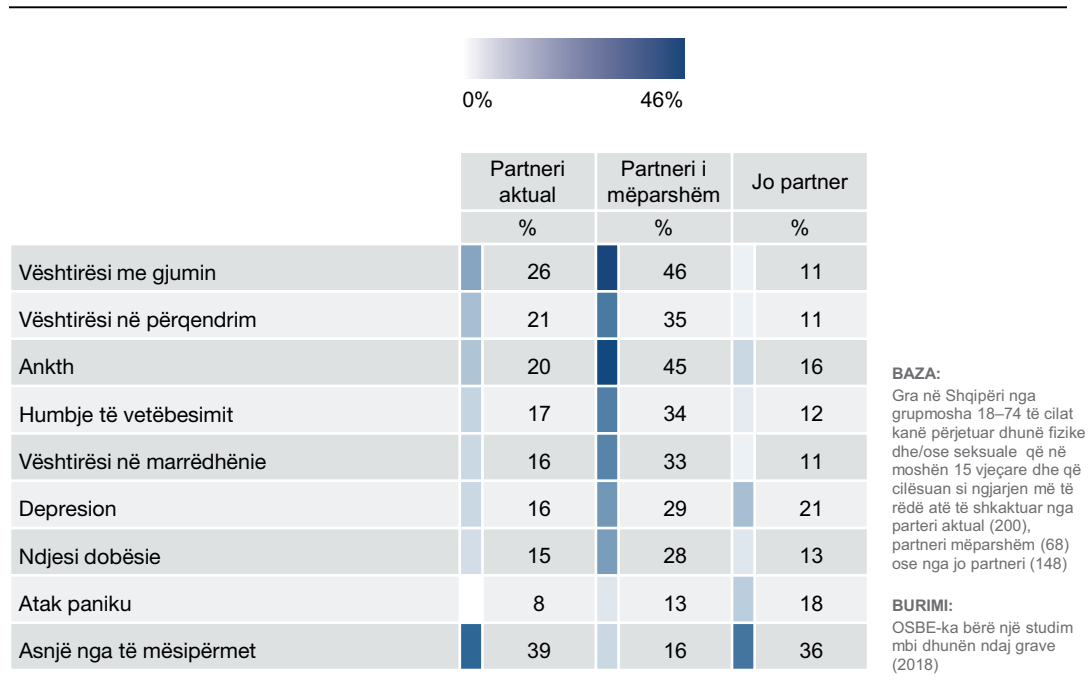
Emocione të ngjashme dolën edhe nga ngacmimet seksuale. Pothuajse të gjitha gratë që treguan se e kanë përjetuar ngacmimin seksual pohuan të kenë ndjerë të paktën një nga emocionet në Tabelën 6.1. Ndërkohë që ndjesia e frikës u dha më pak si përgjigje cilësuese kur bëhej fjalë për incidentin më serioz të ngacmimit, pothuajse gjysma e të anketuarave u ndjenë të turpëruara (44%) ndërsa 38% të zemëruara.

Reagimet psikologjike afatgjata të renditura në Tabelën 6.2 u përjetuan nga 84% e grave kur bëhej fjalë për incidentin më serioz të dhunës së shkaktuar nga partneri i mëparshëm. Më të pakta janë ato gra që deklarojnë të njëjtën gjë kur vjen puna tek dhuna e shkaktuar nga partneri aktual (61%) si dhe ato që deklarojnë dhunën e shkaktuar nga jo partneri (62%).

Ndikimet më të zakonshme psikologjike që kanë ardhur si pasojë e incidentit më serioz të dhunës së shkaktuar nga partneri i mëparshëm janë vështirësia në të fjetur (46%) dhe ankthi (45%), si edhe disa të tjera që tre gra nga dhjetë i kanë përmendur, përfshirë këtu vështirësitë në përqendrim (35%) vështirësi në marrëdhënie me të tjerët (33%), humbje e vetëbesimit (34%) dhe depresioni (29%). Vështirësia në të fjetur dhe ankthi përmenden gjithashtu më shpesh kur flitet për incidentin më serioz të dhunës së shkaktuar nga partneri aktual, megjithëse me përmasa më të vogla (përkatësisht 26% dhe 20%). Depresioni (21%) dhe krizat e panikut (18%) kanë më shumë gjasa të përjetojnë pas dhunës së shkaktuar nga jo partneri. Ankthi, depresioni dhe dobësia ishin reagimet më së shumti të përmendura në BE.

Tabela 6.2: Pasojat psikologjike ndaj dhunës fizike dhe / ose seksuale (incidenti më i rëndë)

Duke menduar për incidentin më të rëndë, a keni vuajtur nga ndonjë nga këto më poshtë si rezultat?

Ngacmimi seksual nuk ka shkaktuar në të njëjtën masë reagime psikologjike si dhuna fizike apo seksuale. Tre të pestat e grave të anketuara pohuan se ngacmimi seksual nuk ka pasur një ndikim afatgjatë psikologjik ndaj incidentit më serioz. Megjithatë, rreth një në dhjetë gra ndihen të pambrojtura (11%), të shqetësuara (10%) ose kanë përjetuar humbje të vetëbesimit (gjithashtu 10%).

Gratë pjesëmarrëse në studimin cilësor që kishin përjetuar dhunë përshkruan një gamë të gjerë të ndikimeve fizike dhe psikologjike që kjo e fundit kishte shkaktuar. Dhuna fizike ose seksuale mund të rezultojë në ndikime të menjëhershme fizike, duke përfshirë plagë ose plagosje serioze, osë plagë më të rënda si plagë të shkaktuara me thikë. Disa gra thanë se kishin pasur nevojë për kujdes urgjent mjekësor pas sulmit.

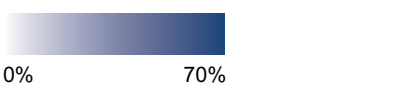
6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë

Gratë që morën pjesë në studimin cilësor treguan se pasojat psikologjike kishin ndikim më të madh sesa ato fizike. Ato shpjeguan se përvojat e tyre të dhunës i kishin bërë të ndiheshin më të izoluar dhe, si rezultat i sjelljes kontrolluese të partnerit të tyre, shpesh nuk ju lejohej të takonin miqtë ose anëtarët e familjes dhe rrjedhimisht nuk kishin mbështetje emocionale. Një grua përshkroi se si githë ato vite abuzimi e kishin bërë atë të ndihej e depresuar dhe agresive. Ajo shpegoi gjithashtu se këto ndjesi e kishin bërë atë të vetë lëndohej apo edhe të tentonte vetvrasje.

Një model i ngjashëm mund të shihet në studim, ku më pak gra deklarojnë se vuajnë nga një lëndim fizik apo pasojë e tij, në krahasim me vuajtjen nga ndikimi emocional ose psikologjik që incidenti më i rëndë i dhunës nga partneri aktual u ka shkaktuar. Sidoqoftë, përqindja e grave që thonë se kanë pësuar një dëmtim fizik është ende e rëndësishme, kjo vihet re më së shumti në lidhje me incidentet më serioze të dhunës së shkaktuar nga partneri i mëparshëm (58%) nga jo partneri (48%) se sa në lidhje me dhunën e shkaktuar nga partneri aktual (28%). Më së shumti gjejmë të përmendura të nxirat dhe gërvishtjet (Tabela 6.3).

Tabela 6.3: Lëndimet fizike që vijnë si pasojë e dhunës fizike dhe / ose seksuale (incidenti më i rëndë)

Duke menduar për incidentin më të rëndë, a ka rezultuar në ndonjë nga këto më poshtë?

	Partneri aktual	Partneri i mëparshëm	Jo partner
	%	%	%
Të nxira, gërvishtje	24	56	26
Dëmtime të brendshme	5	9	1
Plagë, ndrydhje, të djegura	4	14	10
Fraktura, kocka të thyera, dhëmbë të thyer	3	3	7
Tronditje ose dëmtime të tjera në tru	3	9	13
Infeksion ose sëmundje seksualisht të transmetueshme	1	1	0
Dështim të barrës	0.4	1	0
Sterilitet ose pamundësi për ta vazhduar shtatëzaninë (gjithashtu nëse ndodhi për shkak të një aborti të bërë jo si duhet)	0	0	1
Shtatëzani	0	3	0
Asnjë dëmtim	70	41	44

BAZA:
Gra në Shqipëri nga gruomosha 18–74 të cilat kanë përjetuar dhunë që në moshën 15 vjeçare dhe që cilësuan si ngjarjen më të rëndë atë të shkaktuar nga partneri aktual (200), partneri mëparshëm (68) ose nga jo partneri (148)

BURIMI:
OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

6.2: Mbështetja që duan të mbijetuarat e dhunës

Të anketuarat që kishin përjetuar dhunë fizike dhe / ose seksuale u pyetën nëse kishin nevojë për ndihmë pas incidentit më të rëndë që kishin përjetuar.

Burimi më i përmendur i informacioneve, këshillave apo mbështetjes që gratë thonë se donin pas incidentit më serioz të dhunës fizike dhe / ose seksuale të shkaktuar nga partneri, si në Shqipëri dhe në BE, ishte dikush me të cilin të bisedonin, dikush që mund t'u ofronte mbështetje morale. Informacioni nga policia, ndihma praktike dhe mbrojtja nga viktimizimi / ngacmimi i mëtejshëm u kërkuar edhe nga një e pesta e të mbijetuarave të dhunës së shkaktuar nga partnerët e mëparshëm (Tabela 6.4).

Tabela 6.4: Lloji i informacionit, këshillave dhe mbështetjes të kërkuar pas një incidenti

Çfarë llojesh informacioni, këshillash ose mbështetje do të donit pas incidentit më serioz që keni përjetuar?

	Partneri aktual	Partneri I mëparshëm	Jo partner
	%	%	%
Dikë me të cilin/cilën të flisja/ mbështetje morale	33	49	25
Mbrojtje e mëtejshme nga viktimizimi/ngacmimi	10	18	15
Ndihmë konkrete	9	20	11
Informacion nga policia	9	21	10
Informacion mbi sigurinë/parandalimin e krimit	7	16	12
Mbështetje financiare	7	12	4
Ndihmë mjekësore	4	13	13
Ndihmë për raportimin e ngjarjes/ kur ke të bësh me policinë	3	8	9
Ndihmë me siguracionet/ kërkesë për kompensim	2	17	2
Asnjë nga këto/ nuk doja asnjë mbështetje	48	33	30

BAZA:
Gra në Shqipëri nga grupmosha 18–74 të cilat kanë përjetuar dhunë që në moshën 15 vjeçare dhe që cilësuan si incidentin më të rëndë atë të shkaktuar nga partneri aktual (200), partneri mëparshëm (68) ose nga jo partneri (148))

BURIMI:
OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

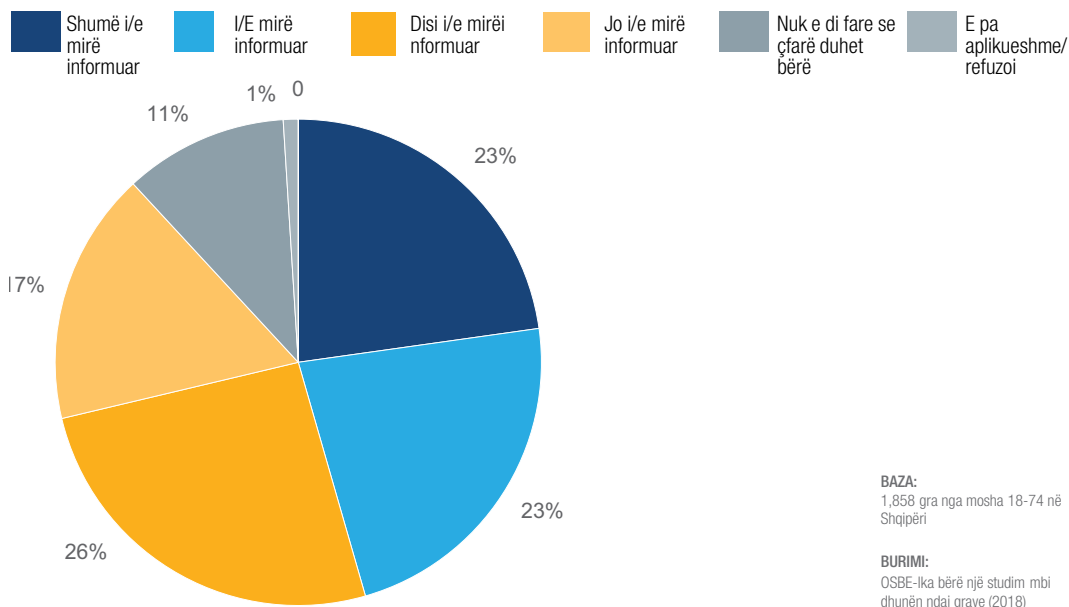
Lloji i përkrahjes që gratë dëshirojnë pas ndodhjes së episodit të dhunës u diskutua më hollësisht gjatë intervistave të gjata. Një nga nevojat kryesore të paplotësuara për gratë që kishin përjetuar dhunë nga partneri intim ishte mbështetje psikologjike. Disa gra iu referuan një psikologu përmes policisë ose gjykatave. Të tjerave, policia u kishte referuar një OJQ, e cila i ka ndihmuar ato të kenë akses juridik, si dhe këshillim. Një grua e kishin drejtuar për të marrë konsulta falas tek një psikolog, ndërkohë që psikologu më pas i kërkoj asaj të paguante për seancën. Gratë nuk ishin në dijeni të shërbimeve të tjera që mund t'u ofroheshin atyre në mënyrë të pavarur. Kjo do të thotë se gratë që nuk do t'i raportojnë përvojat e tyre ose ato që raportojnë përvojat e tyre tek një profesionist jo fort i kuptueshëm dhe i ditur, nuk kishin gjasa të merrnin mbështetjen që u duhej.

6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë

Më pak se gjysma e grave thonë se ndihen mirë ose shumë mirë të informuara se çfarë duhet të bëjnë nëse përjetojnë dhunë (46%), ndërsa 28% thonë se nuk ndihen të mirë informuara ose nuk e dinë fare se çfarë duhet të bëjnë.

Figura 6.1: Ndërgjegjësimi se çfarë duhet bërë pas përjetimit të dhunës

Sa të mirë informuar jeni në lidhje se me atë se çfarë duhet të bëni nëse përjetoni dhunë?

Gratë mbi 60 vjeç kanë më shumë gjasa se mesatarja të thonë se ato nuk ndihen të mirë informuara ose nuk dinë se çfarë të bëjnë (37%), sikundër edhe ato që nuk kanë arsim formal apo fillor (42%) dhe ato që jetojnë në zonat rurale (35%).

Në këtë studim, gratë u pyetën nëse kishin dëgjuar mbi tre organizatat që ofrojnë mbështetje për viktimat e dhunës. Ndërgjegjësimi i Linjës së Këshillimit për Vajzat dhe Gratë ishte më i lartë, me 65% të grave që kishin dëgjuar për të. Rreth dy të pestat kishin dëgjuar për Qendrën e Aleancës Gjimore për Zhvillim (GADC) (44%) dhe Qendrën për Nisma Ligjore Qytetare (QNL) (41%). Ndërgjegjësimi mbi këto tre organizata është më i ulët tek gratë mbi 60 vjeç, gratë me arsim fillor dhe gratë që merren vetëm me kryerjen e detyrimeve mbi shtëpinë, dhe është më e lartë midis grave që kanë arsim të lartë dhe grave të punësuar. Ndërgjegjësimi i GADC është veçanërisht i lartë në mesin e 18-29-vjeçarëve (50%), ndërsa QNL nuk është aq i njohur në rajonin qendror të vendit (35%). Ndërgjegjësimi i Linjës së Këshillimit për Vajzat dhe Gratë është më i lartë në zonat urbane sesa në zonat rurale (72% kundrejt 57%).

Ndërsa mbi dy të tretat e grave kanë dëgjuar për të paktën një nga këto organizata, gjithsesi ato në përgjithësi nuk janë telefonata e parë që gruaja bën pas përjetimit të incidentit të dhunës ose ngacmimit seksual, pavarësisht nga dhunuesi, siç është diskutuar në seksionin 6.3.

Gjashtëdhjetë e gjashtë përqind kanë parë fushata për dhunën ndaj grave, ndërgjegjësim të lartë ka veçanërisht në mesin e grave me arsim të lartë (78%) atyre që paguhen për punën që bëjnë (77%), ndërsa gratë me arsim fillor (57%), gratë që jetojnë në zonat rurale (60%) dhe gratë që janë në pension (57%), kanë më pak gjasa të sjellin ndërmend fushata të tilla.

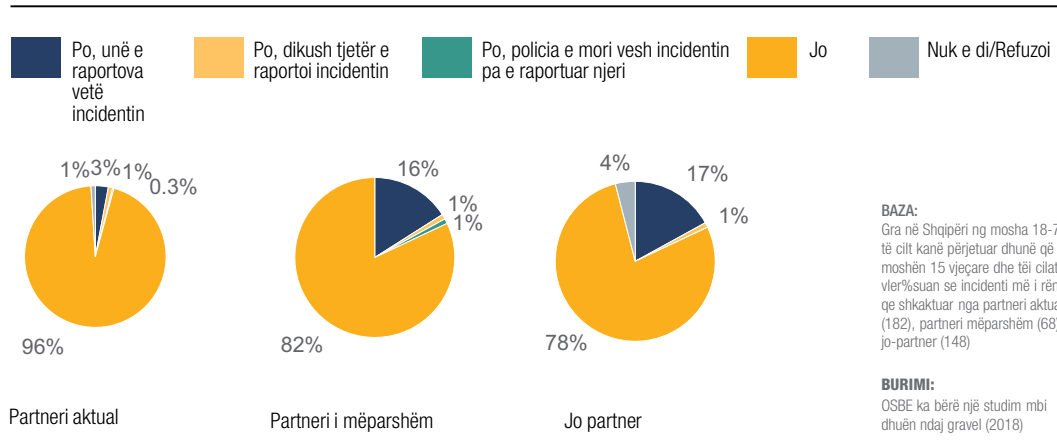
6.3: Përvojat me raportimin e dhunës dhe ngacmimeve

Në studim, gratë u pyetën nëse policia apo organizata të tjera ishin të informuar në lidhje me incidentin e tyre më serioz të dhunës fizike ose seksuale, përfshirë kërcënimet e dhunës fizike dhe seksuale.

Edhe pas incidenteve më serioze të dhunës fizike dhe / ose seksuale, policia nuk ishte e informuar për incidentin më serioz në shumicën e rasteve, siç shihet edhe në Figurën 6.2 më poshtë.

Figura 6.2: Kontaktimi me policinë pas incidentit më serioz të dhunës fizike dhe / ose seksuale

E mori vesh policia për incidentin [më serioz]?

Gratë kishin prirje të mos kontaktonin me shërbimet e tjera. Në lidhje me dhunën e shkaktuar nga partneri aktual, pothuajse nëntë në dhjetë që kishin përjetuar incidentin më serioz nuk kishin kontaktuar me policinë apo me ndonjë organizatë tjetër (87%) dhe e njëjta gjë vlen edhe për shtatë në dhjetë raste të incidenteve më serioze të partnerit të mëparshëm (70 %) dhe gjashtë në dhjetë për dhunë nga jo partneri (61%) (Tabela 6.5).

Tabela 6.5 Kontakti pas incidentit më serioz të dhunës fizike dhe/ose seksuale

A kontaktuat ndonjë nga shërbimet e mëposhtme si rezultat të incidentit më të rëndë?

	Partneri aktual %	Partneri i mëparshëm %	Jo partner %
Policinë (vetë raportim)	3	16	17
Spitalin	7	18	10
Doktorin, qendrën shëndetësore ose ndonjë institucion tjetër shëndetësor	6	18	14
Strehëzën për gratë	1	3	0
Ndonjë shërbim/organizatë tjetër	1	3	0.4
Kishë/Organizatë të ndonjë besimi fetar	1	2	6
Shërbim ligjor/avokat	0.4	14	7
Shërbimin social	0.4	4	0
Organizatën e mbështetjes së viktimave	0	3	0
Asnjë organizatë apo polici e kontaktuar	87	70	61

BAZA: Gra në Shqipëri nga grupmosha 18-74 të cilat kanë përjetuar dhunë që në moshën 15 vjeçare dhe që cilësuan si incidentin më të rëndë atë të shkaktuar nga partneri aktual (200), partneri mëparshëm (68) ose nga jo partneri (148)

BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë

Arsyeja kryesore për mos raportimin e incidentit më serioz të dhunës në polici është se viktimat vendosën të merren vetë me të, ose ndoshta duke përfshirë miqtë dhe familjen, ndërsa në veçanti, në rastin kur dhuna shkaktohej nga partneri aktual, ato e konsideronin atë një çështje shumë të parëndësishme. Arsye tjetër është edhe fakti që ato e kanë të vështër të shohin partnerin e tyre tek arrestohet, apo kanë dashur ta mbajnë private çështjen, mund të kenë pasur frikë nga dhunuesi, siç tregohet edhe në Tabelën 6.6 më poshtë.

Tabela 6.6 Arsytet përse viktimat nuk kanë kontaktuar me policinë

Përse nuk kontaktuat me policinë?

	Partneri aktual	Partneri i mëparshëm	Jo partneri
	%	%	%
Arrita që ta zgjidhja vetë / përfshiva një shok ose shoqe / çështje familjare	43	43	43
Ishte diçka tepër e vogël / jo shumë serioze / nuk më kishte ndodhur kurrë	41	13	16
Nuk doja që partneri/dhunuesi të arrestohej apo të ishte në telashe me policinë	11	12	1
Nuk doja ta merrte vesh njeri/e mbajta private	8	19	11
Kisha turp, siklet	5	6	2
Frikë nga partneri/dhunuesi	5	11	5
Nuk doja që marrëdhënia të përfundonte	5	4	0
Nuk besova se dikush mund të ndihmonte	3	0	7
Shumë e shqetësuar emocionalisht	3	6	4
Kisha frikë se do të humbisja fëmijët	3	3	0
Dikush më ndaloi ose dekurajoi	2	2	1
Nuk do të më besonin	1	0	1
Nuk mundeova se dikush mund të bënte diçka	1	9	0
Mendova se ishte gabimi im	1	3	0
Nuk me lejoi partneri	1	0	0
Shkova diku tjetër për ndihmë	1	3	0
Kisha frikën e hakmarrjes nga një person tjetër jo partner	1	0	1
Dikush tjetër e raportoi, ose policia e kishte	1	0	0
Nuk e kontaktova dot policinë për shkak të konfliktit	0	0	7

BAZA:
Gra në Shqipëri nga grupmosha 18–74 të cilat kanë përjetuar dhunë që në moshën 15 vjeçare dhe që cilësuan si incidentin më të rëndë atë të shkaktuar nga partneri aktual (200), partneri mëparshëm (68) ose nga jo partneri (148)

BURIMI:
OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

Arsyet e dhëna për mos kontaktimin e shërbimeve të tjera janë të ngjashme me ato të dhëna për mos kontaktimin e policisë (Tabela 6.6). Vendimi për t'u marrë me vetë incidentin është arsyeja më e shpeshtë për mos kontaktimin e policisë apo shërbimeve të tjera (si në BE).

Siç u diskutua edhe në kapitullin 3, studimi sasior evidentoi faktin se gati gjysma e grave në Shqipëri janë të mendimit se dhuna në familje duhet të mbahet brenda familjes.

Pengesat që u hasën në raportim u diskutuan në detaje në studimin cilësor. Gratë që morën pjesë u shprehën se ishin të mendimit se përgjigja e parë e çdo gruaje në Shqipëri që përjetonte dhunë do të ishte: dhuna duhet duruar. Pas kësaj, nëse dhuna do të vazhdonte, gratë thanë se personi i parë me të cilin një grua e dhunuar do të fliste do të ishte dikush që ato mendonin se nuk do t'i gjykonte, si një mik apo një motër.

Disa mendonin se një mik i tyre ose pjesëtar i familjes mund edhe t'i inkurajonte ato që të ndryshonin sjellje, si për shembull të folurit më me butësi me bashkëshortin e tyre në mënyrë që të mund të parandalohet konflikti i ardhshëm. Gratë thanë se viktimat shpesh inkurajoheshin për ta provuar sërish apo që t'u jepnin partnerëve një shans të dytë.

Shtatëdhjetë e gjashtë përqind e grave mendojnë se do të ishte mirë që mjekët të pyesnin më tepër gratë që kanë shenja lëndimesh të caktuara nëse ato u janë shkaktuar nga dhuna.

Pengesat e mësipërme, të identifikuar në studimin cilësor, mund të ndikojnë tek fakti që gratë duan të merren vetë me zgjidhjen e incidenteve të dhunës.

Kutia 6.1 Pengesat për raportimin e identifikuar në hulumtimin cilësor përfshijnë:

1. **Turpin:** frika e gjykimit nga familja dhe komuniteti i tyre.
2. **Mungesa e ndërgjegjësimit ndaj shërbimeve të specializuara:** shumë gra nuk e dinin se ku duhej të drejtohehin, përveç shërbimeve formale shëndetësore dhe policore, ku mund të merrnin ndihmë.
3. **Mungesa e besimit në institucione:** shumë gra shprehën besimin se policia do të ishte indiferente ndaj DHPI dhe që nuk do t'i siguronte mbështetje të përshtatshme.
4. **Frika nga pasojat:** shumë gra thanë se kishin frikë se dhuna fizike do të përshkallëzohej pas raportimit të dhunës.

Një nga pengesat kryesore për të raportuar dhunën e identifikuar në studimin cilësor ishte turpi. Shumë nga gratë që morën pjesë, shprehën mendimin se shumica e njerëzve do të mendonin se një grua duhet të kishte bërë patjetër diçka për ta merituar dhunën që kishte përjetuar. Gratë thanë se shumica e komuniteteve do të ishin indiferente ndaj dhunës dhe se gratë që përjetonin dhunë do të shqetësoheshin për atë që do të mendonin miqtë, familja, kolegët dhe komuniteti. Ato gjithashtu thanë se shumë gra nuk donin të raportonin dhunën, sepse ky raportim do të shihej si një hap drejt divorcit, të cilin ato gjithashtu e konsideronin një veprim të turpshëm.

6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë

Meqenëse shumë gra besojnë se shoqëria e sheh dhunën si një pjesë normale të martesës, ato shprehën mendimin se familja dhe miqtë e një gruaje do ta kritikonin atë nëse ajo do ta linte partnerin e saj për shkak të dhunës. Gratë thanë se edhe familjet që donin ta mirëprisnin sërish vajzën e tyre në shtëpi, përsëri mund të shqetësoheshin për atë që komuniteti do të thoshte, veçanërisht komunitetet më të vogla. Në disa komunitete, gratë thanë që nëse një grua kthehej në familjen e saj të lindjes menjëherë pas martese, do të hamendësohej se ajo nuk ka qenë e virgjër kur u martua, ndaj dhe i është dashur të kthehet.

“Fillimisht unë nuk doja që t’ia tregoja prindërve të mi, sepse nuk doja që t’i mërzisja. Kisha vetëm një muaj që isha martuar dhe kisha frikë se nëse kthehesha njerëzit do të mendonin se unë nuk kisha qenë e virgjër dhe se kjo ishte arsyeja që unë u ktheva sërish tek shtëpia e babait tim. Dhuna vazhdoi dhe mua m’u desh të flisja rreth abuzimit më familjen time, babai im nuk donte që unë të shkoja në polici të raportoja dhunën sepse atij i vinte turp se çfarë do të mendonte komuniteti për familjen tonë. Ai donte ta zgjidhte problemin midis dy familjeve”

Grua, e mbijetuar e dhunës, moshë 18-49

“Këtu njerëzit thonë: “Po hë tani, si munda ta denonconte të shoqin në polici? Është bashkëshorti i saj. Burrë është fundja. Nuk i erdhi turp? Ka tre fëmijë!”

Grua, moshë 19-40 rrome

Ekziston gjithashtu një ndjesi shumë e theksuar turpi kur bëhet fjalë për të raportuar dhunën seksuale. Gratë që morën pjesë në studimin cilësor thanë se nuk do të donin të pranonin se kishin përjetuar dhunë seksuale, pasi ato mund të shiheshin nga të tjerët si të “dëmtuara” dhe se një burrë tjetër nuk mund t’i pranonte ato në të ardhmen për shkak të kësaj.

Disa gra që morën pjesë në studimin cilësor ishin të vetëdijshme se mund të shkonin tek psikologu për këshillim. Megjithatë, disa mendonin se ishte krijuar një lloj stigme lidhur me të shkuarit te psikologu, ndërsa të tjerat ishin të shqetësuara për koston që kishte. Disa gra gjithashtu mendonin se një psikolog me gjasa do t’i këshillonte ato të qëndronin me burrin e tyre dhe që gruaje ta inkurajonte burrin që ai të ndryshonte sjellje.

Disa nga gratë që morën pjesë në studimin cilësor thanë se nuk ishin në dijeni të ndo-një shërbimi të veçantë që do t’u siguronte atyre mbështetje nëse do t’i ishin nënshtruar dhunës. Të vetmet shërbime që ato mendonin se mund të aksesonin ishin policia dhe shërbimet shëndetësore. Kjo bie disi në kundërshti me 70% të grave të cilat thonë se janë të informuara se çfarë duhet të bëjnë nëse përjetojnë dhunë.

Gratë rrome që morën pjesë në studimin cilësor mendonin se do të injoroheshin nga policia nëse do raportonin dhunën e shkaktuar nga partneri intim. Ato shprehën besimin se qëndrimi i komunitetit në të cilin ato jetonin ishte se dhuna është normale dhe pjesë e stilit të tyre të jetesës. Ato thanë se do të hezitonin shumë para se t’i drejtoheshin ndonjë institucioni apo të mbështeteshin tek familja e tyre për ndihmë. Ato thanë se familja e lindjes së një gruaje do të përpiqej t’i ndihmonte duke ndërhyrë në emër të tyre dhe duke biseduar me bashkëshortin e gruas dhe familjen e tij.

“Është mëse normale të ndani [eksperiencat tuaja] me familjen...Në rastin e familjeve rome, është paksa turp nëse këto fjalë dalin jashtë familjes, kur komshinjtë dëgjojnë të flitet [për atë]...ky është problem.”

Grua, moshë 19-40, Rome

Shumë nga gratë që morën pjesë në studimin cilësor ishin të pasigurta për llojin e trajtimit që ato do të merrnin nga shërbimet shëndetësore. Ato shprehën bindjen se nëse nuk kanë shumë para ose janë nga grupe të caktuara minoritare, atëherë ato do të trajtohen ndryshe nga personeli mjekësor. Disa gra thanë gjithashtu se nëse i tregonin mjekut të vërtetën se çfarë i kishte shkaktuar plagët, mjeku do ta raportonte incidentin në polici, donin apo nuk donin gratë.

“Sot nuk është nevoja që të jesh rome. Le të marrim shembullin e dy grave, njëra e cila është anëtare e parlamentit ose drejtoreshë e ndonjë insitucioni dhe një që është në pension, e cila ka qënë një punëtoare e ndershme. Atëherë, cila mendon ti se do merrte shërbim më të mirë? E para, sigurisht. Ata nuk do t'i kushtonin fare rëndësi punëtore, edhe pse kjo e fundit mund të ishte një grua mjaft e mirë. Drejtoreshës i duhet thjesht të bëjë një prezantim duke thënë se ajo është drejtoreshë.”

Grua, 56+ vjeç, rurale

Gratë që u intervistuan më gjatë thanë se ato do të hezitonin ta raportnin dhunën nga frika se ajo mund të përshkallëzohej më tej. Ato ishin të shqetësuara se nëse burri i tyre do ta kuptonte se ato e kishin denoncuar atë, atëherë ai do t'i vriste. Në një rast, një grua, burri i së cilës ishte në burg, e kishte kërcënuar se do ta vriste kur ai të lirohej.

“Që kur im shoq është futur në burg, jam ndjerë shumë e qetë. Shkoj në punë dhe kur kthehem në shtëpi, dal me fëmijët e mi për një apo dy orë. Githsesi, ndonjëherë, ndihem e kërcënuar sa herë im shoq më telefon nga burgu. Një herë, më tha: “Shijoje jetën sa të mundesh, se do e shohësh kur të dal unë” ai vazhdon t'u thotë fëmijëve që të më bindin mua që të mos divorcohem sepse ai nuk mund të jetojë dot pa familjen e tij.”

Grua, e mbijetuar e dhunës, moshë 19-40 vjeç

Rast studimor: Historia e R-së

R u njoh me të dashurin e saj në moshën 13 vjeçare dhe në moshën 15 vjeçare, e detyruar nga e ëma u martua me të.

Bashkëshorti i R-së ka ushtruar dhunë fizike dhe psikologjike mbi atë prej vitesh. E ka rrahur, shkelmuar, qëlluar me thikë dhe fikte cigaren tek ajo. Ai gjithashtu ka ushtruar dhunë seksuale mbi të, madje e deyronte të bënte seks kundër dëshirës së saj.

Bashkëshorti nuk e lejonte të dilte nga shtëpia. Më vonë ai filloi ta kyçte atë brenda në dhomën e gjumit dhe nuk e lejonte as të lahej apo të përdore tualetin.

Arsyeja kryesore pse R-ja nuk e raportonte dhunën ishte frika që kishte nga bashkëshorti dhe asaj që ai mund t'i bënte. Ajo i tregoi nënës së saj, e cila i tha se ai kishte qënë zgjedhja e saj dhe tani ajo duhej ta duronte.

Ajo i tregoi policisë, por ato e liruan bashkëshortin e saj pasi ai premtoi se nuk do ta lëndonte më. Për një muaj ai nuk e lëndoi, por më pas dhuna filloi sërish.

Më në fund, pasi kish duruar për më shumë se 20 vjet vetëm dhunë dhe si pasojë e një sulmi fizik shumë të rëndë, fëmijët e R-së i thanë se duhet të divorcohej nga babai i tyre. Kësaj rrugë, kur ajo e denoncoi dhunën në polici, ato e ndihmuan duke e referuar tek një organizatë që siguronte ndihmë ligjore falas, e cila e ndihmoi të divorcohej. Kjo organizatë bëri të mundur që R-ja të fillonte një kurs e të gjente më pas një punë.

R-ja jeton akoma me ish bashkëshortin e saj, duke qënë se ajo nuk mund ta përballojë të jetojë diku tjetër. Ndaj saj ai ushtron ende dhunë verbale, por jo më dhunë fizike.

Raportimi i ngacmimit seksual

Gjysma e grave të anketuara nuk kanë biseduar me njeri rreth incidentit më serioz të ngacmimit seksual që kanë përjetuar (53%). Pjesa më e madhe e tyre thanë se kishin qënë në gjendje të merreshin vetë me të (65%) ose ngacmimi ka qënë i pakonsiderueshëm dhe se asnjëherë nuk u kishte shkuar në mendje ta raportonin (43%). Një pakicë citoi turpin ose ndjesinë e sikletit (3%) ose thanë se donin ta mbanin ndodhinë private ose kishte dhe nga ato që mendonin se raportimi nuk do t'u vinte hiç në ndihmë (të dyja 4%).

Ndërkohë ato që folën mbi incidentin e tyre më serioz të ngacmimit seksual, e bënë këtë gjë më së shumti me anëtarë të familjes ose me një të afërm (24%), një mik (23%) ose një partner (7%). Vetëm 1% kanë kontaktuar policinë, dhe asnjëra prej grave të anketuara nuk ka kontaktuar me ndonjë organizatë për mbrojtjen e të mbijetuarave të dhunës.

6.4 Kënaqësia me shërbimet

Gratë që morën pjesë në studimin cilësor të cilat kishin raportuar dhunë në polici, kishin eksperiencë të ndryshme. Në një rast, një grua tregoi se kishte shumë pak pritshmëri nga policia, ndërkohë që i rezultoi e kundërta, policia u tregua shumë mbështetëse. Gruaja ishte dhunuar brutalisht fizikisht, e raportoi dhunën në polici, shpjegoi se policia kishte qenë e kuptueshme, aspak paragjyquese dhe e informuan atë mbi shërbimet që siguronin ndihmë ligjore dhe mbështetje psikologjike falas.

Sidoqoftë, të mbijetuarat e tjera të dhunës së shkaktuar nga parteri intim kishin përvoja jo fort pozitive me raportimin e dhunës në polici. Një grua nga një grup etnik minoritar, dhunohet psikologjikisht dhe fizikisht nga bashkëshorti i saj. Pas një sulmi fizik veçanërisht të rëndë, ajo shkoi për të marrë kujdes mjekësor dhe mjeku ia raportoi dhunën policisë. Policia i tha gruas se nuk do të nisin ta kërkonin burrin e saj, ajo duhej t'i telefononte ata kur ai të kthehej në shtëpi. Policia më vonë e arrestoi, por e detyroi gruan që të shkonte në rajonin e policisë. Ata pastaj e shtynin gruan që të hiqte dorë nga akuzat, megjithëse ajo kishte kërkuar vetëm që policia t'i jepte një paralajmërim burrit të saj. Ajo mendonte se sjellja e punonjësve të policisë ndaj saj ishte diskriminuese për shkak të përkatësisë etnike që ajo kishte.

“Kur unë e raportova dhunën në polici, ata më thanë se nuk mund të dilnin të kërkonin e të arrestonin burrin tim, por që duhej unë t'i lajmëroja ata kur të vinte ai në shtëpi. Edhe pse isha e frikësuar, u ktheva dhe e njoftova policinë kur burri u khye. Policia erdhi në shtëpi dhe e arrestoi burrin tim, por më kërkuan edhe mua që të shkoja në rajon me ta. Në rajonin e policisë unë pashë diskriminim ndaj meje si pasojë e etnisë sime. Gjithashtu, edhe pse unë i kërkova policisë që të mos e arrestonte tim shoq, por t'i jepte vetëm një paralajmërim që mos përsëriste të njëjtën sjellje, disa policë më këshilluan në mënyrë agresive që unë t'i tërhiqja akuzat”.

Grua, e mbijetuar e dhunës, moshë 19-40

Shumë pak gra që morën pjesë në studimin sasior kishin kontaktuar policinë ose shërbimet e tjera përkatëse, por në total, nga ato që kishin raportuar, shumica kishte mbetur e kënaqur me ndihmën ose këshillat që morën.

6. Impakti i dhunës në jetët e grave dhe barrierat e të kërkuarit ndihmë

7. Përjetimi i dhunës nga grupe të veçanta të grave

Anketa mblodhi një mori hollësish nga të anketuarat, të cilat mundësojnë një analizë më të thellë për shkallën e përhapjes së dhunës në grupe të ndryshme të grave. Qëllimi është përcaktimi i përhapjes dhe rrezikut të dhunimit që mund të përjetojnë grupe të caktuara. Ky kapitull përqendrohet në dallimet domethënëse të përjetimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë ngacmimet seksuale, nga grupe të ndryshme të grave.

Mosha

Sic përshkruhet në Kapitullin 2, mosha është një faktor i rëndësishëm në dallimet që vërehen në qëndrimet ndaj grave dhe dhunës. Mosha, gjithashtu, është faktor në përhapjen e dhunës në grupmosha të ndryshme, ndër të cilat gratë në moshë të re pohojnë se kanë përjetuar shumë nga format e dhunës. Gratë 18 deri në 29 vjeç kanë më shumë gjasa të deklarojnë se i janë nënshtruar një forme të dhunës nga partneri intim (72% në krahasim me mesataren prej 63%) se ato të moshës 30-39 vjeç (68%), ndërsa gratë mbi 60 vjeç kanë më pak gjasa ta pohojnë këtë (55%). Gratë më të reja kanë më shumë gjasa të pohojnë se kanë qenë objekt i dhunës psikologjike nga një partner i mëparshëm (68% e 18 – 29-vjeçareve në krahasim me 53% në përgjithësi).

Gjithashtu, gratë e grupmoshës 18-29 vjeç janë më të prirura të pohojnë se kanë përjetuar dhunë fizike nga partneri aktual në 12 muajt përpara anketës (10%) krahasuar me gratë mbi 60 vjeç (4%). Gratë e grupmoshës 18-29 vjeç, po ashtu, kanë më shumë gjasa të pohojnë se janë dhunuar nga individë të tjerë jo partnerë në 12 muajt përpara anketës (5% në krahasim me 2% në përgjithësi). Gratë e grupmoshës 30-39 vjeç kanë më shumë gjasa të thonë se janë dhunuar fizikisht nga individë jo-partnerë që në moshën 15 vjeçare (15%), kurse gratë mbi 60 vjeç janë më pak të prirura ta pohojnë këtë (6%).

Sa i përket dhunës në fëmijëri, gratë e moshës 40-49 vjeç kanë më pak gjasa të thonë se i janë nënshtruar dhunës fizike (20% kundrejt 26% në përgjithësi). Gratë midis 30 dhe 39 vjeç kanë më shumë gjasa të pohojnë se në fëmijëri kanë qenë objekt i dhunës psikologjike (7% në krahasim me 4% në përgjithësi).

Përqindjet e pohimeve për ngacmimet seksuale ndjekin qartazi kufijtë moshorë. Pesëdhjetë e katër përqind e 18-29 vjeçareve deklarojnë se kanë qenë objekt i ngacmimeve seksuale, krahasuar me 27% të 40 – 49-vjeçareve, 25% të 50 – 59-vjeçareve dhe 18% e grave 60 vjeç e sipër. Dy grupet e fundit kanë më pak gjasa të thonë se kjo ka ndodhur në 12 muajt përpara anketës (9% dhe 5% përkatësisht), ndërsa 18 - 29-vjeçaret përsëri kanë më shumë gjasa ta pohojnë këtë (34%). Të njëjtat sjellje vërehen edhe në rastin e formave më të rënda të ngacmimit seksual.

Panorama është e ngjashme edhe në rastin e përndjekjes, me 22% të 18 - 29-vjeçareve që thonë se kanë qenë objekt i saj, në krahasim me 8% të 40-49 vjeçareve dhe 9% të 50-59 vjeçareve dhe grave mbi 60 vjeç. Nëntë përqind e 18 – 29-vjeçareve pohojnë se janë përndjekur 12 muajt përpara anketës, në krahasim me 3% të 40 – 49-vjeçareve dhe 1% të 50 – 59-vjeçareve dhe grave 60 vjeç e sipër.

Forma e marrëdhënies

Të dhënat janë analizuar për të përcaktuar nëse secila nga të anketuarat kishte pasur një partner në momentin e anketimit (aktualisht ishte e martuar, jetonte me të pa u martuar, ose kishte një marrëdhënie pa bashkëjetesë), kishte pasur një partner të mëparshëm (kishte qenë e martuar më parë, jetonte me një partner pa u martuar, ose kishte një marrëdhënie pa bashkëjetesë), ose nuk kishte pasur partner asnjëherë.

Gratë me partnerë të mëparshëm pa dallim kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë. Këto gra janë thuajse dy herë më të prirura të pohojnë se kanë qenë pre e dhunës fizike nga individ i jo partner (17% në krahasim me gratë pa partner të mëparshëm (9%).⁷¹ Gjithashtu, ato kanë më shumë gjasa të pohojnë përjetimin e të gjitha formave të dhunës nga partneri aktual.

Gratë me partnerë të mëparshëm kanë më shumë gjasa të deklarojnë se kanë përjetuar ngacmime seksuale (43% kundrejt 31% të grave pa një partner të mëparshëm) dhe se ngacmime seksuale kanë përjetuar edhe në 12 muajt përpara anketës (26% kundrejt 15%). Ato gjithashtu kanë më shumë gjasa të jenë përndjekur në një periudhë të jetës (20% kundrejt 12%). Përveç kësaj, 8% e grave me një partner të mëparshëm deklarojnë se kanë përjetuar dhunë psikologjike si fëmijë, krahasuar me 3% të grave pa partnerë të mëparshëm.

Punësimi dhe profesioni

Lidhje ka edhe midis përhapjes së dhunës dhe punësimit e profesionit të viktimës, të cilat, gjithashtu, mund të jenë të lidhura me moshën.

Për shembull, përqindja e studenteve që pohojnë se kanë përjetuar ngacmime seksuale që nga moshë 15 vjeçare (62% kundrejt 34%), si edhe në 12 muajt përpara anketës (42% kundrejt 17%) është më e lartë se sa mesatarja. Kjo përqindje është më e lartë edhe se ajo e 18 – 29-vjeçarëve, grupmosha ku bëjnë pjesë thuajse të gjithë studentet.

Studentet gjithashtu kanë më shumë gjasa të pohojnë dhunën në fëmijëri (36% në krahasim me 27% në tërësi dhe 31% të 18 - 29-vjeçarëve) dhe se janë përndjekur që në moshën 15 vjeçare (28% në krahasim me 13% mesatarisht dhe 22% e 18 – 29-vjeçarëve).

Gratë në punë të paguara, gjithashtu, kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar ngacmime seksuale që në moshën 15 vjeçare (40%) ose në 12 muajt përpara anketës (21%). Në anën tjetër, gratë që janë në pension kanë më pak gjasa të thonë se kanë qenë objekt i ngacmimeve seksuale që në moshën 15 vjeçare (17%) ose në 12 muajt para anketës (4%). Po ashtu, gratë në pension kanë më pak gjasa të pohojnë dhunën fizike nga një partner i mëparshëm (9% në krahasim me 22% në përgjithësi). Nxënëset (17%) kanë më shumë gjasa të pohojnë dhunën fizike në një periudhë të caktuar nga një individ jo-partner se sa gratë në pension (6%).

Gratë që kanë veprimtari kryesore detyrat dhe përgjegjësinë e kujdesit për anëtarët e familjes, kanë më shumë gjasa se të tjerat të pohojnë se kanë përjetuar disa forma dhune. Përqindja është më e lartë në rastin e dhunës psikologjike nga partneri aktual (70% në krahasim me 61% në përgjithësi) dhe në rastin e dhunës fizike në fëmijëri (41% krahasuar me 26% në përgjithësi). Në anën tjetër, këto gra kanë më pak gjasa të thonë se kanë përjetuar ngacmime seksuale që në moshën 15 vjeçare (24% kundrejt 34%) ose në 12 muajt përpara anketës (8% kundrejt 17%). Ato, gjithashtu, kanë më pak gjasa të pohojnë se kanë përjetuar format më të rënda të ngacmimeve seksuale.

Gratë në profesione të kualifikuara janë më shumë se dy herë më të gatshme se gratë në profesione të thjeshta të pohojnë se kanë përjetuar ngacmime seksuale që në moshën 15 vjeçare (63% kundrejt 31%) ose në 12 muajt para anketës (42% kundrejt 15%). E njëjta përqindje ndeshet edhe në format më të rënda të ngacmimit seksual. Gratë në profesione të kualifikuara, gjithashtu, kanë më shumë gjasa të pohojnë se janë përndjekur (32%) se mesatarja (13%).

71 Për dhunën psikologjike, shifra është 73% në krahasim me 60% të grave pa partnerë të mëparshëm; për dhunën fizike, përqindjet e raportuara janë më të larta si për periudhat më të hershme të jetës (24% kundrejt 16%) ashtu edhe për 12 muajt përpara anketës (12% kundrejt 7%). Shifrat vlejné edhe për rastet e dhunës seksuale për periudha më të hershme të jetës (6% kundrejt 2%) ashtu edhe në 12 muajt përpara anketës (4% kundrejt 1%).

Arsimi

Anketa përmbante edhe një pyetje lidhur me nivelin më të lartë të arsimit që gratë kishin përfunduar: arsimin nëntë vjeçar, të mesëm ose të lartë. Siç është theksuar më parë, ka një korrelacion midis nivelit të arsimimit të gruas dhe llojeve të dhunës që ajo ka përjetuar.

Gratë me arsim nëntë vjeçar kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë fizike nga partneri aktual në një periudhë të jetës (22% kundrejt 17% në përgjithësi) ose në 12 muajt përpara anketës (11% kundrejt 7% në përgjithësi). Ato, gjithashtu, kanë më shumë gjasa të thonë se kanë qenë objekt i dhunës seksuale nga një partner i tanishëm në një periudhë të jetës (5% në krahasim me mesataren prej 3%).

Megjithatë, gratë që kishin kryer sado pak arsim të lartë, janë mbi tre herë më të prirura se gratë vetëm me arsim nëntë vjeçar, të pohojnë përjetimin e ngacmimeve seksuale që në moshën 15 vjeçare (60% kundrejt 18%) dhe thajse pesë herë më shumë të prirura të pohojnë ngacmimin seksual 12 muaj përpara anketës (34% kundrejt 7%). Të njëjtat përqindje ndeshen edhe në rastet e formave më të rënda të ngacmimit seksual. Gjendja është e ngjashme edhe kur bëhet fjalë për përndjekjen, të cilën 24% e grave me njëfarë arsimit të lartë thonë se e kanë përjetuar që në moshën 15 vjeçare, krahasuar me 6% të grave vetëm me arsim nëntë vjeçar. Kur bëhet fjalë për 12 muajt përpara anketës, gratë me njëfarë arsimit të lartë janë katër herë më shumë të prirura të pohojnë se janë përndjekur (8% kundrejt 2% të grave vetëm me arsim nëntë vjeçar).

Të ardhurat

Gratë që morën pjesë në anketim, bazuar në deklaratimet e tyre, u ndanë në katër grupe: ato që jetonin në mënyrë të kënaqshme me të ardhurat e tyre të tanishme, ato që ia dilnin, ato me vështirësi dhe ato me shumë vështirësi. Ekzistojnë prova se gratë në dy kategoritë e fundit kanë më shumë gjasa të kenë përjetuar dhunë në një moment të jetës së tyre.

Gratë që jetojnë me vështirësi me të ardhurat e tyre të tanishme kanë më shumë gjasa të thonë se kanë qenë objekt i dhunës psikologjike nga partneri i tyre aktual (71% në krahasim me 61% në përgjithësi). Gratë që jetojnë me shumë vështirësi kanë më shumë gjasa të thonë se në jetën e tyre kanë përjetuar dhunë fizike nga partneri aktual (25% në krahasim me 18% në përgjithësi dhe 14% të atyre që jetojnë në mënyrë të kënaqshme).

Gratë që jetojnë me vështirësi ose me shumë vështirësi me të ardhurat e tyre aktuale, kanë më shumë gjasa të thonë se në fëmijërinë e tyre kanë përjetuar dhunë fizike (31% dhe 32% përkatësisht kundrejt 17% të grave që jetojnë kënaqshëm). Gratë që e kanë jetën shumë të vështirë kanë më shumë gjasa të thonë se në fëmijërinë e tyre kanë përjetuar edhe dhunë psikologjike (7% në krahasim me 4% në përgjithësi).

Grupet minoritare

Brenda kampionit me 1,858 gra, 296 prej tyre e shihnin veten pjesëtare të një apo më shumë pakicave në komunitetet ku jetonin. Këtu përfshihen: një pakicë etnike (194), një pakicë emigrantësh (9), një pakicë fetare (nëntë), një pakicë personash me aftësi të kufizuara (3), refugjatë/persona të zhvendosur (17) dhe persona të riatdhesuar/ish të zhvendosur/refugjatë (7), si dhe 24 gra që deklarorin se bënë pjesë në disa pakica të tjera të papërcaktuara. Për shkak të përqindjeve të vogla, studimi trajton vetëm dallimet midis pakicave etnike dhe popullsisë së përgjithshme.

Gratë e pakicës etnike janë thajse dy herë më shumë të prirura të pohojnë dhunën fizike që në moshën 15 vjeçare nga një individ jo partner, (21% në krahasim me 11% në përgjithësi) ose nga një partner i mëparshëm (47% në krahasim me 22% në përgjithësi). Po ashtu, ato janë më të prirura të thonë se kanë përjetuar dhunë fizike nga partneri i tanishëm në 12 muajt përpara anketës (13% në krahasim me 7% në përgjithësi).

Gjithashtu, ato kanë më shumë gjasa të pranojnë se i janë nënshtruar dhunës psikologjike në fëmijëri (9% në krahasim me 4% në përgjithësi).

Gratë pa fëmijë

Gratë pa fëmijë kanë më shumë gjasa të thonë se janë përballur me dhunën. Kjo mund të jetë e lidhur me moshën, po të mbahet parasysh përqindja më e lartë e grave në moshë të re që pranojnë dhunën dhe fakti që këto gra kanë më shumë gjasa të kenë pasur apo të kenë fëmijë.

Gratë pa fëmijë janë më të prirura të pohojnë dhunën fizike nga individ i jo partner (14% në krahasim me 10% të atyre që kanë ose kanë pasur fëmijë) dhe në 12 muajt përpara anketimit (5% kundrejt 2%). Ato kanë më shumë gjasa të pranojnë se kanë qenë objekt i dhunës psikologjike nga një partner i mëparshëm (70% kundrejt 46%).

Ngacmimet seksuale janë përjetuar më shumë nga gratë pa fëmijë, që në moshën 15 vjeçare (57% kundrejt 26% grave me fëmijë) si dhe në 12 muajt përpara anketimit (37% kundrejt 11%). Të njëjtat përqindje ndeshen edhe në format më të rënda të ngacmimit seksual. Gratë pa fëmijë kanë më shumë gjasa të pranojnë se kanë qenë objekt i përndjekjes që në moshën 15 vjeçare (26% kundrejt 9%) si dhe në 12 muajt përpara anketës (11% kundrejt 2%). Gjithashtu, ka më shumë të ngjarë që ato të pohojnë se janë përballur me dhunën që në fëmijëri (32% kundrejt 26%).

Vendndodhja

Gratë që jetojnë në veri të Shqipërisë janë gjithnjë e më shumë të prirura të thonë se kanë përjetuar dhunë:

- Njëzet e tre përqind tregojnë se kanë përjetuar dhunë fizike nga partnerët e tanishëm në krahasim me 17% të totalit. Për 12 muajt para anketimit të dhënave janë përkatësisht 15% dhe 7%.
- Gratë nga veriu kanë më shumë gjasa se gratë nga rajonet qendrore të thonë se kanë përjetuar dhunë seksuale nga partneri i tanishëm në një moment të caktuar (4% përkundrejt 3%)
- Ato gjithashtu kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë psikologjike në fëmijëri (6% në krahasim me 3% në rajonet qendrore dhe jugore).

Gratë në rajonin qendror kanë më shumë gjasa se gratë nga rajoni jugor të raportojnë se kanë përjetuar ngacmime seksuale që nga moshën 15 vjeçare (43% kundrejt 23%) ose 12 muajt para sondazhit (26% kundrejt 7%). Ky model vlen edhe për format më të rënda të ngacmimeve seksuale. E njëjta pamje shihet edhe në lidhje me përndjekjen, ku 18% e grave nga rajoni qendror tregojnë se kanë përjetuar ngacmim seksual që nga moshën 15 vjeçare, krahasuar me 9% të grave nga jugu. Sa i përket përndjekjes në 12 muajt para anketës, ndikimi është 7% nga gratë e rajoneve qendrore në krahasim me 2% të grave nga jugu.

Gratë që jetojnë në zonat urbane janë dyfish më të prirura të kenë përjetuar ngacmim seksual në 12 muajt para anketës krahasuar me ato që jetojnë në zonat rurale

Table 7.1: : Prevalenca e dhunës, sipas rajonit

	Veri %	Qendër %	Jug %
Ngacmim seksual – Që në moshën 15 vjeç	31	43	23
Ngacmim seksual- Në 12 muajt para studimit	15	26	7
Përndjekja- Që në moshën 15 vjeç	11	18	9
Përndjekja- Që në moshën 15 vjeç	11	18	9
Përndjekja- Në 12 muajt para studimit	3	7	2
Dhunë në fëmijëri (të gjitha format)	25	30	26
Dhunë fizike dhe/ose seksuale nga jo partneri Që në moshën 15 vjeç	12	12	10
Dhunë fizike dhe/ose seksuale nga jo partneri- Në 12 muajt para studimit	4	2	2
Dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri intim - Që në moshën 15 vjeç	24	18	18
Dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri intim - Në 12 muajt para studimit	14	4	6
Dhunë psikologjike nga jo partneri - Që në moshën 15 vjeç	64	61	61
Dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri ose jo partneri - Që në moshën 15 vjeç	22	22	21
Dhunë fizike dhe/ose seksuale nga partneri ose jo partneri - Në 12 muajt para studimit	12	5	7

BAZA: Gratë në Shqipëri nga moshë 18–74 (1,858); të gjitha gra me partner (1,660)

BURIMI: OSBE-ka bërë një studim mbi dhunën ndaj grave (2018)

Gratë që jetojnë në zonat urbane kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar ngacmime seksuale që nga moshë 15 vjeçare (40% në krahasim me 25% të grave që jetojnë në zonat rurale) dhe në 12 muajt para anketimit (21% kundrejt 12%). Kjo vlen edhe për format më të rënda të ngacmimit seksual.

Karakteristikat e partnerit aktual

U mblodh informacion mbi moshën, arsimin, punësimin dhe përvojat dhe sjelljet e caktuara të partnerëve të anketuarave.

Megjithëse madhësia e bazës është e vogël, gjetjet sugjerojnë që të kesh një partner që pi për t'u dehur të paktën një herë në javë rrit rrezikun e dhunës. Mbi nëntë në dhjetë gra me një partner të tillë tregojnë se ato i janë nënshtruar dhunës psikologjike nga ana e tyre, ndërsa më shumë se gjysma thonë se i janë nënshtruar dhunës fizike deri në një pikë dhe tre në dhjetë thonë se kjo ka ndodhur në 12 muajt e para anketimit.

Gratë, partnerët e të cilave kërkonin që ata të martoheshin me ta, kanë më shumë gjasa të thonë se kanë qenë subjekt i dhunës psikologjike nga partneri i tyre aktual (82% në krahasim me 61% në përgjithësi).

8. Përfundimet dhe Rekomandimet Kryesore

Gjetjet e studimit sasior dhe cilësor zbulojnë tre përfundime⁷² kryesore mbi dhunën ndaj grave në Shqipëri:

1. Normat dhe qëndrimet kulturore në Shqipëri ndihmojnë në ruajtjen e një situatë ku pritshmëria është që gratë t'i binden burrave dhe ku dhuna seksuale në marrëdhëniet intime pranohet gjerësisht

Dyzet e shtatë përqind e grave në Shqipëri besojnë se shumica e miqve të tyre do të pajtohen me idenë se “një grua e mirë duhet t'i bindet bashkëshortit të saj edhe nëse nuk është dakord me të”. Nëntëmbëdhjetë përqind besojnë se marrëdhëniet seksuale pa pëlqim janë të justifikuar në një martesë ose ndërmjet partnerëve që jetojnë së bashku. Ndërsa 4% e grave tregojnë se kanë përjetuar dhunë seksuale nga partnerët e tyre të tanishëm ose të mëparshëm që nga moshën 15 vjeçare. Gratë në studimin cilësor mendonin se dhuna seksuale brenda marrëdhënieve intime ishte shumë e zakonshme, por nuk u diskutua. Ato shprehën mendimin se është gjerësisht e pranuar se një grua duhet t'i nënshtrohet bashkëshortit të saj dhe se nuk kishte asnjë lloj përdhunimi martesor. Gratë që pajtohen se dhuna në familje është një çështje private kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë nga partneri sesa ato që nuk pajtohen (23% kundrejt 16%). Për më tepër, gratë të cilat pajtohen se është detyrim i gruas të ketë marrëdhënie seksuale me burrin gjithashtu kanë më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë intime nga partneri (25% kundrejt 18% të atyre që nuk pajtohen). Këto norma dhe qëndrime janë të dëmshme për gratë dhe paraqesin pengesë për arritjen e plotë të barazisë gjinore dhe lirisë nga të gjitha format e DHnG. Komiteti CEDAW rekomandoi që qeveria shqiptare të trajtojë stereotipet gjinore që mundësojnë më tej diskriminim ndaj grave duke zhvilluar një strategji të gjerë në të gjithë sektorët për të eliminuar stereotipet diskriminuese. GREVIO gjithashtu rekomandoi përdorimin e një qasjeje të qartë gjinore për adresimin e DHnG.

2. Dhuna ndaj grave nuk raportohet aq sa duhet, dhe gratë nuk po përdorin shërbime ose nuk po merren në mbrojtje

Shumica e grave që morën pjesë në studim thonë se nuk kanë kontaktuar policinë edhe pas incidenteve më serioze të dhunës fizike dhe / ose seksuale që kanë përjetuar në lidhje me partnerët e tanishëm (97%) dhe partnerët e mëparshëm (84%). Kjo mund të lidhet me besimin që ka 48% e grave, se dhuna në familje është “çështje private” që duhet të mbahet brenda familjes dhe se 41% besojnë se gratë që thonë se janë abuzuar shpesh shpikin apo ekzagjerojnë pretendimet e abuzimit apo përdhunimit.

Procesi gjyqësor gjithashtu e vë barrën e provës mbi të mbijetuarat, në krahasim me autorin. Kjo barrë prove mund të ndihmojë të shpjegojë se pse shumica e grave do të diskutonin vetëm incidentet e dhunës me familjen dhe miqtë, në vend që të kërkonin mbështetje nga autoritetet e duhura. Në studimin cilësor, gratë thanë se, përveç turpësorisë dhe frikës se çfarë do të mendonin për to familjet dhe shoqëria e tyre, ato gjithashtu hezitonin të raportonin dhunën sepse kishin frikë se dhuna do të përshkallëzohej. Ato thanë se nuk kishin besim në institucionet gjyqësore të vendit, nga frika se nuk do të merrnin seriozisht ankesat e tyre dhe do të dështonin t'i mbronin ato dhe nuk ishin në dijeni të shërbimeve që mund t'i ndihmonin. Kjo ishte veçanërisht e vërtetë për gratë nga zonat rurale dhe grupet minoritare. Ekspertët që morën pjesë në studimin cilësor shprehën besimin se disa nga këto gra nuk ishin në gjendje të siguronin informacion rreth shërbimeve përkatëse dhe se gratë nga këto grupe minoritare do të mund të përballëshin me diskriminim gjatë qasjes në shërbime. Kjo u dëshmuar nga përvojat dhe pritshmëritë e grave Rome që morën pjesë në studimin cilësor, të cilat mendonin se aktorë si policia do të mendonin se dhuna është pjesë e kulturës së komunitetit të tyre dhe nuk do t'i merrnin seriozisht pretendimet e tyre.

72 Këto përfundime janë në përputhje me rekomandimet e publikuara nga CEDAW dhe GREVIO.

Disa ekspertë argumentuan se aksesit në shërbimet shumë-sektoriale do të ishte një nga mënyrat më të mira për të mbështetur gratë. Ata thanë se ky sistem mund të shihej si një sukses, sepse rezultoi në një rritje të numrit të grave që iu ofruan shërbime në një periudhë të shkurtër kohore. Përveç kësaj, sipas ekspertëve, ofrimi i ndihmës juridike falas nuk është zbatuar siç duhet. Ata thanë se mbështetja aktualisht ofrohet vetëm nga OJQ-të dhe se gjykatat nuk po përmbushnin detyrimet e tyre në këtë drejtim. Në Shqipëri, është krijuar një mekanizëm referimi kombëtar që t'u mundësojë viktimave të dhunës qasje në shërbimet e ndryshme mbështetëse (si ndihma juridike falas, ndihma nga një psikolog i trajnuar, shërbime shëndetësore dhe marrja në mbrojtje). Ekspertët e intervistuar shprehën mendimin se ky ishte një hap në drejtimin e duhur, por më shumë duhet bërë për të siguruar që gratë në të gjitha fushat t'i drejtohen shërbimeve përkatëse dhe që këto të jenë në dispozicion kudo që ato jetojnë.

Në studimin cilësor, gratë që kishin përjetuar dhunë u shprehën se mungesa e qasjes në mjete financiare ishte një nga barrierat kryesore që i pengonte gratë të linin partnerët abuzivë. Edhe në një rast kur gruaja kishte qasje në ndihmë juridike për të marrë një divorc nga një partner abuziv, ajo ende duhet të qëndronte në shtëpi me ish-partnerin e saj abuziv pasi nuk mund të përballonte jetesën askund tjetër.

GREVIO rekomandoi që Shqipëria të sigurojë fonde të qëndrueshme dhe të vazhdueshme për OJQ-të e grave që punojnë për të mbështetur viktimat dhe për të parandaluar dhunën, si dhe të mbajnë parimin e përgjegjësisë civile të zyrtarëve publikë të cilët nuk përmbushin detyrën e tyre në marrjen e masave të nevojshme parandaluese ose mbrojtëse. CEDAW rekomandoi që shteti të marrë masa për të inkurajuar gratë që të raportojnë rastet e dhunës me bazë gjinore duke ofruar ndihmë juridike falas, përfshirë në zonat rurale dhe të largëta; të rrisë numrin dhe kapacitetin e strehave shtetërore; të rrisë financimin e strehave të drejtuar nga organizatat joqeveritare; dhe të krijojnë mekanizma për kontraktimin, delegimin ose marrjen e shërbimeve të organizatave joqeveritare në mënyrë që t'u përgjigjet nevojave të të gjitha grave që janë viktime të dhunës me bazë gjinore, duke përfshirë gratë romë dhe egjiptiane, gratë me aftësi të kufizuara dhe gratë që jetojnë në zonat rurale dhe të largëta.

Shumica e grave që morën pjesë në studim thonë se nuk kanë kontaktuar policinë edhe pas incidenteve më serioze të dhunës fizike dhe / ose seksuale që kanë përjetuar nga partnerët e tanishëm dhe partnerët e mëparshëm

3. Ka mangësi në legjislacion, zbatimin e ligjeve dhe grumbullimin e të dhënave

Siç është përmendur në Kapitullin 2, ka pasur një numër ndryshimesh të fundit të legjislacionit dhe politikave në Shqipëri, përfshirë ndryshimet në Kodin Penal, përmirësimet në procesin e marrjes së urdhrave të mbrojtjes dhe ofrimin e ndihmës juridike falas për ata njerëz me vështirësi ekonomike. Ekspertët e intervistuar shprehën shpresën se nëse këto ndryshime do të zbatoheshin siç duhet, kjo do të bënte dallim për të mbijetuarit e dhunës me bazë gjinore (DHBGJ). Megjithatë, ende ekzistojnë boshllëqe, të tilla si fakti që përkufizimi i përdhunimit në Kodin Penal, ku përdorimi i forcës ose kërcënimi i forcës kërkohet për të vërtetuar dhunimin, nuk është në linjë me Konventën e Stambollit. Si ekspertët ashtu edhe të mbijetuarat e dhunës shprehën besimin se ishte e rëndësishme për të përmirësuar normat e ndjekjes penale të autorëve dhe për të zbatuar dënime më të ashpra për dhunën ndaj grave si një mënyrë efektive për të reduktuar DHBGJ dhe për të inkurajuar të mbijetuarit të raportojnë dhunën. Ata gjithashtu shprehën mendimin se autorëve duhet t'i kërkohet të marrin këshillime për të zvogëluar gjasat e recidivizmit.

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, në bashkëpunim me Programin e Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, filloi mbledhjen e të dhënave për dhunën në familje në vitin 2014 përmes një sistemi online. Megjithatë, ekspertët e intervistuar kanë bërë thirrje për përmirësimin e këtij sistemi për të siguruar qëndrueshmëri në të gjithë Shqipërinë. Ata gjithashtu shprehën besimin se do të ishte e dobishme nëse të dhënat hidhen nga të gjitha shërbimet e përfshira (Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, policia dhe sistemi i drejtësisë) në mënyrë që të jetë e mundur një analizë e plotë e qasjes ndaj shërbimeve dhe rezultateve për të mbijetuarit.

GREVIO rekomandoi që Shqipëria të ndryshojë legjislacionin e saj penal për ta bërë vepër penale dhunën seksuale në mungesë të pëlqimit të dhënë lirisht dhe në përputhje me standartet e Konventës në lidhje me ndjekjen ex parte dhe ex officio, ndërsa GREVIO dhe CEDAW rekomanduan që shteti të forcojë zbatimin e vendimeve të gjykatës, veçanërisht ato që kanë të bëjnë me urdhrat e mbrojtjes ose urdhrat për mbrojtje emergjente për gratë që i kanë mbijetuar dhunës me bazë gjinore. Përveç kësaj, gjetjet e këtij studimi çojnë në rekomandime më specifike.

Gratë që pajtohen se dhuna në familje është një çështje private ka më shumë gjasa të thonë se kanë përjetuar dhunë nga partneri intim se sa ato që nuk pajtohen me këtë (23% përkundrajt 16%)

Rekomandime

Rekomandimet e mëposhtme bazohen në gjetjet dhe përfundimet e mësipërme nga studimi dhe hulumtimi cilësor dhe një tryezë e rumbullakët me aktorët kryesorë qeveritarë dhe OJQ-të

Për qeverinë:

1. Organizimi i fushatave ndërgjegjësuese për dhunën seksuale, veçanërisht në marrëdhëniet me partnerin intim, në bashkëpunim me OSHC-të e grave.
2. Analiza e shkaqeve dhe pasojave për mos-reagimin e institucioneve shtetërore përgjegjëse në përputhje me rregullat dhe legjislacionin. Kjo analizë do të shërbejë për të përgatitur rekomandime specifike për përmirësimin e punës së aktorëve dhe institucioneve përgjegjëse.

Për Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale:

3. Investimi në ngritjen e strehëzave për rastet urgjente dhe qendrave të tjera për trajtimin e përdhunimit, për luftën kundër stigmës dhe rritjen e nivelit të raportimit të dhunës seksuale, si dhe për të ofruar shërbime të përshtatshme shëndetësore dhe psikologjike për të mbijetuarat e dhunës seksuale.
4. Mbështetja e OSHC-ve në përpjekjet e tyre për të nxitur debatet midis brezave me qëllim shkëmbimin e këndvështrimeve dhe thyerjen e kulturës së heshtjes që rrethon dhunën ndaj grave. Në këtë drejtim mund të angazhohen më shumë gra aktiviste, veçanërisht në zonat e largëta dhe ato rurale, për të punuar me gra të tjera që ende e konsiderojnë dhunën si aspekt normal të martesës/ marrëdhënies.
5. Mbajtja e takimeve informuese, veçanërisht me gratë e zonave rurale, rreth mjeteve, institucioneve dhe procedurave që ekzistojnë për trajtimin e rasteve të dhunës ndaj grave.
6. Trajnimi i punonjësve të shëndetësisë për një rol më aktiv të tyre në mekanizmat e referimit, nxitjen e grave për të raportuar rastet e dhunës, në përgjithësi, dhe për të mbështetur të mbijetuarat.
7. Të sigurohet menaxhimi efektiv i sistemit të REVALB-it në bashkëpunim me zyrtarët e bashkisë dhe aktorë të tjerë të rëndësishëm.

Për Ministrinë e Drejtësisë:

8. Të sigurohet akses i duhur në ndihmë ligjore falas për viktimat e dhunës me bazë gjinore.
9. Të trajnohen gjykatës dhe prokurorë mbi çështjet e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, si dhe të trajnohen mbi legjislacione të reja të rëndësishme.
10. Të bashkëpunohet me të gjithë aktorët e angazhuar për të mbledhur të gjitha të dhënat e rëndësishme kombëtare mbi rastet e DHBGJ të ndjekura në gjykatë në një sistem qëndror të dhënash si dhe të vijohet me studime sistematike mbi të dhënat.

Për Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë:

11. Institucionalizimi i një programi për djemtë dhe vajzat në shkollat nëntë vjeçare dhe të mesme, në bashkëpunim me organizatat e shoqërisë civile, për parandalimin e pabarazisë gjinore dhe dhunës ndaj grave që në moshë të hershme.

Për Ministrinë e Punëve të Brendshme:

12. Përdorimi i policimit në komunitet si një mjet parandalues për përmirësimin e komunikimit midis punonjësve të policisë dhe komunitetit, si një mënyrë efektive për rritjen e besimit tek policia dhe nxitjen e sa më shumë grave për raportimin e dhunës me bazë gjinore.
13. Të sigurohet mbledhja e të dhënave mbi krimet me bazë gjinore në bashkëpunim me aktorët përkatës si edhe të garantohet se të dhënat në lidhje me çështjet në gjykatë dhe ato nga sistemi REVALB ndahen me të gjithë aktorët e interesuar.

Për organet e Qeverisjes Vendore dhe mekanizmin lokal të referimit:

14. Forcimi i bashkëpunimit midis institucioneve qëndrore dhe organeve të qeverisjes vendore. Shkëmbimi i përvojave më të mira të bashkive në të gjithë vendin për të ndihmuar njësitë e tjera vendore që ende nuk kanë ngritur mekanizma referimi efektive.
15. Ngritja dhe zbatimi i programeve për dhunuesit si pjesë e një reagimi të koordinuar të komunitetit, shoqëruar edhe me një sistem efektiv të drejtësisë penale dhe shërbime për të mbijetuarat, në mënyrë që të sigurohet një qasje e përqendruar tek viktima e cila ka prioritet sigurinë e viktimës.
16. Të sigurohet që sistemi REVALB të funksionojë për të gjitha bashkitë.

Për median

17. Mbështetja e trajnimeve për etikën në çështjet gjinore në mënyrë që media të trajtojë më mirë paragjykimet gjinore ekzistuese që prekin një audiencë të gjerë. Gjithashtu, trajnimi i gazetarëve të rinj për raportimin e drejtë të dhunës me bazë gjinore duke shmangur fajësimin e të mbijetuarave për dhunën e pësuar.

SHTOJCAT

Shtojca 1: Anketa dhe Puna Cilësore në Terren

Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) ka ngarkuar Ipsos për të ndërmarrë një studim cilësor dhe sasior mbi dhunën ndaj grave në shtatë shtete pjesëmarrëse të OSBE-së. Ky studim është bërë edhe në Kosovë. Ky është studimi i parë krahasues i këtij lloji në këtë rajon, dhe ka për qëllim të përdoret për të përmirësuar politikë-bërjen në të ardhmen si për aktorët kombëtarë, ashtu edhe ata ndërkombëtarë, të cilët punojnë në zbatimin e politikave dhe programeve në rajon. Ky raport paraqet gjetjet për Shqipërinë.

Studimi përfshin elementët e mëposhtëm:

- Nga data 4 prill deri në 24 gusht 2018 u krye një anketë sasiore përmes një kampioni përfaqësues të 1,858 grave të moshës 18 deri 74 vjeç.
- U përdor një kampion me shumë faza, i shtresëzuar, me probabilitet rastësor. Struktura e kampionit, një listë e territoreve të zyrave të votimit, u mor nga Komisioni Zgjedhor. Kjo mundësoi një mbulim pothuajse 100%.⁷³ Territorët e zyrave të votimit u përdorën si njësitë parësore të kampionimit (NPK-të).
- Struktura e kampionit u shtresëzua sipas zonës dhe urbanizimit. Më pas u përzgjedhën NPK-të brenda çdo shtrese me probabilitet në proporcion me madhësinë. Në Shqipëri, u përdor numri i grave të moshës 20–74 vjeç për t'ju përafuar popullsisë së anketuar. U përzgjedhën në total 175 NPK, dhe një numër i caktuar adresash brenda çdo NPK-je kampion me qëllim kryerjen e 10 intervistave brenda çdo NPK-je. Adresat u përzgjedhën në të njëjtën kohë si intervistat përmes një qasjeje rastësore. Në rastet kur është identifikuar më shumë se një familje në një adresë të përzgjedhur, përzgjidhej rastësisht një familje nga lista elektronike e kontakteve. Në çdo familje të anketuar, përzgjidhej një grua për intervistë. E intervistuar përzgjidhej rastësisht nga lista e gjithë grave që plotësojnë kriteret e anketës në një familje të përzgjedhur, pra të gjitha gratë e moshës 18–74 vjeç brenda një familjeje listoheshin sipas moshës në rend zbritës në një listë elektronike kontaktesh. Me pas lista e kontakteve përzgjidhte në mënyrë rastësore një prej tyre duke përdorur një gjenerues rastësor të numrit.
- Intervistat kryheshin ballë-për-ballë nga punonjëset gra në terren të trajnuara posaçërisht (shikoni Shtojcën 2 më poshtë për më shumë hollësi mbi trajnimin dhe protokollet).
- Shkalla e arritur e përgjigjeve ishte 61% dhe pranueshmëria mesatare ishte 93%. Peshat u llogaritën në dy faza: a) vlerat e skicimit të kampionimit; dhe b) vlerat e pas-shtresëzimit. Vlerat e skicimit pasqyruan gjasat e përzgjedhjes së anketuarave, ndërsa vlerat e pas-shtresëzimit u llogaritën për të kompensuar mungesën e përgjigjeve. Zona, niveli i urbanitetit dhe kategoritë e moshës u përdorën për pas-shtresëzimin në Shqipëri.

⁷³ Për shkak të praktikave të punës në terren, gjashtë NPK me më pak se 100 votues u përjashtuan nga përzgjedhja, duke qenë se konsideroheshin si të largëta dhe të izoluar. Këto përbënin më pak se 0.1% të popullsisë.

- Shtatë diskutime me grupet e fokusit, duke përfshirë gratë nga grupet e pakicave etnike dhe gratë që kanë përjetuar konflikte, u mbajtën nga muaji qershor deri në gusht 2018. Fokus-grupi përbëhej si më poshtë:

Tabela A1.1: Përbërja e fokus grupeve

GF	Vendndodhja	Numri i pjesëmarrësve	Grup-mosha	Etnia	Numri i të prekurve nga konflikti	Numri i grave me fëmijë	Numri i grave në punë
1	Rurale	8	40–53	Shqiptar	8	6	3
2	Urbane	9	56–69	Shqiptar	9	9	4
3	Rurale	8	56–70	Shqiptar	8	8	1
4	Urbane	7	18–28	Shqiptar	0	1	3
5	Rurale	8	19–32	Shqiptar	0	2	3
6	Urbane	6	19–35	Rom	0	4	2
7	Urbane	8	36–52	Shqiptar	8	6	3

- Katër intervista të thelluara me të mbijetuarat e dhunës, duke përfshirë gratë me aftësi të kufizuara, me një intervistë pilot që u mbajt në mars të vitit 2018 dhe tre intervistat e tjera në gusht 2018.

Tabela A1.2: Profili i intervistave të thelluara

IDI	Grup-mosha	Statusi i Punës	Ka fëmijë	Gjendja mjekësore /aftësi të kufizuara
1	35–55	E papunësuar	Po	Po
2	35–55	E papunësuar	Po	Po
3	55+	E papunësuar	Po	Po
4	18–34	E punësuar	Po	Jo

- Pesë intervista me ekspertë kyç për të mundësuar një pasqyrë të çështjeve që lidhen me dhunën ndaj grave dhe akte dhune të lidhura me konflikte të cilat u zhvilluan nga muaji qershor deri në korrik të vitit 2017 dhe një raund i mëtejshëm prej 9 intervistash me ekspertë kyç të cilat u zhvilluan në qershor-gusht 2018 për të eksploruar ndryshimet që nga raundi i parë dhe për të mbledhur rekomandime për OSBE-në.

Studimi u hartua për të qenë përfaqësues i grave të moshës 18-74 vjeç në Shqipëri në nivel kombëtar. Në Tabelën A1.3 tregohet një ndarja demografike.

Tabela A1.3: Profili i modelit të ponderuar dhe të paponderuar

Mosha	Ponderuar %	Paponderuar %	Nr. i Paponderuar
18–29	27	20	362
30–39	17	15	282
40–49	17	21	391
50–59	19	19	350
60+	20	25	473
Aktiviteti ekonomik			
Në punë me pagesë	21	21	381
E vetëpunësuar	7	7	132
Në ndihmë të biznesit familjar (pa pagesë)	2	2	32
E papunësuar	26	26	483
Nxënëse, studente, në trajnim	10	6	119
Nuk punon për shkak të sëmundjes ose aftësive të kufizuara	1	1	22
Duke përmbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje	16	16	294
Në pension	17	21	394
Shërbim ushtarak i detyrueshëm / shërbim në komunitet /të tjera	0.1	0.1	1
Arsimi			
Arsim jo-formal	2	2	45
Arsimi nëntë vjeçar	23	25	462
Arsimi i mesëm	54	54	1,009
Arsimi i lartë	21	18	342
Vendndodhja			
Urbane	57	54	1,006
Rurale	43	46	852
Të ndikuara drejtpërdrejt nga konflikti			
Po	19	21	386
Jo	80	79	1,472

Tolerancat e kampionimit

Për shkak të ndryshimeve në metodologji, strukturën e pyetësorit dhe kampionimit, rezultatet e nxjerra nga ky studim nuk do të jenë drejtpërdrejt të krahasueshme me anketat e tjera kombëtare të kryera në Shqipëri.

Meqenëse të dhënat bazohen në një kampion më shumë sesa në të gjithë popullsinë, dhe rezultatet e përqindjes (ose përlllogaritjet) i nënshtrohen tolerancës së kampionimit, jo të gjitha ndryshimet mes rezultateve janë statistikisht domethënëse në nivelin 95% të mirëbesimit. Në llogaritjen e intervaleve të besimit, duhet marrë në konsideratë përmasa efektive e kampionit.

Përmasa efektive e kampionit (ose koncepti i skicimit, një koncept i lidhur) lidhet me llogaritjet individuale, dhe kështu që do të ndryshojë nga një llogaritje tek tjetra. Për të llogaritur efektet e strukturës për përmasën totale të kampionit është përdorur një formulë në bazë të raportit të mëposhtëm:

Efkti i strukturës = (përmasa e kampionit të paponderuar) * (shuma e vlerave në katror) / (katrori i shumës së vlerave)

Kjo qasje ndaj llogaritjes së efektit të strukturës lidhet me kampionimin jo-proporcional (në rastin e studimit të OSBE-së, gratë në familje u përzgjedhën me probabilitet të pabarabartë, në varësi të numrit të grave që plotësonin kushtet për t'u anketuar në familje), si dhe mos-përgjigje jo të njëjlojta ndër segmentet e popullsisë, të cilat u korrigjuan me vlerat pashtresëzimit (siç përshkruhet më lart).

Tabela e mëposhtme përmbledh efektin e strukturës për përmasën totale të kampionit dhe përmasën e modelit të ndikuar nga konflikti dhe mundëson intervalet e besimit në bazë të përmasës efektive të kampionit për një llogaritje 50% të studimit.

Tabela A1.4. Përmasat efektive të modelit dhe intervalet e besimit

	Nr.	Efkti i strukturës	Përmasa efektive e kampionit	95% interval besimi për një llogaritje 50% të studimit në bazë të një kampioni të ponderuar	
				Më i ulët	Më i lartë
Të gjitha gratë e moshës 18–74	1,858	1.257	1,478	47.5%	52.5%
Gratë e ndikuara nga konflikti	386	1.227	315	44.5%	55.5%

Shtojca 2: Vëmendja etike dhe ajo ndaj sigurisë

Duke pasur parasysh ndjeshmërinë e studimit, u morën një sërë hapash për të mbrojtur si intervistuesit ashtu edhe të anketuarat nga ndonjë dëm i mundshëm dhe për t'i ofruar burimet e mbështetjes në rast shqetësimi:

- Të gjithë intervistuesit dhe moderatorët ishin gra që kishin përvojë në kryerjen e anketimeve në çështje të ndjeshme dhe ishin folëse amtare të gjuhës së përdorur në intervista. Të gjithë intervistuesit dhe moderatorët morën pjesë në një trajnim udhëzimi 2-ditor.
- Për mbrojtjen e intervistuesve dhe të anketuarave, intervistuesit u udhëzuan të mos tregonin paraprakisht se anketimi ishte rreth dhunës, si dhe ta kryenin anketimin në privatësi.
- Në përfundim të anketës, diskutimeve të fokus grupeve dhe intervistave të thelluara, të gjithë të anketuarave iu ofrua informacion për organizatat mbështetëse që ata mund të kontaktonin nëse dëshironin të diskutonin ndonjë çështje që lind si rezultat i pjesëmarrjes në anketë.
- Koordinator i projektit ishte në dispozicion të intervistuesve dhe moderatorëve për të folur me ta në çdo kohë gjatë punës në terren, dhe mund të organizohen takime individuale me këshilltarët nëse është e nevojshme.
- Zbatimi i parimeve etike qëndron në themel të metodologjisë kërkimore të përdorur për studimin e kryer nga OSBE, dhe u morën parasysh procedurat e përdorura nga Organizata Botërore e Shëndetit⁷⁴ dhe Udhëzimet e Kombeve të Bashkuara për Prodhimin e Statistikave mbi Dhunën ndaj Grave.⁷⁵

Shtojca 3: Treguesit SDG

Treguesi SDG 5.2.2: Raporti i grave dhe vajzave nga moshë 15 e më të mëdha në moshë të cilat i janë nënshtruar dhunës seksuale nga individë të tjerë dhe jo nga një partner intim në 12 muajt para kryerjes së anketës, sipas moshës, zonës dhe arsimit.

Të gjitha gratë 18–74 (1,858)	0.2%
18–29 vjeç (362)	0.3%
30–39 vjeç (282)	0%
40–49 vjeç (387)	0.2%
50–59 vjeç (350)	0.2%
60+ vjeç (473)	0.2%
Banorë të zonave urbane (1,006)	0.3%
Banorë të zonave rurale (852)	0.1%
Asnjë arsim formal/ arsimit nëntë vjeçar(502)	0.4%
Arsim i mesëm (1,009)	0.2%
Arsim i lartë (342)	0%

74 Rekomandimet etike dhe të sigurisë për kërkimet ndërhyrëse mbi dhunën ndaj grave. Ndërtim mbi mësimet nga publikimi i OBSH-së Gratë vinë të parat: rekomandimet etike dhe të sigurisë për kërkime mbi dhunë në familje ndaj grave (Gjenevë: Organizata Botërore e Shëndetit, 2016), marrë më 12 Shkurt 2019, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/251759/9789241510189-eng.pdf>;

75 Udhëzimet për Prodhimin e Statistikave mbi Dhunën kundër Grave: Studimet Statistikore (Nju Jork: Kombet e Bashkuara, 2014), marrë më 14 Shkurt 2019, https://unstats.un.org/unsd/gender/docs/guidelines_statistics_vaw.pdf.

Treguesi SDG 5.2.1: Raporti i grave dhe vajzave të moshës 18–74 vjeç që kanë pasur një partner dhe i janë nënshtruar dhunës fizike, seksuale apo psikologjike nga një partner intim aktual apo i mëparshëm, në 12 muajt para kryerjes së anketës, sipas moshës, zonës dhe arsimit.

Të gjitha gratë 18–74 vjeç që kanë pasur një partner (1,618)	31%
18–29 vjeç (227)	35%
30–39 vjeç (258)	39%
40–49 vjeç (369)	29%
50–59 vjeç (332)	29%
60+ vjeç (428)	24%
Banorë të zonave urbane (871)	29%
Banorë të zonave rurale (747)	33%
Asnjë arsim/ arsim nëntë vjeçar (458)	40%
Arsim i mesëm (883)	28%
Arsim i lartë (277)	25%

Gratë u pyetën se sa shpesh kishin përjetuar forma të ndryshme të dhunës psikologjike në duart e partnerit të tyre aktual: asnjëherë, ndonjëherë, shpesh ose gjatë gjithë kohës.

Për dhunën nga partneri i mëparshëm, gratë u pyetën nëse kishin përjetuar forma të ndryshme të dhunës psikologjike. Kërcënimet e dhunës fizike ose seksuale, si pjesë e dhunës psikologjike, janë regjistruar 12 muaj para studimit.

Nisur nga kjo, duhet përdorur një prokurë për të llogaritur treguesin SDG 5.2.1, si më poshtë:

- gratë që kanë përjetuar kërcënime të dhunës fizike apo seksuale në duart e ish-partnerit apo partnerit aktual 12 muaj para anketimit
- gratë që kanë përjetuar ndonjë nga format e tjera të dhunës psikologjike **shpesh** ose **gjatë gjithë kohës** në duart e partnerit të tyre aktual
- gratë që kanë përjetuar ndonjë nga format e dhunës fizike apo seksuale në duart e partnerëve të tyre aktual apo të mëparshëm në 12 muaj para anketimit

Shtojca 4: Statistikat e Përmbledhjes

		Përhapja e dhunës
Çdo lloj dhune psikologjike/fizike/ seksuale në duart e jo-partnerit apo partnerit	Që në moshën 15	56%
	Në 12 muajt para anketimit	8%
Çdo lloj dhune fizike/seksuale në duart e jo-partnerit apo partnerit	Që në moshën 15	22%
	Në 12 muajt para anketimit	8%
Dhunë nga jo-partneri	Që në moshën 15	Fizike: 11% Seksuale: 1%
	Në 12 muajt para anketimit	Fizike: 2% Seksuale: 0.2%
Dhunë nga partneri intim – çdo partner	Që në moshën 15	Fizike: 19% Seksuale: 4% Psikologjike: 62%
	Në 12 muajt para anketimit	Fizike: 7% Seksuale: 1% Psikologjike: 29%
Ngacmim seksual	Që në moshën 15	Çdo lloj forme: 34% Format më të rënda: 17%
	Në 12 muajt para anketimit	Çdo lloj forme: 17% Format më të rënda: 8%
Përndjekje	Që në moshën 15	13%
	Në 12 muajt para anketimit	4%
Dhunë gjatë fëmijërisë (fizike, seksuale, psikologjike)	Deri në moshën 15	27%

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

Pasojat e incidentit më të rëndë	
Dhunë nga jo-partneri	Emocionale: 88% Psikologjike: 61% Fizike: 50%
Dhunë nga partneri intim	Emocionale: 97% Psikologjike: 67% Fizike: 37%
Ngacmim seksual	Emocionale: 89% Psikologjike: 36%
Përndjekje	Emocionale: 94% Psikologjike: 46%

Raportimi i incidentit më të rëndë)	% e grave që ia raportuan vetë policisë	% e grave që nuk kontaktuan policinë/organizatëtjetër
Dhunë nga jo-partneri	16%	61%
Dhunë nga partneri aktual	2%	87%
Dhunë nga partneri i mëparshëm	17%	70%
Ngacmim seksual	1%	N/A
Përndjekje	10%	N/A

Qëndrime dhe norma	
% që pranojnë se miqtë e tyre në përgjithësi do binin dakord se është detyrimi i një gruaje të kryejë marrëdhënie seksuale me bashkëshortin e saj edhe nëse nuk e ndjen ta bëjë këtë	19%
% që mendojnë se dhuna ndaj grave nga partnerët, të njohurit apo të huajt është e zakonshme në Shqipëri	88%
% që mendojnë se dhuna shtëpiake është një çështje private dhe duhet trajtuar brenda familjes	48%
% që bien dakord se gratë kanë më shumë gjasa të përdhunohen nga një i huaj sesa nga dikush që ata e njohin	36%
% onih koji se slažu da je veća vjerovatnoća da ženu siluje stranac nego neko koga ona poznaje	27%

Grate e ndikuara nga konflikti	
Përqindja e grave të ndikuara drejtpërdrejtë nga konflikti në Shqipëri	19%

Shtojca 5: Tabela më të hollësishme

Karakteristikat e të intervistuarve

		Totali		Gratë që kanë pasur ndonjëherë një partner		
		%	Numri	%	Numri	
Zona e banimit	Urbane	57	1,062	57	892	
	Rurale	43	796	44	687	
Mosha	18–19	5	100	2	25	
	20–24	13	240	9	138	
	25–29	8	157	8	124	
	30–34	9	173	10	159	
	35–39	7	137	8	130	
	40–49	17	318	20	309	
	50–59	20	363	22	353	
	60–69	14	257	15	238	
	70–74	5	96	6	88	
	75–79	1	14	1	13	
	Refuzon të tregojë	0	2	0	2	
	Arsimi	Asnjë	2	37	2	35
		Nëntë vjeçar	23	421	25	387
I mesëm		54	1,007	54	853	
I lartë		21	392	19	304	
A keni fëmijë?	Po, fëmijët e vet	76	1,418	88	1,384	
	Po, kujdeset për fëmijët e birësuar ose të partnerit	0	4	0	4	
	Po, edhe fëmijët e vet, edhe ato të partnerit apo të birësuar	0	2	0	2	
	Jo	23	432	12	190	
	Refuzon të tregojë	0	2			
Punësimi	Në punë me pagesë	36	434	36	401	
	E vetëpunësuar	4	53	5	52	
	Duke ndihmuar në një biznes familjar (pa pagesë)	3	32	3	32	
	E papunësuar	16	194	17	182	
	Nxënëse, studente, në trajnim	9	108	6	64	
	Nuk punon për shkak sëmundjes apo aftësive të kufizuara	1	12	1	10	
	Duke përmbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje	12	145	13	143	
	Në pension	20	242	20	223	
	Shërbim ushtarak i detyrueshëm ose shërbime të tjera në komunitet	0	1	0	1	

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

Cili është profesioni juaj aktual?	Punë elementare	35	199	36	189
	Punëtore makinerish dhe grumbulluese bimësh	1	4	1	4
	Në ndërtim, zeytari ose në lidhje me tregtinë	4	24	5	23
	Punonjëse e aftësuar në bujqësi, pylltari apo peshkim	3	17	3	15
	Punonjëse shitjesh, marrëdhënie me klientë apo shërbim personal	26	145	25	130
	Asistencë në punë zyre	5	29	5	26
	Profesioniste teknike apo në fusha të ngjashme	5	26	5	25
	Profesioniste	14	76	14	71
	Menaxhere	6	32	5	28
	E punësuar në një kapacitet ushtarak nga Forcat e Armatosura	0	1	0	1
	Refuzon të tregojë	2	13	2	12
Cili nga përshkrimet në këtë fletë i afrohet më shumë mënyrës se si ndiheni rreth të ardhurave të familjes tuaj sot?	Duke jetuar rehatshëm më të ardhurat aktuale	18	328	17	264
	Duke ia dalë me të ardhurat aktuale	40	745	39	616
	Duke hasur vështirësi me të ardhurat aktuale	27	493	28	434
	Duke pasur shumë vështirësi me të ardhurat aktuale	16	289	17	262
	Nuk e di	0	2	0	2
A keni një llogari bankare personale tuajën, d.m.th., një llogari që nuk e ndani më asnjë person tjetër në familjen tuaj?	Po	21	395	21	328
	Jo	77	1,436	78	1,228
	Nuk e di	0	5	0	5
	E pazbatueshme	1	10	1	10
Të ndikuara nga konflikti	Refuzon të tregojë	1	11	1	8
	Po	20	362	22	340
	Jo	81	1,496	78	1,239

Qëndrime

		Një bashkëshorte e mirë i bindet bashkëshortit të saj edhe nëse ajo nuk është dakord		Gratë që thonë se janë abuzuar shpesh i sajninë ose i ekzagjerojnë pretendimet për abuzim apo përdhunim		Dhuna kundër grave shpesh provokohet nga viktima		Dhuna në familje është një çështje private dhe duhet trajtuar brenda familjes		Gratë kanë më shumë gjasa të përdhuhohen nga një i huaj se sa nga dikush që ato e njohin		
		Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	
Totali	%	47	52	41	53	37	57	48	50	36	51	
	Numri	865	971	753	988	688	1,065	895	929	664	945	
Zona e banimit	Urbane	%	39	60	40	55	36	59	46	53	38	50
		Numri	414	639	428	580	383	629	485	560	405	529
	Rurale	%	57	42	41	51	38	55	52	46	33	52
		Numri	452	332	325	408	305	436	410	370	259	416
Mosha	18–29	%	27	72	32	65	29	68	41	57	39	49
		Numri	134	357	157	322	143	339	205	285	196	245
	30–39	%	45	54	36	58	35	58	47	52	35	55
		Numri	139	167	110	178	109	179	144	161	108	170
	40–49	%	54	45	46	47	38	58	51	47	36	54
		Numri	171	144	146	150	122	184	162	148	113	171
	50–59	%	55	44	42	49	39	51	48	49	32	50
		Numri	198	160	152	176	143	184	174	176	115	181
60+	%	61	39	51	44	46	48	57	43	36	48	
	Numri	223	142	187	160	170	178	209	157	131	178	
Arsimi	Asnjë	%	75	23	35	53	41	48	51	45	21	52
		Numri	28	9	13	20	15	18	19	17	8	19
	Nëntë vjeçar	%	69	30	52	41	54	39	58	41	33	50
		Numri	290	128	218	172	229	164	246	171	140	211
	I mesëm	%	47	52	38	56	35	60	48	50	36	51
		Numri	471	525	382	559	351	605	480	504	364	514
	I lartë	%	20	79	36	61	24	71	38	60	39	51
		Numri	77	309	141	237	93	278	151	237	152	201
Ka pasur partner ndonjëherë	Po	%	49	50	42	52	39	56	50	49	36	50
	Numri	778	787	663	814	617	876	788	767	569	795	
Fëmijë	Po	%	52	47	44	49	41	53	51	47	35	51
		Numri	746	663	629	696	584	756	731	667	498	721
	Jo	%	27	71	29	67	24	72	38	61	38	52
		Numri	118	308	124	290	104	309	164	263	165	223

Punësimi			Një bashkëshorte e mirë i bindet bashkëshortit të saj edhe nëse ajo nuk është dakord		Gratë që thonë se janë abuzuar shpesh i sajone ose i ekzagjerojnë pretendimet për abuzim apo përdhunim		Dhuna kundër grave shpesh provokohet nga viktima		Dhuna në familje është një çështje private dhe duhet trajtuar brenda familjes		Gratë kanë më shumë gjasa të përdhuheshin nga një i huaj se sa nga dikush që ato e njohin	
			Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord
			%	Numri	%	Numri	%	Numri	%	Numri	%	Numri
Në punë me pagesë	%	31	68	35	61	31	65	43	55	33	57	
	Numri	124	267	137	238	122	255	169	218	130	224	
E vetë-punësuar	%	54	45	50	49	42	55	54	45	38	53	
	Numri	72	60	66	64	56	73	71	59	50	71	
Duke ndihmuar në një biznes familjar (pa pagesë)	%	52	48	33	64	30	70	40	60	35	63	
	Numri	20	19	13	25	12	28	16	24	14	25	
E papunësuar	%	47	51	41	50	37	55	50	47	39	45	
	Numri	232	250	199	243	181	269	245	231	190	221	
Nxënëse, studente, në trajnim	%	18	79	24	73	18	79	35	65	41	50	
	Numri	32	139	42	129	32	139	61	115	72	87	
Nuk punon për shkak sëmundjes apo aftësive të kufizuara	%	52	48	58	38	53	39	51	45	21	67	
	Numri	12	11	13	9	12	9	12	10	5	15	
Duke përbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje	%	63	36	42	52	45	50	51	49	29	56	
	Numri	186	105	123	152	132	145	148	143	86	165	
Në pension	%	61	39	52	41	46	48	56	42	37	44	
	Numri	188	119	159	127	141	148	174	130	115	137	
Shërbim ushtarak i detyrueshëm ose shërbime të tjera në komunitet	%	0	100	100	0	100	0	0	100	100	0	
	Numri	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0	

Punësimi			Një bashkëshorte e mirë i bindet bashkëshortit të saj edhe nëse ajo nuk është dakord		Gratë që thonë se janë abuzuar shpesh i sajorinë ose i ekzagjerojnë pretendimet për abuzim apo përdhunim		Dhuna kundër grave shpesh provokohet nga viktima		Dhuna në familje është një çështje private dhe duhet trajtuar brenda familjes		Gratë kanë më shumë gjasa të përdhuheshin nga një i huaj se sa nga dikush që ato e njohin	
			Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord
Profesione elementare	%	46	54	33	63	31	66	46	52	29	60	
	Numri	91	107	65	125	62	131	92	103	58	120	
Punëtor makinerish dhe grumbullues bimësh	%	21	79	0	100	21	79	46	37	34	66	
	Numri	1	3	0	4	1	3	2	1	1	3	
Në ndërtim, zeytari ose në lidhje me tregtinë	%	34	66	52	38	50	50	48	52	42	45	
	Numri	8	16	13	9	12	12	12	13	10	11	
Punonjësee aftësuar në bujqësi, pylltari apo peshkim	%	76	24	56	44	26	74	46	54	31	69	
	Numri	13	4	9	7	4	12	8	9	5	11	
Punonjëse shitjesh, marrëdhënie me klientë apo shërbim personal	%	39	59	41	56	39	58	46	53	44	54	
	Numri	57	86	59	81	57	85	66	77	64	78	
Asistencë në punë zyre	%	30	70	22	70	21	71	40	54	45	50	
	Numri	9	20	6	20	6	21	12	16	13	15	
Profesioniste teknike apo në fusha të ngjashme	%	32	68	48	49	44	56	59	41	39	46	
	Numri	8	18	13	13	11	15	15	11	10	12	
Profesioniste	%	19	81	41	57	25	68	36	63	29	57	
	Numri	14	62	31	44	19	52	27	48	22	44	
Menaxhere	%	25	73	53	45	42	52	66	32	21	65	
	Numri	8	23	17	14	13	17	21	10	7	21	
Ushtarake	%	0	100	0	100	0	100	0	100	100	0	
	Numri	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0	

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

			Një bashkëshorte e mirë i bindet bashkëshortit të saj edhe nëse ajo nuk është dakord		Gratë që thonë se janë abuzuar shpesh i sajtinë ose i ekzagjerojnë pretendimet për abuzim apo përdhunim		Dhuna kundër grave shpesh provokohet nga viktimat		Dhuna në familje është një çështje private dhe duhet trajtuar brenda familjes		Gratë kanë më shumë gjasa të përdhuhohen nga një i huaj se sa nga dikush që ato e njohin	
			Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord	Dakord	Jo-dakord
Të ardhura familjare	Duke jetuar rehatshëm me të ardhurat aktuale	%	38	62	36	58	35	62	41	56	42	50
		Numri	124	202	120	191	116	203	135	184	137	164
	Duke ia dalë me të ardhurat aktuale	%	39	60	37	57	35	59	46	53	37	49
		Numri	290	446	275	427	258	440	340	392	273	366
	Duke hasur vështirësi me të ardhurat aktuale	%	55	44	43	50	36	57	54	45	32	51
		Numri	270	216	212	246	178	279	266	220	156	252
Duke pasur shumë vështirësi me të ardhurat aktuale	%	63	37	51	42	47	49	53	46	33	56	
	Numri	181	106	146	121	135	141	153	133	97	162	
Zotëruese e një llogarie bankare	Po	%	27	72	32	64	24	71	40	58	39	51
		Numri	108	283	127	253	93	282	160	227	154	201
	Jo	%	52	47	43	50	41	53	50	48	35	51
		Numri	746	673	617	723	591	765	720	691	503	733
Të ndikuara nga konflikti	Po	%	55	45	48	47	49	47	56	41	42	48
		Numri	197	162	172	171	176	171	204	148	151	172
	Jo	%	45	54	39	55	34	60	46	52	34	52
		Numri	668	809	581	817	511	894	692	781	512	774

Përhapja e dhunës nga partneri intim (nga çfarëdo partneri)

		Dhunë psikologjike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		
		Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	
Totali	%	38	62	81	19	96	4	37	63	81	19	
	Numri	604	975	1,282	298	1,521	58	588	991	1,272	307	
Zona e banimit	Urbane	%	38	62	80	20	96	4	37	63	79	21
		Numri	336	556	714	178	853	39	328	564	707	185
	Rurale	%	39	61	83	17	97	3	38	62	82	18
		Numri	268	420	567	120	667	20	260	428	565	122
Mosha	18–29	%	29	71	80	20	95	5	28	72	80	20
		Numri	83	204	230	57	273	14	81	206	228	58
	30–39	%	32	68	77	23	94	6	32	68	76	24
		Numri	92	198	223	66	273	16	92	198	220	70
	40–49	%	40	60	80	20	97	3	38	62	79	21
		Numri	124	184	248	61	299	10	118	191	245	64
	50–59	%	42	58	83	17	97	3	41	59	83	17
		Numri	147	206	293	59	343	10	145	208	293	59
60+	%	46	54	84	16	98	2	45	55	84	17	
	Numri	156	183	285	55	331	8	151	188	283	56	
Arsimi	Asnjë	%	37	63	80	20	93	7	37	63	78	22
		Numri	13	22	28	7	33	2	13	22	27	8
	Nëntë vjeçar	%	36	64	78	22	95	5	35	65	77	23
		Numri	139	248	301	86	368	19	135	251	299	88
	I mesëm	%	40	60	82	18	97	3	38	62	81	19
		Numri	339	514	697	157	827	27	327	526	695	159
	I lartë	%	37	63	84	16	97	3	37	63	83	17
		Numri	114	191	256	48	294	10	113	191	252	53

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

			Dhunë psikologjike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë	
			Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po
			Numri	%	Numri	%	Numri	%	Numri	%	Numri	%
Fëmijë	Po	%	40	60	82	18	96	4	39	61	81	19
		Numri	555	834	1,136	253	1,340	50	539	850	1,129	260
	Jo	%	26	74	76	24	95	5	26	74	75	25
		Numri	49	141	145	45	181	9	49	141	143	47
Punësimi	Në punë me pagesë	%	37	63	82	18	97	4	37	63	82	18
		Numri	135	228	299	64	350	13	134	229	297	66
	E vetë-punësuar	%	39	61	70	30	92	8	37	63	69	31
		Numri	50	78	90	39	119	10	48	81	88	40
	Duke ndihmuar në një biznes familjar (pa pagesë)	%	10	90	84	16	100	0	10	90	84	16
		Numri	3	29	27	5	32	0	3	29	27	5
	E papunësuar	%	42	59	83	17	97	3	41	60	83	17
		Numri	176	248	352	73	411	14	172	253	351	73
	Nxënëse, studente, në trajnim	%	28	72	72	28	93	7	28	72	72	28
		Numri	16	42	42	16	54	4	16	42	42	16
	Nuk punon për shkak të sëmundjes apo aftësive të kufizuara	%	42	58	79	21	93	7	42	58	76	24
		Numri	8	11	16	4	18	1	8	11	15	5
	Duke përmbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje	%	31	69	81	19	96	4	30	70	79	21
		Numri	84	185	217	52	258	11	81	189	212	57
Në pension	%	46	54	85	16	98	2	44	56	84	16	
	Numri	130	153	239	44	278	5	125	158	239	44	
Shërbim ushtarak i detyrueshëm ose shërbime të tjera në komunitet	%	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0	
	Numri	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	

Profesioni		Dhunë psikologjike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë	
		Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po
Profesione elementare	%	37	63	84	16	97	3	37	64	84	16
	Numri	69	119	159	30	183	5	69	120	159	30
Punëtor makinerish dhe grumbullues bimësh	%	24	76	64	37	100	0	24	76	64	37
	Numri	1	3	3	1	4	0	1	3	3	1
Në ndërtim, zeytari ose në lidhje me tregtinë	%	35	65	88	12	95	5	35	65	82	18
	Numri	8	15	20	3	22	1	8	15	19	4
Punonjëse e aftësuar në bujqësi, pylltari apo peshkim	%	17	83	70	30	93	7	17	83	70	30
	Numri	3	13	11	5	14	1	3	13	11	5
Punonjëse shitjesh, marrëdhënie me klientë apo shërbim personal	%	34	66	71	29	92	9	32	68	71	29
	Numri	44	86	93	37	119	11	42	89	93	37
Asistencënë punë zyre	%	28	73	74	26	100	0	28	73	74	26
	Numri	7	19	19	7	26	0	7	19	19	7
Profesioniste teknike apo në fusha të ngjashme	%	32	68	61	39	92	9	32	68	61	39
	Numri	8	17	15	10	23	2	8	17	15	10
Profesioniste	%	35	65	81	19	97	3	35	65	78	22
	Numri	25	46	57	14	68	2	25	46	55	15
Menaxhere	%	52	49	95	6	100	0	52	49	95	6
	Numri	15	14	27	2	28	0	15	14	27	2
Ushtarake	%	0	100	0	100	100	0	0	100	0	100
	Numri	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

			Dhunë psikologjike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë		Dhunë fizike apo seksuale nga partneri ose partneri i mëparshëm - Ndonjëherë	
			Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po
Të ardhura familjare	Duke jetuar rehatshëm me të ardhurat aktuale	%	45	55	84	16	97	4	43	57	84	16
		Numri	118	147	223	42	255	9	113	151	223	42
	Duke ia dalë me të ardhurat aktuale	%	43	57	84	16	98	2	42	58	84	16
		Numri	264	352	518	97	603	13	261	355	515	101
	Duke hasur vështirësi me të ardhurat aktuale	%	29	71	81	19	95	5	28	72	80	21
		Numri	127	308	350	84	415	20	122	312	345	89
Duke pasur shumë vështirësi me të ardhurat aktuale	%	36	64	72	28	94	6	35	65	71	29	
	Numri	95	167	188	74	246	16	92	171	187	75	
Zotëruese e një llogarie bankare	Po	%	40	60	78	22	97	3	40	61	78	22
		Numri	131	197	257	71	317	10	129	198	255	73
Të prekura nga konflikti	Jo	%	38	63	82	18	96	4	36	64	81	19
		Numri	461	767	1,003	225	1,180	48	446	782	996	232
Të prekura nga konflikti	Po	%	36	65	71	29	92	8	35	65	70	30
		Numri	121	220	241	99	312	29	120	221	237	103
	Jo	%	39	61	84	16	98	2	38	62	84	16
		Numri	483	755	1,040	199	1,209	30	469	770	1,035	204

Karakteristikat e partnerit aktual (dhuna nga partneri aktual)

			Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri - Ndonjëherë		
			Jo	Po	
Totali		%	38	62	
		Numri	523	862	
Partneri aktual - Moshë	15–29	%	29	71	
		Numri	41	99	
	30–39	%	33	67	
		Numri	78	162	
	40–49	%	40	60	
		Numri	99	152	
	50–59	%	38	62	
		Numri	134	216	
	60+	%	41	59	
		Numri	161	230	
	Partneri aktual - Punësimi	Në punë me pagesë	%	37	63
			Numri	205	356
		I vetëpunësuar	%	38	62
			Numri	70	116
Duke ndihmuar në një biznes familjar (pa pagesë)		%	21	80	
		Numri	3	10	
I papunësuar		%	38	62	
		Numri	111	181	
Nxënës, student, në trajnim		%	52	48	
		Numri	11	11	
Nuk punon për shkak sëmundjes apo aftësive të kufizuara		%	46	55	
		Numri	11	13	
Duke përmbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje		%	19	81	
		Numri	6	25	
Në pension		%	39	61	
		Numri	89	138	
Shërbim ushtarak i detyrueshëm ose shërbime të tjera në komunitet		%	48	52	
		Numri	5	5	
Të tjera		%	17	83	
		Numri	2	7	

		Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri - Ndonjëherë		
			Jo	Po
Partneri Aktual - Profesioni	Profesione elementare	%	35	65
		Numri	78	147
	Punëtor makinerish dhe grumbullues bimësh	%	41	59
		Numri	31	46
	Në ndërtim, zeytari ose në lidhje me tregtinë	%	29	71
		Numri	35	86
	Punonjës i aftësuar në bujqësi, pylltari apo peshkim	%	44	57
		Numri	14	19
	Punonjës shitjesh, marrëdhënie me klientë apo shërbim personal	%	34	67
		Numri	37	73
	Asistencënë punë zyre	%	31	69
		Numri	10	21
	Profesioniste teknike apo në fusha të ngjashme	%	28	72
		Numri	12	31
	Profesionist	%	52	48
		Numri	33	31
	Menaxher	%	55	45
		Numri	13	11
	Ushtarak	%	12	88
		Numri	1	10
Të tjera	%	71	29	
	Numri	10	4	
Partneri Aktual - Arsimi	Asnjë	%	27	73
		Numri	9	24
	Nëntë vjeçar	%	34	66
		Numri	102	196
	I mesëm	%	38	62
		Numri	326	527
I lartë	%	41	59	
	Numri	76	109	
Të ardhura	Partneri fiton më pak	%	25	75
		Numri	11	33
	Të dy fitojnë afërsisht të njëjtën shumë parash	%	32	68
		Numri	45	96
	Partneri fiton më shumë	%	40	60
		Numri	76	112

			Dhunë psikologjike, fizike apo seksuale nga partneri - Ndonjëherë	
			Jo	Po
Konsumimi i alkoolit nga partneri aktual	Asnjëherë, më pak se një here në muaj	%	39	61
		Numri	513	799
	Çdo javë	%	9	91
		Numri	4	38
	Shumicën e ditëve /çdo ditë	%	4	96
		Numri	1	23
Përdorimi i drogës nga partneri aktual	Asnjëherë, më pak se një herë në muaj	%	38	62
		Numri	519	852
	Çdo javë	%	0	100
		Numri	0	4
	Shumicën e ditëve /çdo ditë	%	0	100
		Numri	0	1
Është përfshirë ndonjëherë partneri në konflikte të armatosura	Po	%	19	81
		Numri	4	17
	Jo	%	38	62
		Numri	508	833

Dhuna nga jo-partneri që nga moshja 15 vjeç

			Dhunë fizike nga jo-partneri – që në moshën 15 vjeç		Dhunë seksuale nga jo-partneri – që në moshën 15 vjeç		Dhunë fizike ose seksuale nga jo-partneri – që në moshën 15 vjeç	
			Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po
Totali		%	89	11	99	1	89	11
		Numri	1,659	199	1,839	19	1,646	212
Zona e banimit	Urbane	%	89	11	99	1	88	12
		Numri	945	117	1,048	13	936	126
	Rurale	%	90	10	99	1	89	11
		Numri	714	82	791	6	710	87
Mosha	18–29	%	88	12	99	2	87	13
		Numri	439	58	490	7	434	64
	30–39	%	85	15	99	1	85	15
		Numri	263	47	308	2	262	48
	40–49	%	90	11	99	1	89	11
		Numri	285	33	315	3	282	36
	50–59	%	90	11	99	1	89	12
		Numri	325	38	358	5	321	42
	60+	%	94	6	100	0	94	6
		Numri	345	22	366	1	344	23
Arsimi	Asnjë	%	86	14	98	2	84	16
		Numri	32	5	36	1	31	6
	Nëntë vjeçar	%	91	9	99	1	90	10
		Numri	382	40	418	4	380	42
	I mesëm	%	89	11	99	1	88	12
		Numri	896	112	998	10	889	118
I lartë	%	89	11	99	1	88	12	
	Numri	350	43	388	5	346	47	
Fëmijë	Po	%	90	10	99	1	90	11
		Numri	1,285	139	1,411	13	1,275	149
	Jo	%	86	14	99	1	85	15
		Numri	372	60	427	6	369	63
Ka pasur ndonjëherë	Po	%	89	11	99	1	88	12
		Numri	1,400	180	1,561	19	1,386	193

		Dhunë fizike nga jo-partneri – që në moshën 15 vjeç		Dhunë seksuale nga jo-partneri – që në moshën 15 vjeç		Dhunë fizike ose seksuale nga jo-partneri – që në moshën 15 vjeç		
		Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po	
Punësimi	Në punë me pagesë	%	88	12	99	1	87	13
		Numri	348	46	389	5	344	50
	I vetëpunësuar	%	86	14	97	3	84	16
		Numri	114	19	129	4	111	22
	Duke ndihmuar në një biznes familjar (pa pagesë)	%	89	11	100	0	89	11
		Numri	35	4	39	0	35	4
	I papunësuar	%	90	11	99	1	89	11
		Numri	439	51	485	6	435	55
	Nxënës, student, në trajnim	%	83	17	99	1	83	17
		Numri	146	30	174	2	146	30
	Nuk punon për shkak sëmundjes apo aftësive të kufizuara	%	88	12	97	3	85	15
		Numri	20	3	22	1	19	3
	Duke përmbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje	%	91	9	99	1	90	10
		Numri	266	27	291	2	264	29
	Në pension	%	94	6	100	0	94	6
		Numri	290	19	309	0	290	19
Shërbim ushtarak i detyrueshëm ose shërbime të tjera në komunitet	%	100	0	100	0	100	0	
	Numri	1	0	1	0	1	0	
Profesioni	Profesione elementare	%	86	14	100	0	86	14
		Numri	171	28	199	0	171	28
	Punëtor makinerish dhe grumbullues bimësh	%	84	16	100	0	84	16
		Numri	3	1	4	0	3	1
	Në ndërtim, zejtarë ose në lidhje me tregtinë	%	79	21	98	2	79	21
		Numri	19	5	24	1	19	5
	Punonjës i aftësuar në bujqësi, pylltarë apo peshkim	%	85	15	100	0	85	15
		Numri	14	2	17	0	14	2
	Punonjës shitjesh, marrëdhënie me klientë apo shërbim personal	%	90	10	98	2	88	12
		Numri	130	15	142	3	128	17
	Asistencënë punë zyre	%	92	8	98	2	90	11
		Numri	27	2	29	1	26	3
	Profesionist teknik apo në fusha të ngjashme	%	80	20	100	0	80	20
		Numri	21	5	26	0	21	5
	Profesionist	%	90	10	95	5	85	15
		Numri	69	7	72	4	65	11

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

Profesioni	Menaxher	%	87	13	100	0	87	13
		Numri	28	4	32	0	28	4
	Ushtarak	%	100	0	100	0	100	0
		Numri	1	0	1	0	1	0
Të ardhura familjare	Duke jetuar rehatshëm me të ardhurat aktuale	%	91	9	98	2	88	12
		Numri	297	31	321	8	290	38
	Duke ia dalë me të ardhurat aktuale	%	90	10	99	1	90	11
		Numri	671	75	739	6	667	78
	Duke hasur vështirësi me të ardhurat aktuale	%	89	11	99	1	89	11
		Numri	439	54	490	3	437	56
	Duke pasur shumë vështirësi me të ardhurat aktuale	%	86	14	99	1	86	14
		Numri	250	39	287	2	249	40
Zotërues i një llogarie bankare	Po	%	87	13	98	2	85	15
		Numri	343	52	388	7	337	58
	Jo	%	90	10	99	1	89	11
		Numri	1,290	146	1,424	11	1,283	152
Të ndikuar nga konflikti	Po	%	84	16	98	2	82	18
		Numri	302	59	354	8	296	66
	Jo	%	91	9	99	1	90	10
		Numri	1,357	140	1,486	11	1,349	147

Ngacmimi seksual dhe përndjekja

		Ngacmim seksual – Që në moshën 15 vjeç		Format më të rënda të ngacimit seksual - Që në moshën 15 vjeç		Incidente të përsëritura - Që në moshën 15 vjeç			
		Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po		
Totali	%	67	34	83	17	87	13		
	Numri	1,236	622	1,541	317	1,612	246		
Zona e banimit	Urbane	%	60	40	78	22	86	15	
		Numri	637	424	831	231	907	154	
	Rurale	%	75	25	89	11	89	12	
		Numri	599	197	710	86	705	92	
Mosha	18–29	%	46	54	69	31	78	22	
		Numri	230	267	342	155	388	109	
	30–39	%	64	36	80	20	86	15	
		Numri	200	110	249	61	265	45	
	40–49	%	73	27	91	9	92	8	
		Numri	232	86	289	29	292	26	
	50–59	%	75	25	87	13	91	9	
		Numri	273	90	317	47	330	33	
	60+	%	82	18	93	7	91	9	
		Numri	300	68	342	25	334	33	
	Arsimi	Asnjë	%	78	23	89	11	91	9
			Numri	29	8	33	4	34	3
Nëntë vjeçar		%	82	18	92	9	94	6	
		Numri	347	74	385	36	397	24	
I mesëm		%	70	30	85	15	88	12	
		Numri	702	305	860	147	882	125	
I lartë		%	40	60	67	33	76	24	
		Numri	159	234	262	130	299	93	
Ka pasur partner ndonjëherë	Po	%	69	32	84	16	87	13	
	Numri	1,082	497	1,321	258	1,379	200		
Fëmijë	Po	%	74	26	88	12	91	9	
		Numri	1,049	375	1,251	173	1,292	132	
	Jo	%	43	57	67	33	74	26	
		Numri	186	246	288	144	319	113	

Anketë e udhëhequr nga OSBE për dhunën ndaj grave në Shqipëri

			Ngacim seksual – Që në moshën 15 vjeç		Format më të rënda të ngacimit seksual - Që në moshën 15 vjeç		Incidente të përsëritura - Që në moshën 15 vjeç	
			Jo	Po	Jo	Po	Jo	Po
Punësimi	Në punë me pagesë	%	60	40	77	23	84	16
		Numri	237	158	303	92	332	62
	E vetëpunësuar	%	62	38	86	14	95	5
		Numri	83	50	114	19	126	7
	Duke ndihmuar në një biznes familjar (pa pagesë)	%	53	47	85	15	85	15
		Numri	21	18	33	6	33	6
	E papunësuar	%	69	31	85	16	88	12
		Numri	340	151	415	76	433	58
	Nxënëse, studente, në trajnim	%	38	62	61	39	72	28
		Numri	68	108	106	69	127	49
	Nuk punon për shkak të sëmundjes apo aftësive të kufizuara	%	42	58	93	8	79	21
		Numri	10	13	21	2	18	5
	Duke përbushur detyrat dhe përgjegjësitë në familje	%	76	24	89	11	91	10
		Numri	224	69	261	32	265	28
Në pension	%	83	17	93	7	90	11	
	Numri	255	54	287	22	276	32	
Shërbim ushtarak i detyrueshëm ose shërbime të tjera në komunitet	%	100	0	100	0	100	0	
	Numri	1	0	1	0	1	0	
Profesioni	Profesione elementare	%	69	31	84	16	91	9
		Numri	138	61	167	32	181	17
	Punëtor makinerish dhe grumbullues bimësh	%	100	0	100	0	100	0
		Numri	4	0	4	0	4	0
	Në ndërtim, zejтари ose në lidhje me tregtinë	%	57	43	84	16	100	0
		Numri	14	11	21	4	24	0
	Punonjës i aftësuar në bujqësi, pylltari apo peshkim	%	57	43	93	7	100	0
		Numri	9	7	15	1	17	0
	Punonjës shitjesh, marrëdhënie me klientë apo shërbim personal	%	56	44	80	21	85	15
		Numri	82	64	116	30	124	21
	Asistencënë punë zyre	%	70	30	83	18	88	12
		Numri	20	9	24	5	26	4
	Profesioniste teknike apo në fusha të ngjashme	%	67	33	67	33	81	19
		Numri	17	9	17	9	21	5
	Profesioniste	%	37	63	61	39	68	32
		Numri	28	48	47	29	52	24
	Menaxhere	%	53	48	86	15	95	5
		Numri	17	15	27	5	31	2
	Ushtarake	%	0	100	0	100	0	100
Numri		0	1	0	1	0	1	

Të ardhura familjare	Duke jetuar rehatshëm me të ardhurat aktuale	%	63	37	83	18	89	11
		Numri	207	122	271	57	291	37
	Duke ia dalë me të ardhurat aktuale	%	66	34	81	19	85	15
		Numri	493	253	601	144	636	109
	Duke hasur vështirësi me të ardhurat aktuale	%	67	33	86	14	89	11
		Numri	330	163	426	67	437	56
Duke pasur shumë vështirësi me të ardhurat aktuale	%	71	29	84	17	85	15	
	Numri	206	83	242	48	246	43	
Zotëuese e një llogarie bankare	Po	%	50	50	69	31	78	22
		Numri	199	196	271	124	309	86
	Jo	%	71	29	87	13	89	11
		Numri	1018	418	1247	188	1281	155
Të prekur nga konflikti	Po	%	62	38	78	22	86	14
		Numri	224	137	283	79	312	49
	Jo	%	68	32	84	16	87	13
		Numri	1012	484	1,258	238	1,300	196

Shtojca 6: Mirënjohje

Ky studim i është ngarkuar OSBE-së dhe është zbatuar nga Ipsos, një kompani e madhe ndërkombëtare anketimesh. OSBE dëshiron të falënderojë grupin qendror të Ipsos për angazhimin dhe përkushtimin e tyre. Ata menaxhuan punën në terren, kanë analizuar të dhënat dhe kanë hartuar raportet. Zyrat e degëve lokale të Ipsos dhe IMAS në zonën ku është kryer studimi e kanë mbështetur këtë punë.

Grupi qendror i Ipsos përbëhet nga Zj. Maelys Bablon, Zj. Jelena Krstić, Zj. Sara Grant-Vest, Zj. Katrina Leary, Zj. Tanja Stojadinović, Zj. Hannah Williams dhe Zj. Slavica Veljković.

Grupi i Ipsos në Shqipëri përbëhet nga Alban Bilali, Ornela Gjergji, Briken Qinami, Elvisa Sokoli, KlarensVeizi dhe Florian Zeko.

Grupi i OSBE-së për menaxhimin e projektit përbëhet nga Serani Siegel dhe Dušica Đukić.

Dëshirojmë të falënderojmë Sihana Nebiun, Këshilltare e Lartë e Demokratizimit, dhe Megi Llubanin, ish Këshilltare për Çështjet e Sigurisë në Komunitet pranë Prezencës së OSBE-së në Shqipëri, të cilat mbështetën këtë sondazh me këshilla të vlefshme. Gjithashtu dëshirojmë të falënderojmë Romina Kukon, ish staf në Prezencën e OSBE-së në Shqipëri dhe aktualisht Zëvendës Ministre e Brendshme e Shqipërisë.

Dëshirojmë të falënderojmë Zj. Marija Babović dhe Zj. Valentina Andrašek për kontributin e tyre të vlefshëm në përgatitjen e të gjithë raporteve dhe Gergely Hideg për depërtimet e tij statistikore dhe mbështetjen e dhënë përgjatë periudhës së projektit.

Në Shqipëri rreth 40 intervistues profesionistë në total kryen intervista me një kujdes dhe profesionalizëm të madh dhe i dhanë dukshmëri një teme që shpesh qëndron e fshehur në jetën e përditshme. Dëshirojmë të falënderojmë Ejona Aliu, Livia Aliu, Hygerta Alstafa, Sara Alstafa, Borjana Balla, Lediona Braho, Matea Bregasi, Suela Bulku, Xhovana Çani, Destemona Çelo, Izolda Cërriku, Françeska Daka, Pjona Dyrmishi, Klaudja Ejlli, Nerjola Halili, Marije Koliçi, Xhesika Metaj, Esmerelda Rrapçe, Manuela Rrapçe, Kejda Shahu, Enxhi Subashi, Anxhela Tanasica, Fitnete Thartoti, Ilva Zogu dhe intervistuesit e tjerë që preferuan të mos u përmendej emri për mbështetjen dhe përkushtimin e tyre.

Ajo çka është më e rëndësishme, një falënderim i sigurtë shkon për të gjitha gratë që morën pjesë në anketë, diskutimet e fokus grupeve dhe intervistat të thelluara dhe që ndanë mendimet dhe përvojat e tyre personale. Pa besimin e tyre, ky studim nuk do të kishte qenë i mundur.

Organization for Security and
Co-operation in Europe

**Organizata për Siguri dhe
Bashkëpunim në Evropë**
Çështjet gjinore
Sekretariati i OSBE-së
Wallnerstrasse 6
1010 Vienna, Austria

Email: equality@osce.org
www.osce.org/secretariat/gender